Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ÅRSSKRIFT

1994

Egnshistorisk Studiecenter

Ulfborg-Vemb

ÅRSSKRIFT

8. årgang

Laurits Thomsen, formand for sparekassens første bestyrelse til 1896.

Født i Ulfborg 20. august 1812, ejer af "Østerbygaard" fra 1858 til 1882, da han flyttede til Ulfborg Kirkeby, hvor han beboede sparekassens nuværende ejendom "Lauritsminde" til 1896. Død i Ringkøbing 1. januar 1899.

Udgiver: Egnshistorisk Studiecenter Ulfborg - Vemb
Redaktion: Rudolf B. Uhre, John Smidt, Kristen Bro
Sats: Hee Offset
Tryk: Hee Offset
ISSN: 0903-9074

Indholdsfortegnelse

Side:

04 Ulfborg Sparekasse fylder 125 år, Kristen Bro

11 Aktiv tømrer og snedkermester i Staby i 68 år, Rudolf Uhre

37 Rasmus Winther Assens, Alfred Kaae

38 Forlig i Staby, Eva Krogh og John Smidt

42 Pas Paa, Kaj Munk

43 Ravjyder og andre, Kaj Larsen

46 Bette Jens, Steffen Steffensen

47 Hans Wilhelm Riber Schøler, Kaj Larsen

50 Høgereden Fjandhus, Kaj Larsen

53 Varsler om Vejret, Alfred Kaae

56 En gammel Strandingsvise, Alfred Kaae

59 Køretur fra Vemb til Bur i Trolje, Ferdinand M. N. Winther

66 Fremmedbogen ved Bjerghuse, Rudolf Uhre

91 1 års fødselsdag i Provstens Have i Ulfborg Kirkeby, Kristen Bro

92 Arkivet siger tak ...

93 Formandsberetning, Rudolf Uhre

94 Regnskab, Kristen Bro

Ulfborg Sparekasse fylder 125 år

"Det større og større Forbrug af Penge og det vanskeligere ved at erholde disse, især hos Smaafolk, tildels begrundet i Pengenes Anbringelse i Købstadssparekasser, har tildels givet Stødet til Oprettelse af Sogne- og Pastoratsparekasser. I Forventning om at en Spare- og Laanekasse for Ulfborg Sogn vilde kunne stifte megen Nytte ikke alene med Hensyn til Opsparing af Smaasummer for Børn, Tjenesteydende og Andre, men ogsaa for at lette trængende Beboere i Sognet Adgangen til at erholde Laan, blev der af flere af Sognets Beboere indbudt til et Møde".

Således skrev man efter et møde afholdt i april 1869. Det er tydeligt, at man ikke er særlig glad for at få sparepengene ind til købstæderne, og selvom der allerede var mange sparekasser landet over - den første var allerede stiftet i 1810 - så var det mest i købstæderne, og her på egnen var der på daværende tidspunkt ingen mellem Ringkøbing og Holstebro.

Dette møde blev optakten til den stiftende generalforsamling, der fandt sted den 5. maj 1869. Blandt de tilstedeværende tegnede 16 sig som stiftende medlemmer ved tilsammen at indsætte 334 rigsbankdaler, som var startkapitalen. De havde indvilget i at lade beløbet stå mindst et år mod en forrentning på 4%. Man blev enige om blandt disse 16 at nedsætte et udvalg bestående af Ole Chr. Kirk, fmd., Laurits Thomsen, F. Hansen, Chr. Stenum, J.T. Pedersen, Chr. Vejlstrup, Jørgen Refsgaard og Laurits Willumsen. Udvalget affattede forslag til love og traf forberedelser til igangsættelse af sparekassens virksomhed. Den 19. december blev de stiftende medlemmer på et møde gjort bekendt med lovforslag og regler, der så blev vedtaget, og der valgtes ud af bestyrelsen en arbejdende bestyrelse på 3 mand. Ole Kirk bad sig fritaget på grund af sin høje alder, 81 år. Gårdejer Laurits Thomsen, Østerbygaard, blev valgt som formand og kasserer og gårdbestyrer Laurits Willumsen, Vester Tang, og lærer S.C. Sand blev valgt som bogholdere. Efter at alle formalia kom i orden kunne sparekassen så starte i Østerbygaard den 3. januar 1870.

"Østerbygaard", Sparekassens første kontor

Her forblev man til 1882, da Laurits Thomsen byggede hus i kirkebyen og flyttede kontoret med op. Det er den nuværende sparekassebygning, der efter ham hedder Lauritsminde. I 1896 solgte han huset til sparekassen og flyttede til Ringkøbing efter at have været formand siden starten.

Da var medlemsskaren reduceret fra 16 til 7. Der havde kun været afgang ved dødsfald og bortrejse, og medlemskredsen, der ellers skulle være selvsupplerende, havde forsømt dette. Man benyttede lejligheden til at ændre vedtægterne. Gennem årene har den stadig strammere lovgivning omkring pengeinstitutterne givet anledning til flere lovændringer.

I dag består styrelsen af et repræsentantskab valgt af indlånerne. Repræsentantskabet vælger en bestyrelse på 7 mand, der igen vælger en direktion på 2 mand, der varetager den daglige drift af sparekassen, mens bestyrelsen træffer beslutninger om ydelser af lån m.m.

Man startede jo med næsten ingenting og lånte kun ud mod håndpant, men allerede efter 2 år besluttede man at låne ud mod prioritet i fast ejendom til 5% og efter bedste skøn at købe kreditforeningsobligationer "på Grund af den betydelige Tilstrømning af Penge".

Indlånsrenten forblev 4% frem til 1896. Nu om dage går det jo nok så livligt til med rentens op- og nedture, men indlånsrenten endte nok så fint ved udgangspunktet 4% her ved 125 års jubilæet. Derimod er den lille margen mellem ind- og udlånsrenten en saga blot, men sparekassen kan stadig have en mindre margin end de fleste andre pengeinstitutter og endda oparbejde sin garantikapital af sit overskud trods de stigende krav fra lovgivningens side.

Der er også blevet lidt overskud at dele ud af. Ved 50års jubilæet havde man gennem årene uddelt 21.348 kr. De var skænket til "De fattiges Kasse" og til småkårsfolk, til indkøb af brødkorn til uddeling mellem trængende og til anskaffelse af spader til trængende arbejdsmænd og værktøj til trængende håndværkere. Et beløb er også givet til forulykkede fiskeres efterladte. Desuden er der givet tilskud til varmeapparat til kirken, dyrskuer, folkebogsamlingen og foreninger.

Også på dette område er der sket store forandringer, og vi kan glæde os over, at den velgørende fattighjælp ikke er nødvendig længere. Derimod er foreningslivet konstant blevet tiltænkt gennem alle årene, ligesom vores forsamlingshus har nydt godt af gaver og fordelagtige lån. I det hele taget er det især de kulturelle tiltag, der bliver betænkt, og vi kan glæde os over, at Egnshistorisk Studiecenter ikke er nogen undtagelse.

Fra min barndom husker jeg, når jeg skulle ned at tømme min fine sparebøsse, der var formet som et pengeskab og lavet af pengeskabsfirmaet H.M. Jæger, Århus. Man måtte jo hen til det grønne bord, hvor der sad tre ældre, ærværdige herrer i række bag hver sit og skrev sirlige tal i kolonner og talte dem samme i hånden. Det virkede helt overstadigt, når de kastede bankbøgerne til hinanden som en slags luftpost. Langt senere kom der en regnemaskine med et håndtag på siden.

Siden er det gået slag i slag med skranke og jævnlig ommøblering af de tre borde. I dag foregår det helt moderne med computer, først i samarbejde med Ringkøbing Landbobank og nu med eget program. Sparekassen fremstår nu som en moderne bankforbindelse, der nu som før bygger på vestjysk forsigtighed og soliditet.

Kristen Bro

Kilder: Ulfborg Sparekasses 50 og 100 års jubilæumsskrifter.

Stiftende medlemmer

Laurits Thomsen, formand for sparekassens første bestyrelse til 1896. Født i Ulfborg 20. august 1812, ejer af "Østerbygaard" fra 1858 til 1882, da han flyttede til Ulfborg Kirkeby, hvor han beboede sparekassens nuværende ejendom "Lauritsminde" til 1896. Død i Ringkøbing 1. januar 1899.

Ole Christian Kirk, født i Stadil 9. oktober 1788. Ejer af sin fødegård fra 1815 til 1823, da han købte "Ebbensgaard" i Ulfborg, hvor han boede til sin død 24. januar 1876.

Niels Lund, født i Idum 1832. Maler og fotograf i Ulfborg Kirkeby fra 1860. Død 1896.

S.C. Sand, født 21. juni 1830, lærer og kirkesanger i Ulfborg 1865-88. Død 13. oktober 1890.

Jørgen Tranberg Pedersen, født i Nees 19. december 1833, købmand i Ulfborg Kirkeby 1858-1904. Død 19. november 1911.

Laurits Willumsen, født i Ulfborg 1. februar 1824. Ejer af "Vester Tang" 1870-96. Død 27. september 1904.

Christen Stenum, født i Ulfborg 29. december 1839. Ejer af "Sdr. Vosborg" fra 1865 til sin død 24. november 1914.

Jørgen Refsgaard, født i Ulfborg 25. maj 1826. Ejer af fødegården "Vester Refsgaard" fra 1869 til sin død 15. januar 1900.

Jeppe Holm, født 29. januar 1834 i "Vester Holm", som han ejede til sin død 23. marts 1899.

Frederik Danckvart Hansen, født 5. februar 1829. Forpagter af "Nørre Vosborg" avlsgård 1866-73. Død 1895.

Lars Bertelsen, født i Råsted 4. februar 1829. Smedemester og brøndborer i Ulfborg 1857-90. Død 13. december 1892.

J. Jensen, født i Dejbjerg 1834. Bagermester i Ulfborg 1863-1890. Død i Århus 15. november 1913.

Christen Lystbæk Skovgaard, født i Staby 11. november 1821. Ejer af "Skovgaard" fra 1858 til sin død 6. november 1890.

Jens Smedegaard, født 16. september 1828 i "Smedegaard", som han ejede fra 1870 til sin død 1899.

Christen Jensen Vejlstrup, født 28. april 1825 i Thorsted. Ejede "Vester Vejlstrup" fra 1851 til sin død 30. september 1886.

Laurids Holm, født 4. maj 1844 i Ulfborg. Ejede "Husted" fra 1892 til sin død 11. november 1911.

Udviklingen i 5 års perioder

Kroner Pr.	Indlån	Udlån	Reserver
31/12 1870	12.070	11.200	47
31/12 1875	158.155	151.820	4.062
31/12 1880	148.401	151.900	8.725
31/3 1885	228.417	243.060	14.730
31/3 1890	313.503	310.770	22.561
31/3 1895	452.193	473.474	31.828
31/3 1900	474.421	489.205	33.394
31/3 1905	561.593	603.885	47.171
31/3 1910	553.567	577.075	61.420
31/3 1915	643.882	637.280	77.184
31/3 1920	1.213.813	1.084.340	109.554
31/3 1925	1.077.038	1.124.035	147.284
31/3 1930	1.121.196	1.169.289	195.713
31/3 1935	1.084.780	1.185.500	231.678
31/3 1940	1.070.344	1.135.771	250.500
31/3 1945	1.786.376	1.299.309	322.789
31/3 1950	2.273.336	2.153.284	319.098
31/3 1955	2.369.194	2.359.437	366.394
31/3 1960	2.433.974	2.505.432	404.925
31/3 1965	2.620.620	2.685.240	442.768
31/3 1968	2.817.847	2.920.935	497.701

Stiftende medlemmer

L. Thomsen

Ole Chr. Kirk

N. Lund

S. C. Sand

J. T. Pedersen

Laurits Willumsen

Chr. Stenum

Jørgen Refsgaard

Stiftende medlemmer

Jeppe Holm

F. D. Hansen

L. Bertelsen

J. Jensen

Chr. Skovgaard

Jens Smedegaard

Chr. Vejlstrup

Laurits Holm

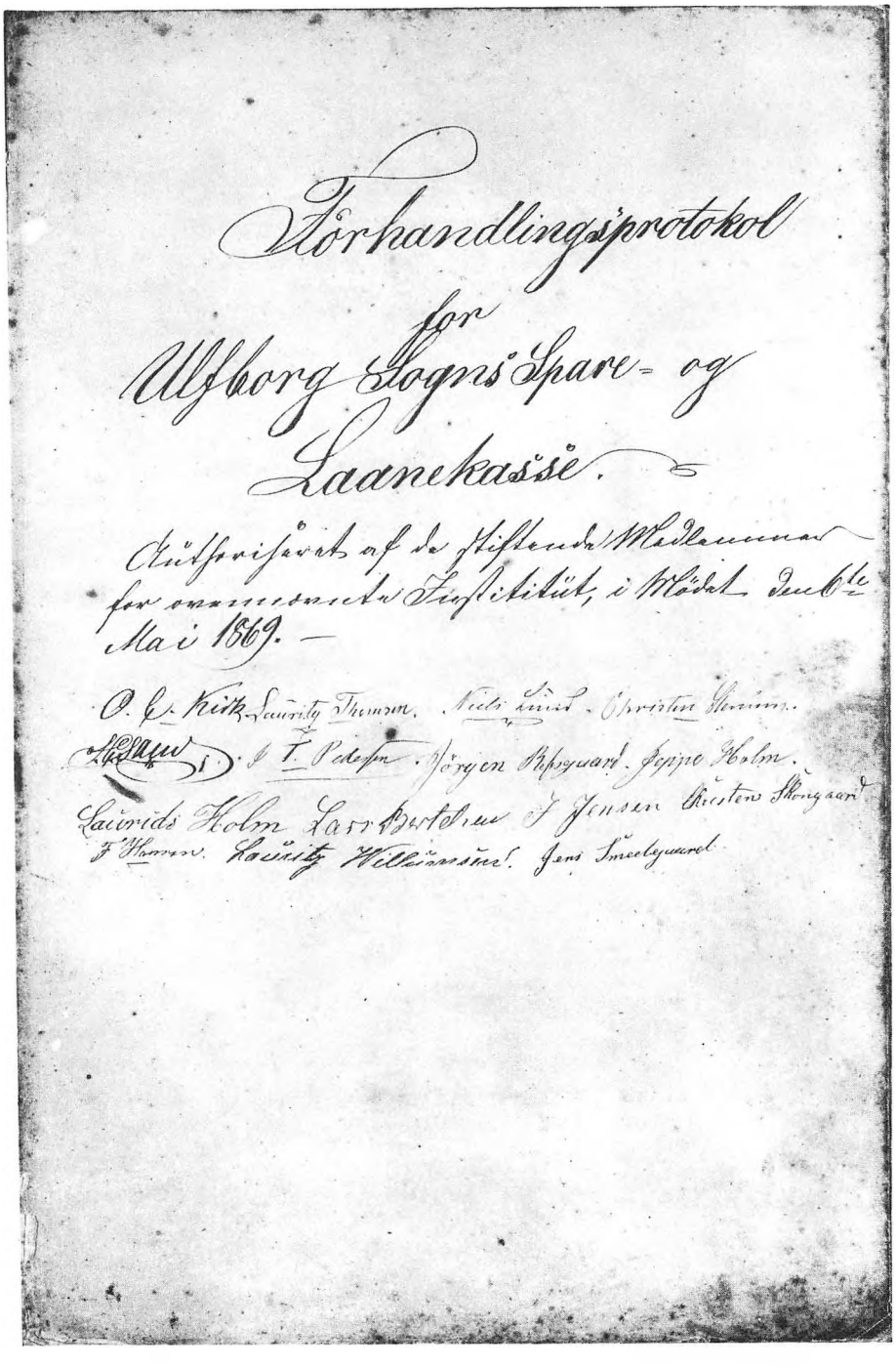

Forhandlingsprotokol

for

Ulfborg Sogns Spare- og Laanekasse.

Udskrevet af de stiftende Medlemmer for ommeldte Institut, i Mødet den 6te Maj 1869. —

O. L. Kiltz. Laurids Thomsen. Niels Lund. Christen Thomsen.
Chr. Lauridsen. J. T. Pedersen. Jørgen Skjoldager. Jeppe Holm.
Laurids Holm Larr Bertelsen J. Jensen Kirsten Skovgaard
J. Hansen. Laurids Williamsen. Jens Smedegaard

Aktiv tømrer og snedkermester i Staby i 68 år pr. 1. nov. 1994

Af Rudolf Uhre

Da tømrermester "Sløek" d. 27. dec. fylder 90 år, og til 1. nov. 1994 har drevet forretning fra samme værksted i 68 år, har vi bedt ham forsøge at lave en kronologisk handlingsforløb for sin håndværkergerning.

Ovenanførte udtale af Gregers Slyk's døbenavn er vidt og bredt anerkendt; vi vestjyder har jo i vort sprog tendenser til at overføre vore lyd og betoninger til ikke alene hverdagsord, men også egenavne.

Skiftevis skal læseren høre interviewerens og Gregers Slyk's egne notater.

Staby i Februar 1993

Efter flere Opfordringer vil jeg herved prøve at skrive mine Erindringer.

Gregers Slyk 1912

Mit Navn er Gregers Slyk, og jeg bor paa følgende Adresse Stabyvej 67, 6990 Ulfborg, hvor jeg har boet og drevet Tømrer- og Snedkerforretning siden November 1926.

Jeg er født den 27. December 1904 i Vester Bundgaard i Staby og mine Forældre var Nikolaj Slyk født den 9. December 1879 i Gjørding og Ane Kirstine f. Jensen den 19. September 1872 i Vester Bundgaard i Staby.

Jeg var Enebarn de første 7 Aar af min Tilværelse, men saa fik jeg en Lillebror den 15. Maj 1912. Men det blev en kort Glæde, da han døde hen paa Sommeren i 1914 kun 2 Aar gammel. Hans Navn var Kristian Slyk. Han var et meget fremmeligt Barn, der talte rent og kunde hente Avisen hos Naboen som 2 Aarig.

Jeg begyndte min Skolegang den 15. Maj 1911 i Staby nordre Skole, som blev nedlagt i Foraaret 1952, da den nye Centralskole blev taget i Brug.

Faderen Nikolaj Slyk

Moderen Ane Kirstine f. Jensen

G.S, havde kun 1,3 km til skole og løb derfor hjem hver dag til middag, hvor der var fri fra 12 til 13. Om vinteren gik vi i Æ Lille Klasse hver dag fra 9 til 15 eller 16. Jeg kom i skole allerede som 6 årig, og kom derfor til at gå i skole i 8 år. Vi var vel 20 elever i to årgange. I Æ Mellemklasse var vi også to årgange, som også om vinteren gik i skole fra morgen til kl. 16. Så kom vi i Æ Stuer Klasse, hvor vi vel var knap 40 elever i tre årgange. Normalt gik eleverne kun tre år i ældste klasse, men enkelte rykkede op og kom til at gå 4 år her. Om sommeren var denne klasse kun i skole onsdag formiddag. I Lebæks klasse sad vi i tre rækker ved dobbeltborde, de dygtigste forrest, og de, der havde vanskeligt ved det over mod bordet bagerst; det kaldte vi "Sibirien", og det var nok ikke altid rart at høre til derovre. Nogle af os hjalp degnen efter skoletid og tjente en skilling ved det; mest om sommeren, hvor nogle store drenge også kom fast, når der var brug for det. Mange af mine kammerater var dog ude at tjene om sommeren. Jeg fik tid til at lege af og til. Inden jeg kom ud af skolen byggede jeg over et vognhjul, hvor akslen var lodret sat ned i jorden, en vindmølle, der kunne drejes op mod vinden. Den havde fire vinger, der kunne lægges sejl på. Til denne mølle lavede jeg min første handel i Ulfborg Tømmerhandel, hos Lauersen, hvor jeg udtog en 6 alen lægte til vinger på min mølle; her har jeg så handlet i alle årene siden 1916, (dog under krigen måtte jeg til Holstebro for at kunne gennemføre et større arbejde, en tid var det vanskeligt at skaffe tømmer). Jeg havde aldrig en skoletaske, men løb med mine tøjsko, katekismus og sproglære under armen. Lektier var der ikke mange af. Salmeversene lærte jeg efter mors salmebog. Jeg var glad ved at gå i skole og havde også let ved at være med. Lebæk var meget god til at fortælle, og havde styr på os. Vi havde en fyrreskov vest for skolen, og en tid havde vi en leg, hvor vi sloges i kogler. Hertil lavede jeg skjolde til mine kammerater. I alle mine barneår legede jeg meget med nabobørnene fra Øster Bundgård, der var oftest mange børn i hjemmene dengang; mine jævnaldrende var Milter og Maja. I 1915 fik vi hjemme den første cykel, som vi deltes om.
G.S. slutter sine barndomsberetninger med roser til sit hjem, og han fortæller, at han har levet under 9 præster og 5 konger.

Den 12. Februar 1915 fik jeg en Lillesøster, men vi naaede ikke rigtig at vokse op sammen, da der var 10 Aars forskel på vores Alder.

Min Søsters Pigenavn er Kirsten Slyk og gift Bundgaard Pedersen.

Som før beskrevet gik jeg i den gamle straatækte nordre Skole, hos skiftende Lærerinder i yngste Klasser, men da jeg kom i ældste Klasse som 10 Aarig, blev det 4 Aar hos Lærer Johannes Løbæk. Han var en meget dygtig Lærer, der havde fremragende pædagogiske Evner.

I modsætning til mange af mine jævnaldrende Kammerater kom jeg ikke ud at tjene om Sommeren, men fik lov til at passe Køer derhjemme. Men det var ikke Landbruget, der havde min interesse. Fra jeg var 10–11 Aar gammel vågnede min interesse for at arbejde i Træ, og i disse Aar indtil Konfirmationen lavede jeg flere ting blandt andet Vindmøller i flere Størrelser.

Jeg blev konfirmeret 13. april foråret 1919 hos pastor Knutson, som kun var i Staby i få år og efterlod sig "to uægte børn", et dårligt orgel i kirken, som forlængst er skiftet ud, og Søndre Forsamlingshus, som også er borte. Søndre forsamlingshus skulle efter præstens ideer også have et apsis som kirken med to vinduer. Forsamlingshuset var nok efter folkesnakken for mærkeligt og ofte for lille, så man var ikke tilfreds med det.

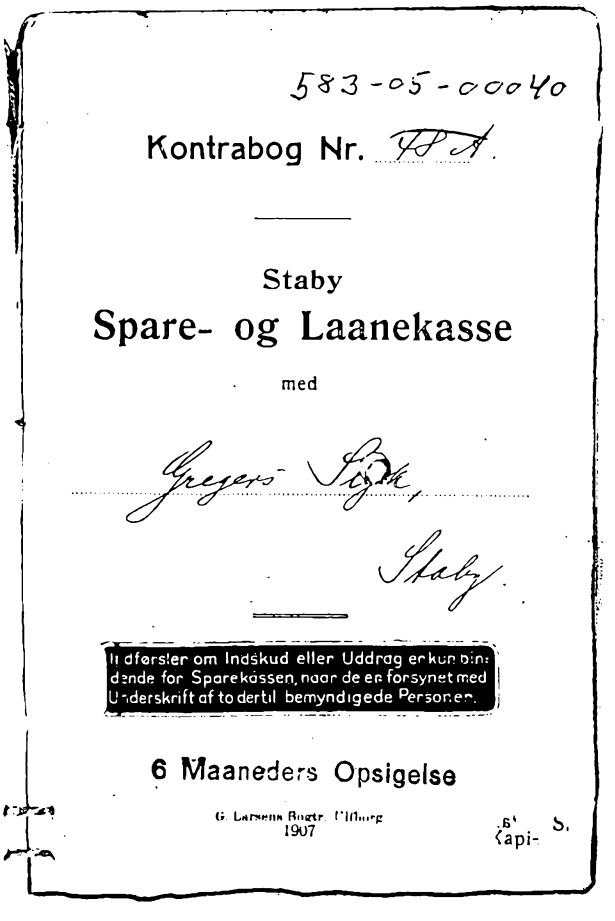
583-05-00040

Kontrabog Nr. 4984.

Staby

Spare- og Laanekasse

med

Gregers Slyk,

Staby.

Henvendelser om Indskud eller Udtræk er kun bindende for Sparekassen, naar de er forsynet med Underskrift af to dertil bemyndigede Personer.

6 Maaneders Opsigelse

G. Larsens Bogtr. Ullerslev 1907

Til min konfirmation fik jeg en masse penge, et sølvskjold og to urkæder. Jeg købte så et meget dyrt ur til 45 kr., en høvl til 12 kr., og så havde jeg endda 23 kr. tilbage, som kom ind i sparekassen. Jeg har endnu min første sparekassebog, som min mormor gav mig med 10 kr. på i 1911, da jeg var helt lille. Jeg har haft konto i Staby Sparekasse helt frem til nu, hvor den så hedder Unibank.

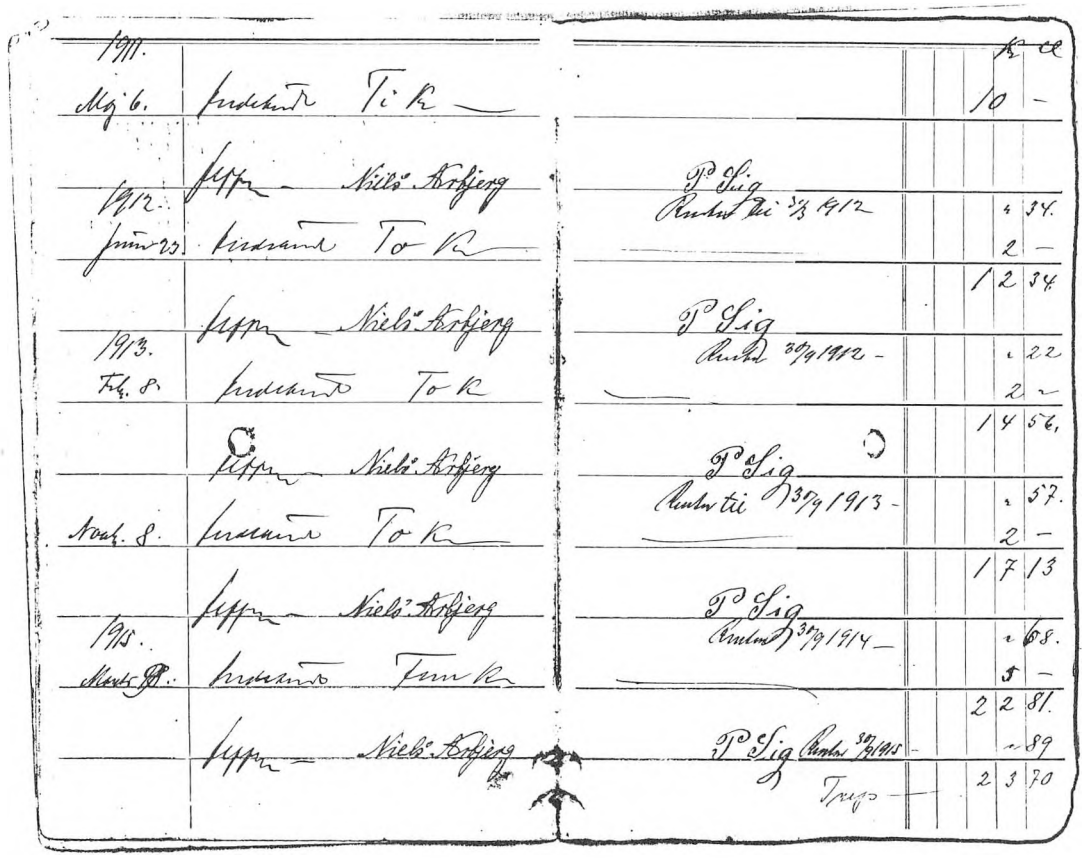

G.S. fortæller også fra sin skoletid, at han en gang fik mange roser for en stil, som han havde skrevet om Ulfborg Marked. (Han har den desværre ikke mere).

Dog husker han frieftermiddagen, hvor han de fleste år var til marked den 3. onsdag i august. Men dengang var det mest dyr, handel og en anledning til at møde folk. Der var nok hvert år luftgynge og karrusel, og Professor Labri har han set flere gange. Det navn fik han af sin første mester, da han forsøgte sig som skomagerlærling. Mesteren blev så vred på ham, at han rent ud sagde til ham: "Du kan blive professor i lapperi, du lærer det aldrig". Det blev så til "Professor Labri", som jo havde andre evner og rejste rundt til markederne med sit tivoli i mange år.

Jeg kom i Tømrer og Snedkerlære i Kibæk 7. November 1919. Vi var 2 Drenge fra Staby; Kristen Iversen og jeg, vi fik hver en Læreplads hos 2 Mestre i Kibæk. Kristen hos Kresten Hareskov og jeg hos Jens Peder Andreasen.

Der var jeg saa i næsten fire Aar og fik en alsidig uddannelse i baade Snedker- og Tømrerfaget. Første September 1923 flyttede jeg saa hjem til Staby, da jeg kunne faa Arbejde i Ulfborg hos Andreas Iversen, der paa den Tid var Tømrermester i Ulfborg.

3

Jeg kom i Tømrer og Snedkerlære i Kibæk 7 November 1919. Vi var 2 Drenge fra Skaby, Kristen Iversen og jeg, vi fik hver en Læreplads hos 2 Mestre i Kibæk. Kristen hos Kresten Hareskov og jeg hos Jens Peder Andreasen.

Der var jeg saa i næsten fire Aar og fik en alsidig Uddannelse i baade Snedker og Tømrerfaget. Første September 1923 flyttede jeg sad hjem til Skaby, da jeg kunne faa Arbejde i Ulfborg hos Andreas Iversen, der paa den Tid var Tømrermester i Ulfborg. Hos Iversen arbejdede jeg saa i ca 2½ Maaned, hvorefter jeg fik arbejde hos Snedkermester Karl Mose resten af Tiden inden Jul.

Jeg glemte at fortælle at mudens jeg arbejdede hos Iversen havde vi travlt med at gøre Efterskolen i Skaby færdig til Indvielse 1ste November 1923

Efterskolen kan saa til November i Aar fejre 70 aars Jubilæum. (1993)

Den har en Fortid som Vinterdagsseminarium

Hos Iversen arbejdede jeg saa i ca 2 1/2 Maaned, hvorefter jeg fik arbejde hos Snedkermester Karl Mose resten af Tiden inden Jul.

Jeg glemte at fortælle at medens jeg arbejdede hos Iversen havde vi travlt med at gøre Efterskolen i Staby færdig til Indvielse 1ste November 1923.
Efterskolen kan saa til November i Aar fejre 70 aars Jubilæum (1993)
Den har en Fortid som Vinterlærerseminarium.

Drivkraften i værkstederne var dengang petroleumsmotorer.

Chresten Iversen og jeg fik svendebrev som 18 årige i 1923.

Da jeg var en lille dreng, havde min bedstemor altid elever fra Staby Vinterskoleseminarium på kost, og jeg var vokset op med, at skolen levede sit liv som vor nabo. Nu var skolen imidlertid ophørt som seminarium, og dens bestyrelse byggede i 1923 om for at åbne den som efterskole, efter at den i tre år havde stået tom. Dette ombygningsarbejde var jeg med i, idet jeg efter endt læretid flyttede hjem til Staby og fik arbejde hos Andreas Iversen, Ulfborg, som stod for dette ombygningsarbejde. Senere som mester har jeg bygget garager for Efterskolen i Hagstens tid.

I vintermånederne 1923/24 og 24/25 gik jeg til teknisk Skole i Ulfborg, hvor vi lærte frihånds-, geometrisk- og projektionstegning. Vore lærere var snedkermester Bitch, arkitekt Lambæk og konstruktør Andreas Iversen. Vi var der oftest 2 timer 2 aftener om ugen, og det foregik i den gamle stråtækte skole ved den gamle markedsplads.

I vintertiden løb vi på "holmslændere" på frosne engarealer og enkelte gange på fjorden. Mine børn har også brugt disse skøjter, dog måtte jeg forny træet. Hvor de nu er ved jeg ikke, og jeg har ikke selv løbet på skøjter siden jeg var 14 år.

G.S. måtte en vinter lære en af værkstedets svende, der var med til dilettant, sangene fra "Eventyr på fodrejse"; disse sange kan G.S. synge udenad endnu.

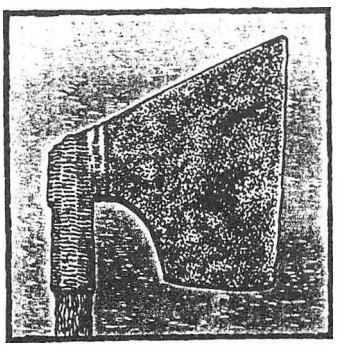

Bredbil

G.S. fortæller, at han i de fire år som lærling ikke fik løn, men kost og logi. Tøj fik han fra sit hjem, og lommepenge skaffede han sig ved at sælge høvlspåner efter fyraften, hvor han skulle rense ud og ordne i værkstedet. Prisen var 25 øre pr. sæk og lidt mere, hvis han skulle levere spånerne. Christen Iversen og G.S. havde i disse år store glæde af hinanden i fritimerne om aftenen, hvor de diskuterede det meget nye, som sådan to ungersvende mødte i hver sit værksted på det faglige område og i den midtjyske egn ved Herning. En aften om ugen var det mesters ønske at G.S. deltog i Kibæk's lokale kor, og siden har G.S. været glad for at synge. Endnu som næsten 90 årig deltager han i sangtimerne i

aktivcentret i Ulfborg hver mandag.

G.S.'s første egentlig opgave som lærling var at fremstille et vaskebord/en fattigmands servante), hvor der var stofomhæng. Dengang stod en sådan i mange hjem med spand, fad og kande i emalieret blik eller måske porcelæn. Bagefter fik han en opgave, hvor meget skulle sinkes sammen, og mester var så tilfreds, at han udbrød: "Det har du sku prøvet før".

I alle disse fire år havde han kun en gang haft Stabyboere med i Kibæk, og det var da fædrene var med ved aftaler om læretid. Ellers kom vi hjem med tog over Skjern (4,00 kr. for en tur til Ulfborg). En gang fik jeg forlænget weekend, idet jeg skulle til bryllup i Velling og dagen efter til 50 års fødselsdag hos morbror Niels Knygsand. Ferie var ikke opfundet dengang, så frihed var der kun om søndagen. Jeg husker, at vi hver aften i min læretid gik ned og spyttede i mølledammen, før vi gik i seng. Det var måske en praktisk foranstaltning. Rejsen med toget tog vi ofte jul, påske og pinse. Enkelte gange cyklede vi hjem, men det var sejt på de grusede hedeveje 55 km. dengang.

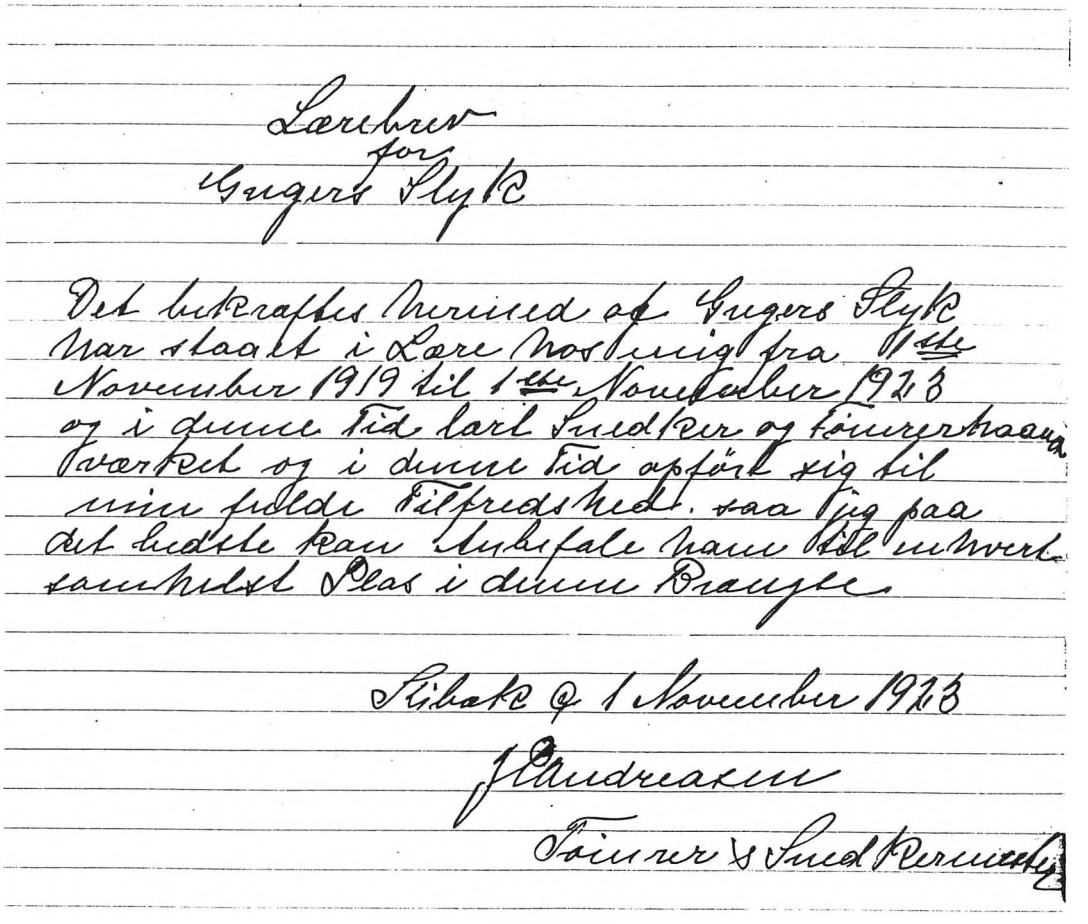

Lærebrev
for
Snedker Svendt

Det bekræftes herved at Snedker Svendt
har staaet i Lære hos undertegnede fra 1ste
November 1919 til 1ste November 1923
og i denne Tid lært Snedker og Tømrerarbejde
forbrugt og i denne Tid opført sig til
min fulde Tilfredshed. saa jeg paa
det bedste kan anbefale ham til enhver
samtidig Plads i denne Branche.

Kibæk d 1 November 1923

J Andreasen

Tømrer & Snedkermester

Svendebrev

Meget af arbejdet for en tømrerlærling foregik dengang borte fra værkstedet, idet vi byggede huse i 10 km. omkreds. Vi havde selv madpakke, drikkelse og værktøj med på cyklen fra værkstedet om morgenen. (Vintertiden kl. 8). Vi skulle være hjemme og spise klokken 18. Husbyggeriet foregik mest om sommeren.

Efter Julen 1923 og Nytåret 1924 var jeg saa hjemme i Bundgaard i Staby. Paa den Tid var der ingen Bygningsarbejder om Vinteren hvorfor jeg var arbejdsløs, lavede maaske lidt smaating for Naboer og Venner.

Omkring April 1924 fik jeg saa Arbejde hos en Tømrermester i Gødstrup lidt uden for Herning. Hans navn var Lauge Bundgaard, de havde foruden Tømrerforretningen Telefoncentral.

Hos Bundgaard var der en ældre Svend samt en Lærling, foruden mig. Mester tog ikke selv del i Arbejdet, men kørte rundt paa en Harley Davidson Motorcykel og inspicerede. Vi havde et par Huse i Herning som jeg kom til at lave Vinduer til, og det foregik med haandkraft da Mester ingen Maskiner havde paa det tidspunkt. Mens jeg var i Gødstrup blev jeg sendt ud til en Gaard i Isenvad og skulde lave Spær til et Hønsehus, men det var noget af et Problem, da Huset var ca. 25 cm. bredere i den ene ende end i den anden.
Men jeg klarede da Opgaven.

Undervejs i læretiden skulle vi selv lave værktøj og lære at skærpe høvle, stemmejern og save. Jeg har endnu en del høvle og jernværktøj, som jeg selv lavede af hvidbøg dengang. Mine sønner Kristian og Johannes, der har stået i lære som tømrere hjemme hos mig, var et år på Haslev Håndværkerskole. Jeg havde på et tidspunkt købt to høvle, som Kristen Brondbjerg havde lavet i sin svendetid. Jeg havde den glæde at forære ham den ene igen, da han som ældre seminarieforstander besøgte sin fødeby her. Disse høvle var lavet af noget mørkt, meget hårdt træ (drivtømmer), måske var det pokkenholt.

Jeg var glad for min læretid. En gang fik jeg fri til at køre til Herning Marked, der varede i to dage og var større end Ulfborg Marked. Dog var det de samme tivolier og gøglertelte, som man kunne se i Ulfborg.

Tømrere I 1700-tallet

Herning var dengang kun en lang hovedgade og så et sygehus nord for denne gade.

Som før omtalt kom jeg til Gødstrup i Foraaret 1924. Jeg var saa hjemme paa Paaskeferie og i forbindelse med Ferien blev jeg syg af Gulsot og af den grund blev Paaskeferien en del forlænget.

Jeg kom saa tilbage til Gødstrup en af de første Dage i Maj. Og til 1ste Maj havde de fået en ny Tjenestepige, da jeg saa hende sagde jeg til mig selv det er vist noget for dig. Hendes Navn var Petrine Pedersen, hun var fra Grove men kom fra en Plads som Stuepige paa Herning Sygehus. Der gik ikke ret lang tid før vi fattede sympati for hinanden og blev kærester. Petrine blev i Gødstrup til November, mens jeg blev laant ud til en Tømrer i Lind syd for Herning, det var en Svoger til min Mester i Gødstrup, det var hen paa Sommeren hvor vi blandt andet byggede en Skole i Kølkjær, der var nok en 10-12 km. at cykle baade morgen og aften men det var man jo vant til paa den tid.

Hvis man ikke kender det rette udtryk, kan man få meget besvær med at beskrive selv den mindste ting. For at kunne være knap og præcis skal man have herredømme over et ordentligt ordforråd.

Hvert eneste fag- og sagsområde har udviklet en færdighed af djærve, sigende, tit humoristiske betegnelser for værktøj, tekniske detaljer og faglige særpræg.

Ulvetænder. Savklinge-tænder hvor forsiden hælder lidt fremover for at give saven "stød".

Bønhas. Fusker i faget.

Klamphugger. Oprindelig en anerkendende betegnelse for en skibstømrer. At hugge på klamp betød at arbejde efter øjemål.

Bæsling-snedker. Tømrer (jydsk).

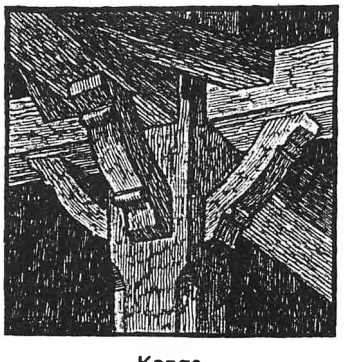

Konge

Sømhugger. Tømrer.

Spånskider. Tømrer.

Brædebisse. Tømrer.

Klampehuggere. Tømrere.

Vimmelskaft. Et gammelt borsving af træ. Strøget i København er opkaldt efter dette, idet det havde samme facon inden branden i 1728.

Zünften. Broderskab af håndværkere især svende inden for de enkelte fag,

Habengut. Ens rørlige ejendele.

At tærske langhalm. Tærskning af halm til tagdækning.

Behøvlings-høvl

Jeg blev i Lind til omkring 1ste November, hvor jeg saa flyttede hjem til Staby, da der som før omtalt ikke var bygningsarbejde om Vinteren.

I mellemtiden havde Petrine faaet Plads hos min Fætter Kristian Knygsand i Staby. Knygsands havde i August Maaned faaet deres førstefødte og det blev til Tvillingedrenge. Saa det blev en del af Petrines arbejde at passe disse 2 smaa Drenge, og det var hun meget glad for.

Saa i denne Vinter boede vi jo ikke ret langt fra hinanden. Jeg lavede lidt forskelligt Snedker- arbejde for Familie Naboer og Venner, og om Aftenen gik jeg paa Teknisk Skole i Ulfborg et par gange om ugen, da jeg ikke havde haft lejlighed til teknisk Skole i min læretid i Kibæk. Paa grund af at der ikke fandtes nogen teknisk Skole i Byen, den nærmeste Skole laa i Herning.

Godnatkasse. Ligkiste.

Gris. Et vandretliggende stykke tømmer der indsættes i mellemrum mellem spær og gratspær for at støtte graten.

Hammer. Betegnelse for dør- eller portoverliggere.

Handelen. Håndtaget på en plejl.

Hanebånd. Forstærkning af spærfag. Forbinder spærene i den rigtige højde.

Hanskrue. Bolt.

Hjælpebajer. En ekstra bajer.

Huggehus. Udhus ved bøndergårde hvor man fandt alle de redskaber, der hører til et snedkerværksted.

Hugger. Gl. dansk udtryk for træarbejder. Billedskærer-, snedker- og tømrerarbejdet blev ofte udført af samme mand.

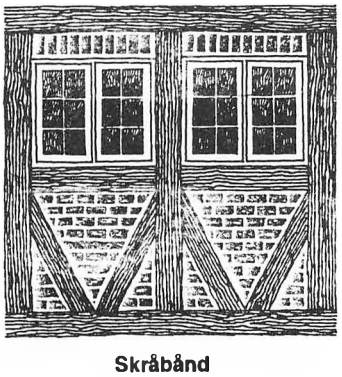

Skråbånd

Konvolutmager. Ligkistesnedker.

Om Foraaret 1925 fik jeg saa først Arbejde i Ulfborg hos Tømrermester Niels Kjærgaard. Han drev en større Forretning med en 5-6 Svende. Jeg var der ca. 2 Maaneder og i den tid rejste vi ca 10 nye Bygninger i Ulfborg og omliggende Sogne.

Derefter fik jeg saa arbejde i Herborg en lille Landsby uden for Videbæk, men der var kun mig foruden Mester. Der blev jeg saa resten af Sommeren, og kom saa om Efteraaret hjem til Staby igen. I løbet af Vinteren lavede jeg saa forskellige Ting blandt andet 2 Skriveborde, den ene til min Farbror Kristian Slyk i Stadil, den anden til min Fætter Kristen Knygsand i Staby. Efter et Aar hos Kr. Knygsand fik Petrine saa Plads i Ulfborg hos et par gamle Mennesker der boede i Skakhus. Hos dem var hun saa frem til 1ste November 1926.

Om Foraaret 1925 havde mine Forældre byttet Ejendom med Niels Nielsen, kaldet "Sønderland", og flyttede saa fra vester Bundgaard til Ejendommen Sønderland, for at komme nærmere til et stykke Jord som min Far havde ejet i en aarrække forinden.

Lade Sønderland

Som før beskrevet kom jeg altsaa hjem til Staby om Efteraaret 1925 og boede saa i Sønderland, og da vi naaede Foraaret besluttede min Far at bygge en ny Lade, da saadan een manglede paa Sønderland. Jeg kom saa til at lave Tømrerarbejdet paa den

nye Lade. Jeg havde tænkt paa at starte en Tømrerforretning i Staby Mejeriby, og det første Skridt tog jeg ved at købe en Byggegrund. Og det skete 1ste Paaskedag 1926.

Og Skødet blev skrevet den 13. April 1926, Byggegrunden var en Hjørnegrund som blev udstykket fra Chr. Albertsens Ejendom i Staby. Arealet var 1500 m2 og prisen var 1500 Kr. Stabyvej 67.

At have lim på fingrene. At arbejde langsomt.

Lus. Et lille stykke træ der sættes ind for at udbedre en rift i træ, eller udfylde et knasthul.

Lusebræt. Bræt med huller som man i ældre tid stillede i alkovens fodende. Væggelusene søgte ned i hullerne, og kunne derefter let rystes ud.

Lutterkig. At tage mål på slump.

Læden. Gl. dansk udtryk for tagrem der sammenholdt de jordgravede stolper i de tidligste bindingsværksgårde.

Løs rosin. Løs knast.

Mestergris. Aftale mellem tilbudsgivere under den tidligere licitationslov.

Moderskrue. Møtrik.

Notbuk. Svær tømmerbuk som er afstivet med planker i længderetning og i den ene ende forsynet med en opadvendt spids.

Nothøvl. Høvl der blev trukket af 4 mand. Til høvling af noter i heltømmer.

Næseklemmer. Snæver ligkiste.

G.S. blev gift med sin Petrine 12. nov. 1926 efter at han havde bygget værksted og åbnet sin forretning 1. nov. Siden da, har forretningen været en del af bybilledet i Staby. Der blev bygget til i to omgange. Virksomheden havde på et tidspunkt tre svende, men siden 72 har G.S.' mest været i sit værksted og har lavet snedkerarbejde. Masser af "gammeldags" vinduer og døre, køkkeninventar o.s.v. Solidt håndværkerarbejde af massivt træ. Trillebøre, pumper, saltkar, ajletønder, vogne, som skulle beslåes hos smed Thomsen. Ja, de første mange år var jeg tømrer, karetmager og bødker.

Da jeg slog mig ned i mejeribyen var her kun mejeri, to købmænd, en skrædder, en træskomager, en smed og så altså en tømrer.

1926

Jeg tog saa forskellig Reparationsarbejde for egen Regning i løbet af Sommeren 1926. Da vi saa naaede til September Maaned begyndte jeg at bygge Værksted. Den blev saa færdig omkring November, og jeg fik ogsaa installeret nogle smaa Maskiner. Petrine og jeg havde saa bestemt at vi vilde giftes og det blev så fastsat til den 12 November.

Den Dag var Jorden hvid af Sne. Jeg havde jo kun bygget Værksted, Beboelsen skulde først bygges den næste Sommer, saa det første Aar boede vi til Leje det meste af Tiden. Vi flyttede ind i det nye Hus den 1ste September 1927. De første 3 Maaneder af Ægteskabet boede vi til Leje hos Træhandler Kr. Bak for en Husleje af 30 Kroner pr Maaned. Han boede midt i Byen. Fra 1ste Februar 1927 flyttede vi længere mod vest og kom til at bo lige over for Værkstedet. Huset vi boede i ejedes af en ugift Pige der hed Louise Nielsen, som kom fra en Ejendom som hedder "Heelsbjerg".

Stabyvej 67

Skråstræber. Skråstriver.

Skørsav. En bredbladet klinge med greb i begge ender.

Slingning. Glathugning af tømmer.

Smutstål. En hammer der rammer skævt siges at være lavet af smutstål.

Smutter. Hjælpebajer - ekstra bajer.

Snedkerfuskere. Se Fuskersnedkere.

Spjældskraberi. Reparationsarbejde. I dag udtryk for håndværk udført af ufaglærte.

Springgås. Trædrejerens vippelad. Gl. bornholmsk udtryk.

At studse. At høvle endetræ.

Stå over. Udtryk der blev brugt om skaftet på en fældeøkse, når vinklen mellem økse og skaft var stump.

Sulekar. Ligkiste.

Svans. En skråtstillet bjælke.

Svensk stanglim. Søm, der erstatter en skrue.

Svinehans. Stor tomandshøvl.

Svineryg. Grov samling af spunsvægsplanker.

Sygekassetræ. Ubestemmelig træsort.

Sømhugger. Tømrer.

Sømposemand.- Arbejdsformand.

Æg. Den skarpe del af et skærende værktøj.

Ær. Forstudtryk for ahorn. "Æren er det fagreste træ i skoven".

1927

I dette Aar opførte jeg saa Beboelsen, og samme Aar lavede jeg Tømrerarbejdet paa den gamle Skolebygning som ligger mellem Mejeribyen og Kirken. sdr. Skole. Min Lærekammerat og Ven Chr. Iversen som jeg før har omtalt og jeg gav Tilbud paa Tømrer og Snedkerarbejdet ved Licitationen og vi fik Arbejdet overdraget for den formidable Sum af 12000 Kr. Det var ikke nogen stor Pris, men vi fik da Arbejdet udført tilfredsstillende. Hele Byggesummen for Skolen var dengang 35000 Kr.
Da vi var færdig med Skolen rejste Chr. Iversen til Sønderjylland og har boet der resten af sit Liv, han døde faa Dage før sin 80 Aars Fødselsdag.

1928

I dette Aar kan jeg ikke huske at have lavet noget Nybyggeri det var udelukkende reparationer og Værkstedsarbejde. Jeg har altid lavet Klædeskabe og Smaamøbler i de første mange Aar.

I 1928 holdt Byggeskik et Kursus i Ulfborg hvor jeg deltog. Vi lavede en del Tegninger og der blev holdt Foredrag og saa var vi ude at se nogle Bygninger, bl andre Vedersø Møllegaard.

Købmand H.J. Aastrups hjørneejendom i Ulfborg

Uriasseddel. Arbejdsseddel fra den forrige mester som svende skulle fremvise ved nyansættelse. Udtrykket stammer fra de store arbejdskampe omkring århundredskiftet.

Vesperkost. Da man arbejdede 10-12 timer om dagen fik man lidt ekstra mad om eftermiddagen.

Tørskider. Betegnende for doven tømrer der tilbringer megen tid på toilettet.

Ubehøvlet. Behøvling. Gl. ritual, der blev brugt ved optagelse af en ny svend i kredsen. Han blev på en høvlebænk bearbejdet med høvl og andet værktøj.

Da tømrermester Gregers Slyk i 1928 som ung deltog i "Bedre Byggeskik's kurser i Ulfborg, var dette et kursus startet af Købmand H. J. Aastrup, der selv sad i bestyrelsen for det landsomfattende betydningsfulde virke, hvor f.eks. arkitekter Martin Nyrup og Ulrik Plesner; begge vestjyder, øvede en stor, fortjenstfuld og ubetalt indsats for at højne byggekvaliteten i almenbyggeriet. Her fra egnen kender vi købmand Aastrups egen hjørnebygning i Ulfborg, Købmandsgården i Vedersø, flere af Skærum Mølles avls- og beboelsesbygninger og også flere gårde på egnen har fået tegninger lavet gennem det kontor, hvor bedre byggeskik leverede assistance til håndværksmestre. Det løft som denne indsats gav dansk bygningshåndværk var ikke ringe, og når vi kører gennem landsbyer, stationsbyer og købstæder i 1994, så vil der nok kunne findes stor indflydelse fra disse arkitekter, som satsede på kvalitet, enkelthed og ren stil. G.S. kan ikke finde tegningerne, som han dengang lavede, men han mener også at det var værdifuldt for egnen, at sådanne kurser blev holdt.

1929

I dette Aar byggede Milter Jensen det store Stuehus ved Brinkgaarden i Staby, og jeg lavede Tømrerarbejdet. Saavidt jeg husker det var det kun den Nybygning jeg lavede det Aar. Men derudover har jeg nok lavet en del Reparationsarbejder.

Murerarbejdet ved Stuehuset paa "Brink" blev lavet af Jakob Nielsen.

1930

Peder Frederiksen i "Munkehule" byggede nyt Stuehus og Kostald dette Aar. Det var min Forgænger Tømrer Jens Andreasen der lavede Tømrerarbejde, men paa grund af Sygdom kunde han ikke gøre Arbejdet færdig, hvorefter jeg overtog og lavede Byggeriet færdig.

Betaling på et bræt. Udtrykket stammer fra den tid, hvor udbetalingen blev lagt til eftertælling på et bræt. Udtrykket at sætte alt på eet bræt har samme oprindelse.

1931

Dette Aar var et af de bedste hvad nybbyggeri angik. Da byggede jeg de to Huse som ligger umiddelbart syd for mit Værksted. Det nærmeste for Marinus Mortensen kaldet "Mejlby" nu ejet af hans Søn Jakob Mortensen.

Det andet for Anders Julsgard Nielsen ogsaa kaldet, "Lydersgaard". Dette Hus har haft 2 Ejere siden.

Samme Aar byggede jeg ogsaa et Hus i Holmegade i Ulfborg for en forhenværende Maskinhandler der hed Kresten Andersen. Samme Aar lavede jeg en Tilbygning til et

Hus i Vedersø. Dette Hus tilhørte Murermester Jakob Nielsens Svigerforældre.

Foruden ovennævnte Nybyggerier lavede jeg alt forekommende reparationer og Værkstedsarbejder.

Det skal lige bemærkes at jeg i dette Aar udskiftede nogle smaa Maskiner fra Herning som jeg startede med i 1926, med de store Maskiner som stadig kører den Dag i Dag i mit Værksted.
1931 havde jeg Jens Mortensen kaldet"Mejlby" som tømrersvend.

Når man kommer ind i Slyks værksted lægger man med det samme mærke til en usædvanlig udformning af rummene. Ja allerede udefra har hans værkstedstag, der bliver smallere og stejlere mod syd, fortalt os, at tømrermesteren her ikke er bange for at gå utraditionelt til værks. Sagen er at byggegrunden gennem de to udvidelser af værkstedet er udnyttet 100%, og lokalet mod vejen bliver en lang trekant. Lokalet mod syd, som var sidste udvidelse er en trapez. Første rum er domineret af de tunge store tømrermaskiner høvl og sav, men ellers er der fyr og mange forskellige værktøjer og hjælpemidler. I rummet mod vejen står en stor kelemaskine og her er også garage. I det sydlige rum er der høvlebænk, beslag, lim og lakmidler og mange slags håndværktøj. Rummene er kombineret snildt, så lange emner kan skubbes igennem hulrum fra sav og maskinhøvl. Trælageret, der ikke længere er stort, er dels på loftet, dels på væggen i lokalet mod vejen. Hvormeget træ, der er gået gennem G.S.'s hænder og hans værksted i de 68 år er ikke nemt at forestille sig, men mere end hveranden af gårde og huse i sognet har været under behandling ved reparationer eller nybygning, og vidt omkring kan man se G.S.'s solide og faglig set korrekte arbejde.

1932

Ogsaa 1932 var der gang i Byggeriet, da opførte Anders Strandbygaard Andersen en helt ny 3 længet Gaard til erstatning for de gamle Bygninger som laa ca 100 meter sydligere. Paa disse Bygninger lavede jeg alt Tømrer og Snedkerarbejde.

Og paa Eftersommeren samme Aar lavede jeg tømrer og snedkerarbejde ved et Hus for Fisker Agner Esager i Staby.

Murerarbejdet ved Anders Strandbygaards Ejendom blev udført af Andreas Nielsen og Gravers Sønderby.

1933

Afdøde Murermester Kristen Kirkegaard byggede sit Hus i dette Aar og der lavede jeg saa Tømrer og Snedkerarbejdet. Samme Aar brændte Ejendommen Skadberghus, og der kom jeg til at lave Snedkerarbejdet i Stuehuset.

1934

Rolighedsvej N 1 blev opført af Murermester Jakob Nielsen til egen Beboelse. Han havde samme Aar solgt sit daværende Hus i den østre ende af Byen. Jeg kom saa til at lave tømrer og Snedkerarbejde paa dette Hus.

Samme Aar havde Søren Jørgensen solgt sin Cykelforretning til Jens Olsen, og vilde derfor bygge nyt Hus. Han købte saa Byggegrund ved gl. Landevej som siden har faaet Nr 9.

S Jørgensen lavede selv alle Mursten af Cement, saa det blev et billigt Hus men ikke særlig varmt, men det tænkte Folk ikke saa meget paa i disse tider.

Jeg lavede saa tømrer og snedkerarbejde ved dette Hus for Søren Jørgensen.

Ogsaa i dette Aar lavede jeg en Tilbygning ved Kirkehuset som dengang ejedes af Niels Nørgaard Rasmussen.

1935

Nu solgte Murermester Jakob Nielsen sit Hus Rolighedsvej No 1, og vilde saa bygge nyt igen efter kun et Aars forløb. Det blev saa i den østre ende af Byen og er siden blevet til Stabyvej Nr 40, og har i de forløbne Aar haft flere Ejere. Saa der lavede jeg ogsaa tømrer og snedkerarbjede.

Samme Aar byggede afdøde Jens Andreasen Huset Rolighedsvej Nr 3, og der lavede jeg det indvendige Snedkerarbejde.

Foruden de nævnte nybyggerier har jeg altid lavet en masse reparationer og andet forefaldende arbejde. I de daarlige tider først i Trediverne lavede jeg Saltkar, det var dengang man kunde købe 1/4 Gris for 10 Kr, saa da skulde alle have Flæsk i Karret. Det var før der var noget der hed Fryser. I disse Aar lavede jeg ogsaa Ajletønder.

1935 Den første udvidelse af mit Værksted mod vest.

1936

I Foraaret 1936 vedtog Sogneraadet at der skulde bygges Alderdomshjem i Staby. Byggegrunden havde Sogneraadet sikret sig flere Aar forinden, for at Beliggenheden kunde blive saa god som den er. Der blev saa holdt Licitation i April Maaned, og jeg var saa heldig at faa tømrer- snedker og Glarmesterarbejdet overdraget. Saa vidt jeg husker var Prisen omkring 11000 Kr. Der var Staalvinduer i Bygningen i starten, og disse var uden for Tilbudet. De er dog senere erstattet med Trævinduer.

Paa det tidspunkt havde jeg en Fætter i Stadil som ogsaa var Tømrer. Han havde vinteren forinden været på Haslev Haandværkerskole. Ham fik jeg saa som Svend og han og jeg lavede saa alt tømrer og smedkerarbejde paa den store Bygning i løbet af Sommeren- Indvielsen blev holdt i midten af Oktober. Min Fætter var Ingemann Slyk som samme Efteraar startede som Tømrermester i Ulfborg Kirkeby.

G.S. skal et vend over på "De gamles Hjem" for at hente sin middagsmad. Han bygede selv i 1936 den kønne bygning lige over for sin bolig og værksted. Han er enkemand for anden gang. Her er stadig rent og oprydeligt i hus og værksted. Lidt hjælp får han også til rengøring. Nu er han omgivet af billeder af familien, hvoraf de fleste bor i Canada, andre i Norge, men han ved ikke, hvor mange oldebørn og børnebørn han har. Petrine og Gregers Slyk fik Kristian Slyk 23. juli 1927, Johannes Slyk 21. sept. 1929, Karen Slyk 2. juli 1934 og Hans Slyk 23. marts 1936. Han er glad for at mange af familien stadig er i Danmark. I 1951 mistede G.S. sin Kone. Erna trådte i hendes sted 1952 og var ham også en god hustru til sygdommen også rev hende væk i 1991.
G.S. fortæller også at hans steddatter Lilian Singer er fotograf i Ulfborg.

1937

I dette Aar byggede jeg en Staldbygning for Marinus Pilgaard i Østerlyng i Husby, og samtidig blev Laden forlænget mod øst.

1938

Efter at Kristen Jansen havde solgt Gaarden "Frøsang" i Staby byggede han Huset paa gl. Landevej der siden har faaet Nr 3. Denne Bygning har jeg lavet tømrer og snedker-arbejde til.

Vi har altid haft det godt med naboer og fællesskabet i Staby, men alle mine naboer fra første færd er borte. Jeg kan fortælle at Olga Thomsen såmænd har taget imod alle vore børn; sådan hjalp man mere hinanden for 60 år siden. Smedefamilien og murerfamilien Kirkegaard var trofaste naboer, og vi havde store glæde af samarbejde og naboskab.

1941

I dette Aar byggede jeg et nyt Stuehus ved Ejendommen "Regnsted" i Staby, som paa det tidspunkt ejedes af Kristian Arbjerg som var fra Gaarden Arbjerg i Staby.

Samme Aar byggede jeg en ny Kostald for min Fætter Kristian Knygsand. Foruden ovennævnte Huse lavede jeg en del Reparationsarbejde, da der kunne faas Laan og Tilskud fra Staten til forbedring af alle Landbrugsbygninger.

1941 havde jeg en ung Svend fra Stadil hans Navn var Sahl.

Hele familien samlet

1942

Gennem Fyrrerne og Halvtredsernehavde jeg følgende Medhjælpere
Peder Andersen
mine 2 Sønner Kristian og Johannes
Svend Gadgaard
Henrik Mortensen

Paa det tidspunkt blev "Pallisbjerg" overtaget af den danske "Stat" og i den forbindelse blev der bygget en helt ny Avlsgaard med Kostald Lade Maskinhus og Stuehus, og jeg fik overdraget tømrer og snedkerarbejdet paa samtlige Bygninger. Den nye Gaard blev placeret ude vest for den gamle Gaard. I den følgende Tid lavede jeg alt reparations og ombygningsarbejde paa Pallisbjerg igennem flere Aar. Tømrerarbejde 17000 Kr.

1943

1943 blev de gamles Hjem besat af den tyske Værnemagt som ogsaa lagde Beslag paa mit Værksted i nogle Dage saa jeg ikke selv kunne arbejde der i den Tid.

I dette Aar byggede jeg en ny Lade for Chr. Albertsen. Jeg kan ikke huske om det var samme Aar han fik Stuehuset renoveret med nye Spær og Fag, men ellers var det et af de følgende Aar. Paa nævnte Lade blev der lagt Straatag.

Gregers Slyk 1942

Om Efteraaret begyndte vi at bygge en "Landarbejderbolig" for Niels Nielsen kaldet Sønderland. Det var Huse med meget fordelagtige Laan. Dette Hus blev først færdig i Foraaret 1944.

1944

Paa den Tid overdrog Grd. Milter Jensen "Brinkgaarden" i Staby til sin yngste Søn Aksel. Milter Jensen byggede saa et Hus paa en Parcel fra Gaarden ned mod Landevejen. Dette Hus lavede jeg tømrer og snedkerarbejdet paa.

Samme Aar blev Niels Nielsens Hus gjort færdig.

Slagtermester Niels Kjærgaard byggede en Etage ovenpaa Forretningen i dette Aar. Paa den Bygning lavede jeg Tømrerarbejdet.

I 1994 fik jeg partstelefon sammen med Andreas Iversen, Jens Olesen og Viggo Nørgaard. Vi havde nr 101, og jeg fik så bogstavet U, så når der var optaget til os, sagde centraldamen: "101 er ude". Det var nu ubehageligt med partstelefon, men vi ventede på det i et år, men så snart det var muligt, fik vi hver vort nummer.

1945

Jørgen Pinvig byggede et Hus paa gl. Landevej i dette Aar en saakaldt Landarbejderbolig, som siden har faaet Nr 2. Paa dette Hus lavede jeg tømrer og Snedkerarbejdet.

1946

I dette Aar overdrog min Far Gaarden "Sønderland" til min Søster og Svoger Karl Bundgaard. Hvorefter mine Forældre flyttede over i Nyhus som ligger ved Skorkjærvej. Samme Aar byggede jeg den sidste udvidelse til mit Værksted.

1947

Gaarden "Krog" i Husby brændte i dette Aar. Og samme Aar blev de tre Avlsbygninger opført, hvorimod Stuehuset først blev opført et par Aar senere. Tømrerarbejdet paa Avlsbygningerne har jeg lavet.
Derudover har jeg lavet en del værkstedarbejde forskellige steder men det husker jeg ikke i detalier saa mange Aar efter.

1948

I dette Aar kan jeg ikke huske noget særligt Nybyggeri saa da har jeg nok lavet forskelligt Reparationsarbejde.

1949

1 Ladebygning for Hans Aar Husby
1 Ladebygning for Kristen Bank Husby
1 Maskinhus for Jens Nielsen "Led" Husby
Kartoffelhus ved Viumgaard Ulfborg
Villa for en Bestyrer ved Viumgaard
Tilbygning til Lade og ny Staldbygning med Beboelse for Grd. Kristian Slyk i Stadil.
Hønsehus for Ole Olesen Vognberg Staby
Hus for Ejnar Jensen "Persenbug" Staby
Hus for Jens Olsen paa gl. Landevej
Hus for Holger Knudsen i Ulfborg

1950 - 51 - 52

Grd. Anker Bjerregaard Husby lod dette Aar opføre en stor Hejselade, som paa den Tid var ret enestaaende paa disse Egne. Og jeg fik overdraget Tømrerarbejdet paa denne Bygning.

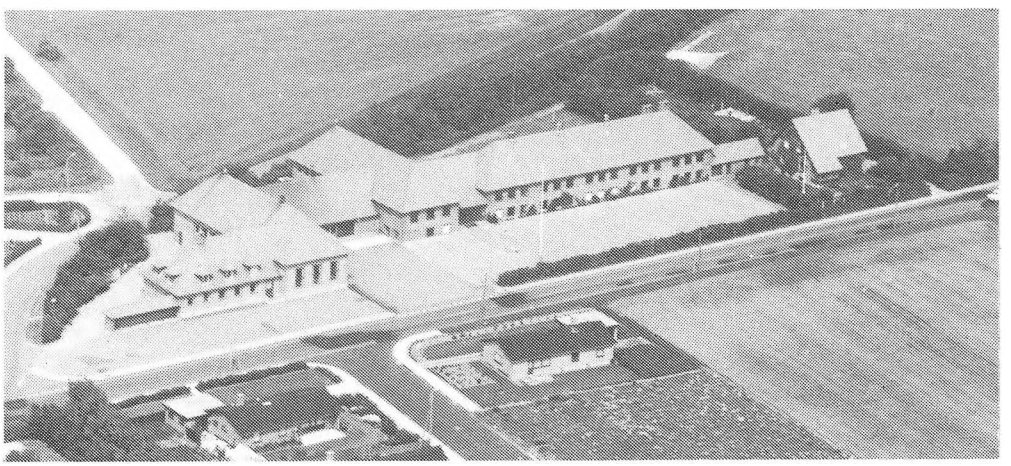

Sognegården i Staby

Samme Aar vedtog Sogneraadet i Staby at der skulle opføres Centralskole og Sognegaard for hele Kommunen. Der blev saa rettet Henvendelse til et nyt Arkitektfirma "Hempel og Ficher" i Lemvig om at lave Tegninger. Og disse blev saa færdig hen paa Sommeren. Der blev saa holdt Licitation over Arbejdet. Da det var et større Byggeri

var vi 3 Tømrermestre som gik sammen om at byde paa Arbejdet. Søren Bjerg Vedersø Martin Kirk Staby og jeg. Vi fik saa Arbejdet overdraget som lavestbydende paa Tømrerarbejdet. Samtidig havde jeg givet Tilbud paa alt Snedkerarbejdet, og det fik jeg ogsaa overdraget, saa med 1/3del af Tømrerarbejdet var der rigeligt at lave de næste Par Aar. Sognegaarden blev indviet i April Maaned 1952.

1953

Der blev bygget ny Skole i Stadil i dette Aar, og jeg fik overdraget Snedkerarbejdet ved Licitationen.

Erna

1954

En Ladebygning for Aksel Jepsen Pallisbjerg Mark.

Dette var Aaret hvor der blev bygget et Alderdomshjem i Vemb og jeg fik overdraget Tømrer og Snedkerarbejdet ved Licitationen som lavestbydende.

Samme Aar brændte Gaarden "Knygsand" i Sønderkjær i Ulfborg. Paa denne Gaard lavede jeg ogsaa Tømrer og Snedkerarbejdet

Hos Anders Knudsen lille Kjærgaard lavede vi ny Tagværk og lagde ny Eternittag paa Stuehuset i dette Aar.

1955

Arbejdet paa Vemb Alderdomshjem blev ikke færdig i 1954, hvorfor det saa blev afsluttet i 1955. Min Søn Johannes blev gift dette Aar og rejste med sin kone til Canada i September.

1956

Jeg kan ikke huske om jeg havde noget Nybyggeri i dette Aar. Men ellers var det Reparationsarbejde.

I Foraaret 1957 rejste min ældste Søn Kristian ogsaa til Canada med sin Familie efter opfordring af sin broder, og begge har været der siden.

1957

I dette Aar byggede jeg nye Avlsbygninger ved Gaarden Vejbæk i Husby. Ved opførelsen af disse Bygninger var jeg saa uheldig at falde ned og slog Ryggen, men heldigvis uden at faa brud nogen steder. Saa efter en Maaneds Tid var jeg igen arbejdsdygtig.

1958

Ove Nørgaard på "Skallebjerg" lod dette Aar opføre en ny Kostald, og Stuehuset blev moderniseret med nye Spær og nyt Eternittag. Der lavede jeg Tømrerarbejdet.

1959

Et Sommerhus ved Nymindegab. Bygherren var en Skovrider fra Silkeborg. Huset blev opført i Træ fra Bygherrens egen Skov som blandt andet bestod af "Douglas Fyr", der er en meget harpiksholdig Træsort, og derfor meget vejrbestandig.

Parcelhus for Pantefoged Bent Ellersgaard i Thim
Parcelhus for Jens Andersen Jensen i Madum.
Parcelhus for Entreprenør Sørensen i Vedersø

1960

Sommerhus for Direktør Erik Sandgaard Hansen fra Fredericia
Lade for Kristian Knygsand Staby
Lade for Peder Mortensen paa Svendsholm Mark
Stald og Ladebygninger for Gr. Jens Kjær Madum

1962

Staldbygning ved Gaarden Riskjær i Thim
Kostalde ved Vedersø Præstegaard
Lade ved"Bramkjær" for Frederik Pedersen

1963

Silobygning til Ensilage ved "Esager" i Staby
Gennem alle Aarene i Tresserne byggede jeg 10 Sommerhuse i Husby og Vedersø Klit.
Hvoraf den sidste blev bygget bag ved Hotel Vedersø Klit i 1972

1973-74-75

I disse Aar lavede jeg en del Arbejde for Grd. Henrik Toft først nyt Køkkeninventar dernæst nye Vinduer til hele Stuehuset og til sidst 2 nye Avlsbygninger.
Dette arbejde var jeg ene om.

Gennem 70erne og 80erne har jeg lavet en mængde Vinduer og Døre samt Inventar af flere slags. Alene i Sommeren 1976 lavede jeg over 80 Vinduer samt en halv snes Fyldningsdøre.

Siden 1972 har jeg ingen Medhjælp haft men selv udført alt arbejde.

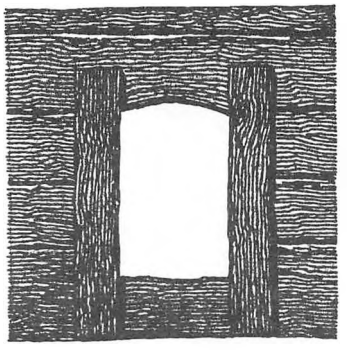

Bulhuse

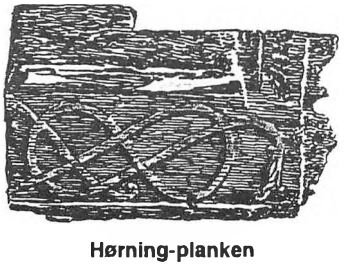

Hørning-planken

Bulhuse. Huse fra omkring år 1000 hvor lerklininger blev erstattet af vandrette egeplanker fastholdt i den søjlebærende vægs noter.

Hørning-planken. Vor vigtigste rest fra en stavkirke - en ca. 1m lang rem af eg med rester af not for sternbræt og forneden not for de lodretstående vægplanker.

Staby har fået sit navn efter stave/bulfjel, som har siddet i de første bygninger herude. Om disse bygninger så var den store gård ved kirken, hvor hjørnestene endnu findes mellem gravene på den østlige del af kirkegården, eller det var en forudgående vikingelandsby med store og små huse, ja det får vi sikkert aldrig helt klarhed over. Måske løftes lidt af sløret ved udgravninger på Jens Thorups mark nær kirken i dette efterår. At vikingetidens folk har boet her ved den indre sejlvej i læ af Husby-øen kan ingen blive overrasket over. De flade enge er i denne beliggenhed skabt til ideel vinterkvarter for skibe, som er slæbt på land. Mange er de eventyrere, som er stukket til søs fra disse egne hver forår fra 800-årene og frem til 1087, hvor Knud d. Helliges vikingefærd gik i vasken.

Der er altså ældgammel tradition for tømrerfaget i Staby, men Gregers Slyk er næsten helt sikkert den, som har drevet selvstændig mestervirksomhed her i flest år. Han har ikke sat sit navn på bjælker, bygninger og andre frembringelser. Denne artikel var ikke alene tænkt som en historie om en enkelt dygtig håndværker, men også som en pris til de rigtige håndværkere, som bliver sjældnere og sjældnere i vor industrialiserede tidsalder.

Der er faktisk lavet mange smukke huse i vor del af landet.

Gregers Slyk i dag

Rasmus Winther Assens

Fra Alfred Kaaes: Staby Sogn

Rasmus Winther Assens, præst her i 1857-67. Han var født i 1821 i Ørslevkloster, hvor hans fader var præst; men forældrene flyttede i 1824 til Ulfborg præstegård. Familien var ud af en gammel præsteslægt, som skal nedstamme fra en rådsmand i Assens. Pastor Assens' tipoldefader var præst i Horbelev. Han døde i 1712 og var sandsynligvis broder til Hans Andersen Assens, som var præst i Torsted og døde 1700.

R.W. Assens kom til Staby fra en stilling som adjunkt på Sorø akademi, og efter ti års forløb vendte han tilbage til Sjælland som præst i Græsted-Mårum. Han skildres som en stor begavelse og en overordentlig grundig og åndfuld lærer for de ældre elever på akademiet, mens han i de yngre klasser var en meget frygtet og uhyre streng herre, hvis tunge hånd slog, så offeret ikke let glemte det. Han kunne gribes af en vild dæmonisk hidsighed, hvis ydre tegn var røde øjne og dirkende kæber, og som kunne vækkes af ubetydelige ting. Glemte eksaminanden den rette orden af leddene i "Saliggørelsens orden", når han f.eks. satte "Helliggørelsen" før "Retfærdiggørelsen", så kunne en slig dogmatisk bommert rage ham en livfuld hug til. Sådan skriver Sofus Schandorph om ham, som han ellers i de ældre klasser satte meget højt.

I den af Paul Nedergård udgivne "En dansk præste- og sognehistorie", der i nogen grad er præget af udgiverens indremissionske stade, får Assens en ret fyldig omtale. Der siges, at han i sin ungdom var optaget af Søren Kierkegård, men nærmest var af grundtvigsk åndsretning. Men han var godt kendt med Vilhelm Bech, som ved et mindeord i "Indre Missionstidende" ved hans død udtalte, at han var én af Indre Missions mest trofaste, der frem for nogen fortjener et kærligt eftermæle blandt alle Indre Missions præster. Her er der altså ingen tvivl om pastor Assens' stade.

Om sin virksomhed i Staby skriver han selv til én af de efterfølgende præster:

"Min virksomhed i Staby bar såre liden kendelig frugt, dog tror jeg, at de kære mennesker forstod, at jeg ville dem godt- "

Staby-folkene skildres i samme skrift på den tid som en uoplyst almue, hvor overtro og sædeligt forfald rådede i uhyggelig grad og som var såre langt tilbage i timelig og åndelig henseende. Og det lykkedes altså ikke for Assens at skabe nogen vækkelse i blandt dette almuefolk. Det viser hans egen udtalelse.

Forlig i Staby

En fortsættelse fra årsskriftet 1992

Ved Eva Krogh og John Smidt

Jeg, Rasmus Winther Assens, Sognepræst til Staby og Madum Menigheder, som af Sogneforstanderskabet i Staby er valgt til at mægle i Tyendesager, lover og sværger at jeg med yderste Kræfter skal søge at befordre billig, mindelig Forening mellem Parterne i alle de Sager som indkomme for mig og at jeg dertil skal bidrage med al mulig Nidkjærhed og Redelighed efter mine Evner samt efter min bedste Overbevisning og Samvittighed. Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!

Staby Præstegaard d. 11. Juni 1858 R Assens

Fredag d. 11. Juni holdtes efter foregaaende forkyndt lovlig indkaldelse af 8de Juni Forligsmægling mellem Gaardmand Peder Lauritsen Blæsgaard * og sammes .... Andreas Lauritsen Høihuus. Tjenesteforholdet blev hævet imellem dem på følgende Vilkaard: Gdm. Peder Lauritsen Blæsgaard forpligter sig til at betale Andreas Lauritsen som Godtgørelse for den af ham hidtil ydet Tjeneste 6(sex) Specier til førstkommende Uglkjær Marked, samt at eftergive hvad han skylde ham for 1 Skippund (?) Rug, 2 Tønde Havre (?), 1 Torsk, 1 Snes Hvillinger, 2 Snese Sild og et P bed (?). Klageren Andreas Lauritsen betaler 1 Mark til Staby Fattigkasse.

Peter Lauritsen Blæsgaard Andreas Lauritsen Høihuss

R.W. Assens
Forligsmægler

* AK 452

Efter mundtlig Begjæring af Willads Pedersen Ting, som anker over at have en Deel af sin Løn tilgode hos sin Husbonde, indkaldes herved bemeldte Husbonde Gdm. Niels Lauridsen Kloster * til at give Møde i Undertegnedes Bopæl, Staby Præstegaard, førstkommende Lørdag d. 12. Feb. 1859 Eftermiddag kl. 1 for at der kan prøves Forlig mellem di nævnte Parter.

Staby Præstegaard d. 8. Febr. 1859

R Assens
Forligsmægler

* AK 398

1859 d. 8. Febr. havde jeg undertegnet Stævnsvidne tilligemed Gdm. Niels Nielsen Kloster * forkyndt ovenstaaende Indkaldelse paa Niels Lauridsen Klosters, hans egen Bopæl, hvor han selv var tilstede og modtog Forkyndelsen; i Jens Riskjærs hans Fraværelse som Stævningsmand medtog jeg ovennævnte Niels Kloster i hans Sted. Dette bevidnes af undertegnede ifølge forhen af mig aflagte Eed.

Peder Thomsen Niels Nielsen Kloster

* AK 392

Willads Pedersen Ting mødte i Staby Præstegaard d. 12. Febr. Kl. 1 og forklarede at han ønskede Forligsmægling i Anledning af, at han for sin tjeneste som Overkarl for Gdmd Niels Lauridsen Kloster, i afvigte Sommerhalvaar fra 1. April - 1. Novbr. 1858 - havde endnu 20(?) Rdl. tilgode af sin Løn, som han uagtet gjentagne Fordring hos bemeldte Husbonde ikke havde kunnet (?) erholde; derimod mødte Gdmd Niels Lauridsen ikke og saaledes kunne intet Forlig prøves.

R.W. Assens

En Time efter mødte Pottemager Peder Sørensen med Fuldmagt fra Niels L. Kloster, men skjøndt ommeldte W.P. Ting var tilstede i Præstegaarden kunne dette at den (?) givet Møde ved Fuldmagt i en Sag, hvor der krævedes (?) og udtrykkelig forlanges den personlige Nærværelse, ikke foranledige at nogen Forligsmægling blev forsøgt.

R.W. Assens

Efter begjæring af Pottemagersvend Johan Christen Nielsen, som anker over at han ikke kan faa sin tilgodehavende Løn udbetalt og at hans Husbonde ikke opfylder den med ham indgaaet Adkomst, indkaldes hermed bemeldte Husbonde Niels Lauridsen, Gaardmand og Pottefabrikant, Mellemkloster til at give Møde i Undertegnedes Bopæl, Staby Præstegaard, første Tirsdag d. 17de Februar, Formiddag Kl. 10, for at der kan prøves Forlig mellem de nævnte Parter. -

Begge Parter gave Møde

Sagen formentes ikke at kunne behandles som Tyendesag, da forskjellige Akkorder var gjort, som ligger udenfor det almindelige Løndsforhold. Dog forsøgte jeg at tale Parterne til Rette.

Staby Præstegaard d. 17de Feb. 1860

R. Assens

Efter Begjæring af Gaardmand Niels Lauridsen Kloster som ankede over at hans Tjenestepige Ane Cathrine Jensen er gaaet bort af sin Tjeneste uden hans Tilladelse indkaldes hermed bemeldte Ane Cathrine Jensen til at give Møde for at prøve Forlig med bemeldte hende Husbonde i Undertegnedes Bopæl, Staby Præstegaard, førstkommende Tirsdag d. 9de Mai Eftermiddag Kl. 5

Staby d. 6. Mai 1862

R. Assens

Begge Parter gave Møde

det oplystes at Ane Cathrine skyldte hendes Husbonde 17 Rbd (?) 4 Mark 6 Skilling - han var villig til at lade hende farer naar hun kunde stille tilstrækkelig Sikkerhed for at disse blev ham betalt den 1ste Novbr. d. A. Da Pigen ikke formaaer dette blev intet Forlig opnaaet.

Staby d. 9. Mai 1862

R. Assens

Efter Begjæring af Gaardmand Christen Ahrbjerg, som ankede over at hans Tjenestedreng Andreas Jensen Høibjerg er bortgaaet af hans Tjeneste indkaldes hermed bemeldte Andreas Jensen til at give Møde for at prøve Forlig med bemeldte hans Husbonde i Undertegnedes Bopæl, Staby Præstegaard, førstk. Søndag d. 27 Septbr 1862 Eftermiddag kl. 1.

d. 24. Septbr. 1862

R. Assens

Begge Parter gave Møde
Andreas Jensen nægtede at vende tilbage til sin Husbondes Tjeneste skjøndt han ingen lovlig Grund havde til at gaa bort. Forøvrigt kunde intet Forlig opnaaes

Staby d. 27 Septbr. 1862

R. Assens

Efter Begjæring af Gaardmand Daniel Jensen Vandvig * som besvære sig over at hans Tyende Simon Adsersen Indsidder (?), i Pinsen uden lovlig Grund har forladt sin Tjeneste indkaldes bemeldte Simon Adsersen til at møde i Staby Præstegaard førstk. Tirsdag d. 26 Mai Formiddag Kl. 8 til Forligsmægling med Daniel Jensen Vandv.

d. 21 Mai 1863

R. Assens
Forligsmægler

* 405

Begge Parter gave Møde

Parterne blev forligte og Simon Adsersen træde igjen i Tjeneste i dag ved Middag. Saafremt Simon Adsersen vedbliver at arbejde .... til hans Husbondes Tilfredshed skal han uden Hensyn til de dage, han har været borte, til Faredag ham den fuldt betingede Løn, i modsat Fald bliver der at afkorte ham 1 rdl 3 Mark i den betingede Løn

Staby d. 26 Mai 1863

R. Assens

Daniel Jensen
m.p.P.

Simon Adsersen
m.p.P.

Gaardmand Peder Lauridsen Blæsgaard klager over at hans Tyende Birgitte Pedersdatter er bortgaaet af hans Tjeneste, thi indkaldtes herved bemeldte Birgitte Pedersdatter at møde til Forlig med bemeldte hendes Husbonde i min Bolig, Staby Præstegaard, førstkommende Torsdag Formiddag kl. 7.

Staby Præstegaard d. 22. Juni 1863

R. Assens

begge Parter gave Møde, men intet Forlig blev indgaaet

Staby d. 25. Juni 1863

R. Assens

Godsk. Christensen Stökmark klager over, at Gdmd Niels Lauridsen Kloster, for hvem han har havt Akkordarbeide ved Teglovnen i Sommerens Løb ikke har betalt ham hans tilgodehavende Løn. De indkaldte gave Møde til bestemthed d. 16. December Formiddag kl. 8 1/2.

Intet Forlig blev opnaaet

Staby d. 16. December 1863

R. Assens

1 Rigsdaler = 6 Mark à 16 Skilling

Pas paa!

Af Kaj Munk

Paa Reden laa en And,
der havde haft en Mand,
som ikke ret holdt af den
og derfor var rendt fra den,
saa den til Selskab maatte
nu nøjes med en Rotte.

Det Venskab fløjten gik,
da Ællinger den fik.
Søg aldrig Trøst hos Venner.
af dem, der viser Tænder.
De falske Smil i Sorgen
bli'r ægte Bid i Morgen.

Ravjyder og andre

Af Kaj Larsen

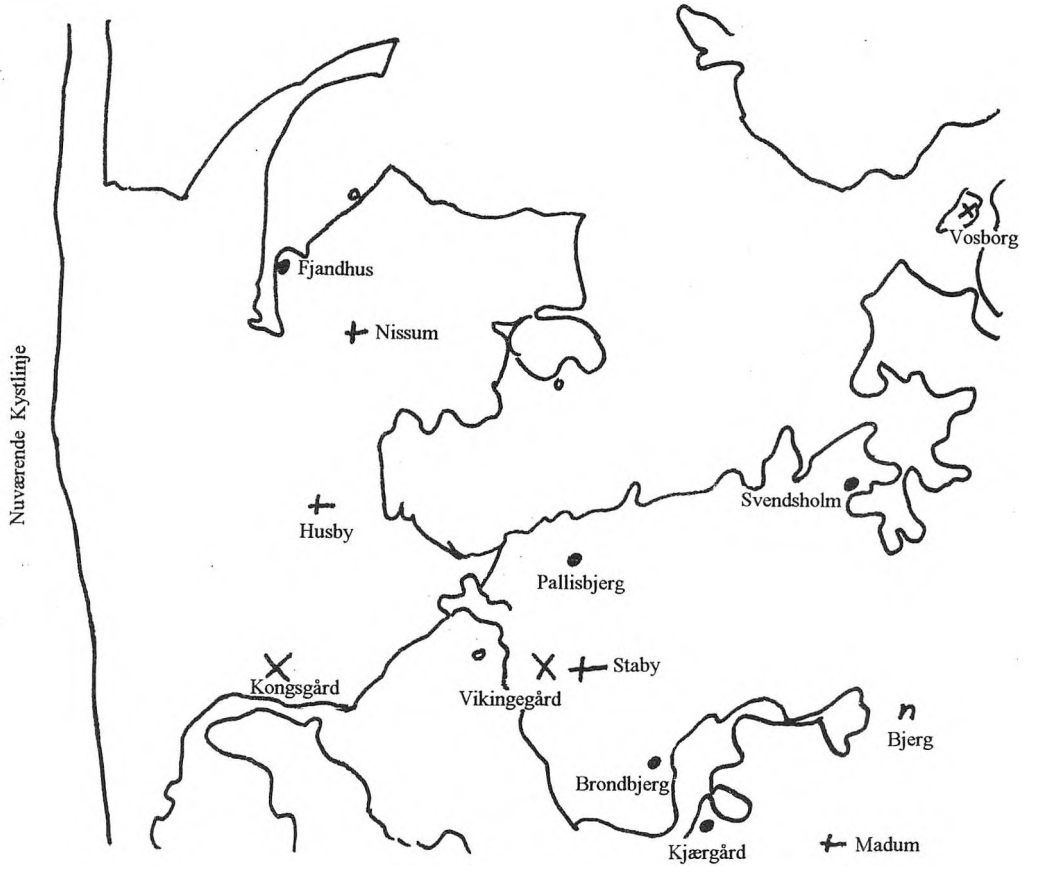

Meget langt tilbage i tiden har der efter de fund, der er gjort, boet mennesker i Staby Sogn såvel som i de omliggende sogne.

Vores viden om befolkningen på egnen før år 0 er meget begrænset, men det må formodes, at der her, som andre steder, har færdes jægere. Denne formodning kan begrundes med, at der ved den tørlagte sø Filsø er fundet en pilespids, som stammer fra Jæger-stenalderen, altså for ca. 7000 år siden.

Fra Bonde-stenalderen er der i Staby sogn fundet økser, dolk og pilespids, som er omkring 5000 år gamle.

De to interessanteste fund blev gjort ved Svendsholm, nemlig 3 økser og på sydsiden af Madum bæk ved Bjerg 8 økser.

Hvorfor så mange økser er anbragt samme sted, kan der kun gættes på, men gættene kan sikkert kun blive ofring, eller måske mere sandsynligt, værktøj til fremstilling af ege, den bådtype, der dengang blev brugt. En sådan meget lang ege blev fundet i 1860erne under afvandingsarbejdet i Fælsted Kog på Stabysiden. (Den opbevares nu i Odense).

Fra bronzealderen kendes intet fund fra dette område, så det vides ikke, om der har boet mennesker for omkring 2000 år siden. I samme mose fandtes 1943 under tørvegravning et moselig af en mand, der dog faldt fra hinanden, inden museumsfolkene nåede frem.

Vi når så til jernalderen og dermed tiden 500 år før og efter år 0.

Der er fra dette 1000 år gjort mange fund i området af både hustomter, kværn og potteskår, og det er også omkring år 0, vi får større viden om det der er sket, også i området omkring Staby.
I denne forbindelse kan stednavnene hjælpe, idet disse opdelt i bygdenavne og naturnavne sikkert fortæller noget om egnen allerede i keltisk og romersk jernalder, altså i tiden omkring år 0.

Navne med endelsen ing og um regnes indenfor bygdenavne for at høre til de ældste germanske stednavne, og der er sognene Madum og Sdr. Nissum gode eksempler. Der har i området sikkert været mange enkeltliggende gårde, idet 40% af gårdene i Hardsyssel var enkeltgårde, hvorimod der kun var 8% på Mors og i Jylland som gennemsnit 15%.

Grunden til det store antal enkeltgårde var sikkert, at store dele af Hardsyssel består af magre, tørre hedeområder, hvor der ikke i fortiden var mulighed for at drive landbrug, men hvor et vandløb dannede et kær, var der mulighed, ofte kun til placering af en eneste gård.
Langs de større vandløb med eng og kær var der mulighed for en landsby, og således er Madum og Sdr. Nissum sikkert opstået.

Området omkring Nissum Fjord har været kendt af grækerne allerede for omkring 2320 år siden, da Pytheas fra Massalia, det nuværende Marseille foretog en sørejse til England og langs Danmarks vestkyst til Limfjorden for at undersøge, hvor tin kom fra i England, og hvor rav kom fra i Danmark.

Rejsen blev foretaget omkring år 325 før Kristus, altså i første halvdel af vores jernalder og Pytheas skrev efter sin rejse bogen "Om Oceanet", som der dog kun kendes nogle brudstykker af.
Det er måske også rav, som tidligere lokkede Arierne hertil.

På sin rejse langs Jyllands vestkyst kommer han til et sted, der kaldes Mentonom, og indenfor dette ligger en stor indfjord, og omkring denne bor et folk som hedder Ingwioner.

Mentonom må være det senere ord Minde, senere æ Minnd eller Gammelminde og fjorden Nissum fjord.

Det var ikke landbrug Pytheas interesserede sig for, men derimod rav, og det er ikke usandsynligt, at der har foregået en livlig handel med rav, sikkert ikke fra kysten, men fra området nord for Sdr. Nissum, hvor der har været læ bag tangen og gode havne eller ankerpladser.

I følge Pytheas oplysninger har der ved Nissum fjord boet et folk, der blev kaldt Ingwioner, men i år 5 sendte Kejser August en flåde gennem Limfjorden til Himmerland og truede Cimbrene og Haruderne, som sikkert har boet i Hadsherred, og i denne forbindelse kan jeg ikke undlade at bemærke, at forsvarsanlæget Borremose ved Års menes opført på dette tidspunkt.
Haruderne menes efter Kejser Augustus trussel, at være rejst til Jyllands vestkyst og har bosat sig som Harsysselboer i Hardsyssel.

Bynavnene med endelsen by er opstået i tiden 600 - 800 altså i tidlig vikingetid, og her kommer så Staby og Husby ind i billedet.

Ser man på Johannes Mejers kort fra omkring 1650, er Staby placeret lige nord for et øst-vestgående vandløb. Dette vandløb kan kun være Madum bæk, som naturligvis ikke altid har haft sit leje, der hvor det er i dag, men da landet ligger ret højt fra Staby kirke til Sønderby, må det formodes, at der fra Nissum fjord har været en sejlbar forbindelse til Husby sø.
Nogen egentlig by har Staby sikkert ikke været, ej heller Husby, måske nogle enkelte beboelser omkring styresmandens gård; men det kan kun spaden finde svaret på, og muligheden er måske til stede efter at luftfoto har afsløret stedet vest for Staby kirke.

Det er sikkert ikke urealistisk at have den tro, at Nissum fjord området i vikingetiden har været relativt tæt befolket, og at Knud den Stores svoger Ulf Jarl gift med Knud's søster Estrid har boet ved Nissum fjord og her har opfostret Knud den stores søn Hardeknud omkring år 1000.
Der er naturligvis gættet på, at Ulf Jarl og Estrid boede på Vosborg, men måske kan det være Staby eller Husby, byen med huset.

Der er i Staby sogn ikke fundet spor af befæsteanlæg fra tiden lige efter vikingetiden, hverken Staby Kjærgård, Brondbjerg, Svensholm eller Padbjerg, som alle sikkert har været væbnergårde.
Der var i Danmark mange væbnergårde, som ikke var befæstede. De fungerede som almindelige bøndergårde; men Brondbjerg og Pallisbjerg er dog senere, sikkert i 1560 årene anlagt med grav, som dog på dette sene tidspunkt, hvor kanoner var kendt, ingen betydning havde, dog kan Brondbjerg måske ved nærmere undersøgelse overraske.

Fjandhus, som ikke eksisterer længere, kendes tilbage til omkring 1320, da væbneren Eske Frost boede der, og det var sikkert en typisk dansk høgerede.

Bette Jens

Af Steffen Steffensen

A her Jens, a er hjoor
for mi håsbonds kwier;
a fyldt nys mi ottend oer
ve da-hansdastier.
A er bette te å tjenn,
håer er tit så musses-jenn,
menn æ sommer skrier.

Mi forælder håer er småt,
lidt te føø å klæjer;
hååj di bare set så godt,
som mi håsbond sejer.
Så ku vi ha håej er let,
så håj mower ves aller grædt,
- de håj wat nåj bæjjer.

A mo tejle op å traww,
fa'r a foer mi dowwer,
åsse i æ mejjeslaw,
næer de ander sowwer;
tynd klæj oe å uden løj,
hurn æ ve'r er o æ skøj,
- æ tårren trowwer!

Næer æ foer er fløt te måån
å æ kwier wander,
ja, så soor a ka fo ståånd,
mo a hjællp di ander!
Om æ awtener er a træt,
næer æ foer er såt te næt,
å æ næærer stander.

Næer vi kommer i wor senng,
å a blywer jenner,
sejer a ret, hur de er strenng,
lånt fræ slæjt å venner.
Kåel å piig ka tit vær hoor,
a er kuns en bette hjoor,
alle de anders tjenner!

Men mi mower hår veen worhæær
å vær mæj i sommer,
han vil åsse væær mæ nær,
hwa så sinn der kommer;
han håer alti høer mi bøn,
han vil gjør er dovvelt skjøn,
næer november kommer!

Hans Vilhelm Riber Schøler

Af Kaj Larsen

På Staby Efterskole er opstillet 4 mindesten over nogle af skolens tidligere ledere.

Den mindst og ubetydeligste af disse bærer indskriften H.V.R. SCHØLER SKOLENS STIFTER 1852.

Efter i 35 år periodevis at have været faglærer på Staby Efterskole fik jeg lyst til at vide mere om skolen fra dens start i 1852, og det blev i den forbindelse jeg "traf" manden, som oprettede skolen, nemlig pastor Hans V.R. Schøler, som også i en årrække var Staby Sogns' første forligsmælger og som sådan underskrev sig V. Schøler.

V. Schøler blev født 1811 i Hammel, hvor faderen var degn. Han blev i 1831 student fra Århus latinskole, hvorefter han i 1839 tog teologisk embedseksamen.

I studietiden var V. Schøler medvirkende til, at Himmelbjergfesterne blev en realitet. Disse fester skulle være for alle, ikke kun som 28. maj festerne for embedsmænd og velstående borgere.

Det var også V.Schøler, der overtalte digterpræsten Steen Steensen Blicher til at deltage og derved gjorde festerne til en succes!

Efter overstået eksamen opholdt V. Schøler sig i udlandet i to år, men i 1843 optræder han som kongens mellemmænd i Sønderjylland.

Forholdet mellem kongen og sønderjyderne var på det tidspunkt ikke godt, men V. Schøler må have forberedt det gennem sine forbindelser med Laurids Skau og Hans Nissen, som fik ham valgt ind i bestyrelsen for Rødding Højskole.

Ved sin hjemkomst blev V. Schøler belønnet med præsteembedet i Vodder, hvor han var, indtil han i 1846 kom til Staby som præst.

V. Schøler var en handlingens mand, med en national-liberal indstilling, som klart viste sig i marts 1848, da der opstod panik i Jylland ved rygter om, at tugthusfangerne i Rensborg var sluppet fri og nu drog hærgende op i Jylland.

Rygtet blev styrket gennem en skrivelse fra stiftamtmanden i Viborg, som opfordrede alle mænd, karle og håndfaste kvinder til at væbne sig med, hvad de havde for at bekæmpe disse røvere. Befolkningen samledes ved kirkerne for at overveje, hvad de skulle gøre.

I Staby overtog Hans V. R. Schøler ledelsen og i Ulfborg var det lærer Christen Poulsen Berg.
Ved Uglkær Kro fik befolkningen oplysninger af posten, som kom fra Haderslev om, at borgerne i Ribe havde væbnet sig og barrikaderet byen for at forsvare sig og fædrelandet.

Samme tanker havde man også her, så det blev besluttet at oprette en landstorm, hvorefter alt hvad der fandtes af skydevåben blev samlet, og der blev støbt kugler, skønt de fleste var haglbøsser.

Der var dog slet ikke skydevåben nok, så smedene på egnen fik travlt med at lave Vendelbopikke, som er spydlignende stikvåben på ca. 2 m længde og som har været kendt i flere hundrede år.

Derefter blev der ekserceret, og nede ved fjorden blev der afholdt skydeøvelser for derefter at afholde en samlet øvelse med landstormen fra Tim sogn under ledelse af en forhenværende kaptajn fra Kongens Livjægerkorps, og i denne øvelse deltog over 100 mænd.

I 1848 var forholdet mellem Danmark og Tyskland spændt, og der udbrød krig, så pastor Schøler drog med en flok beredne karle til Ribe, for der at slutte sig til hæren, men blev afvist på grund af den dårlige udrustning og utilstrækkelig uddannelse.

Skuffelsen var stor, ikke mindst fordi et frikorps fra Holstebro under ledelse af toldbetjent N.U. Torsløb blev antaget.

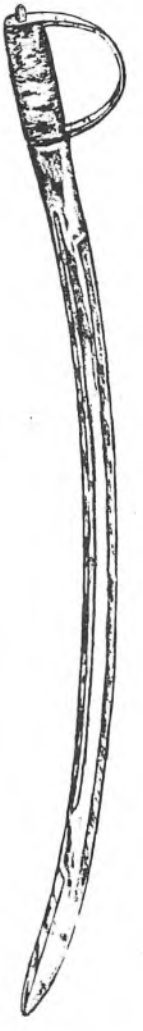

sabel
84 cm

Udrettet le
212 cm

Krigen blev dog vundet af Danmark.

Men selv om Schølers landstorm ikke deltog direkte i krigshandlingerne, kan de godt have været i aktivitet under tyskernes forsøg på at besætte Jylland.

V. Schøler blev i 1849 valgt som folketingsmand i Ringkøbing kredsen og genvalgt ved opløsningsvalgene i 1853 og 1854, men nedlagde sit mandat året efter.

Selv om V. Schøler i sin tid som præst i Staby og boende i den nuværende præstegård blev træt af Staby Bondehøjskole og lod bygge en vold mellem skolen og præstegården for at være fri for at se, hvad der foregik på skolen, blev han dog i skolens ledelse, indtil han fra 1857 blev residerende kapellan ved Vor Frelsers Kirke på Christianshavn, hvor han blev til 1862.

Fra 1862 til sin død i 1875 var V. Schøler sognepræst i Vester og Øster Hassing i Ålborg stift og fra 1864 til 1866 rigsrådsfolketingsmand for Nørresundby.

For V. Schøler var der ikke langt fra tanke til handling, men når det ønskede var opnået, var lysten til at arbejde videre med sagen oftest kølnet.

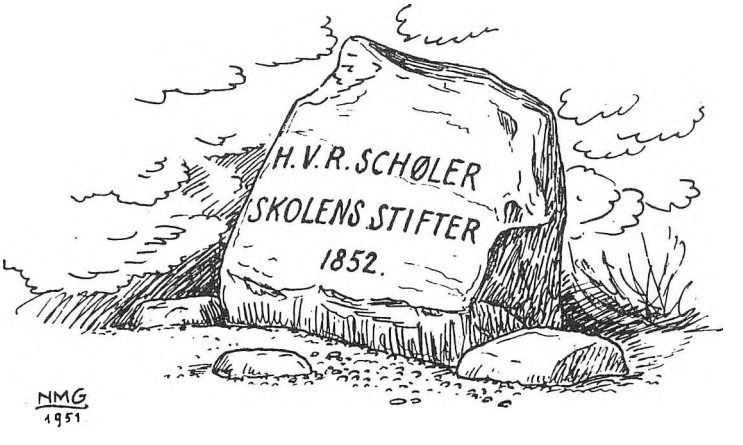

pig
204 cm

Høgereden Fjandhus

I Danmark findes ingen høje tinder, hvor en borg kunne bygges som en ørnerede.

De fleste borge i Danmark blev bygget i de våde enge eller i søer, der hvor Kærhøgen bygger sin rede, derfor betegnelsen høgereder, som ikke skal opfattes som røverreder.

Mange af disse borge, høgereder, blev opført af væbnere, personer som ikke betalte skat, men havde forpligtet sig til at møde udrustet til krigstjeneste, når der var brug for dem.

Det skønnes, at der midt i 1300 årene var omkring 2.000 væbnergårde, dog ikke alle befæstede og 80.000 bøndergårde i Danmark.

Fra 1320 var også de bønder, der opgav deres selvstændighed under en væbners værn, skattefrie; væbnerne blev herremænd, bønderne fæstere. Befæstede private ejendomme kendes tilbage til første halvdel af 1100 årene i Danmark, men fra omkring 1320 begyndte opførelsen af væbnerborge og efter kong Christoffers død i 1332 blev Danmark regeret af Holstenske grever og så tog byggeriet fart, det er sikkert på den tid, Fjandhus er opført.

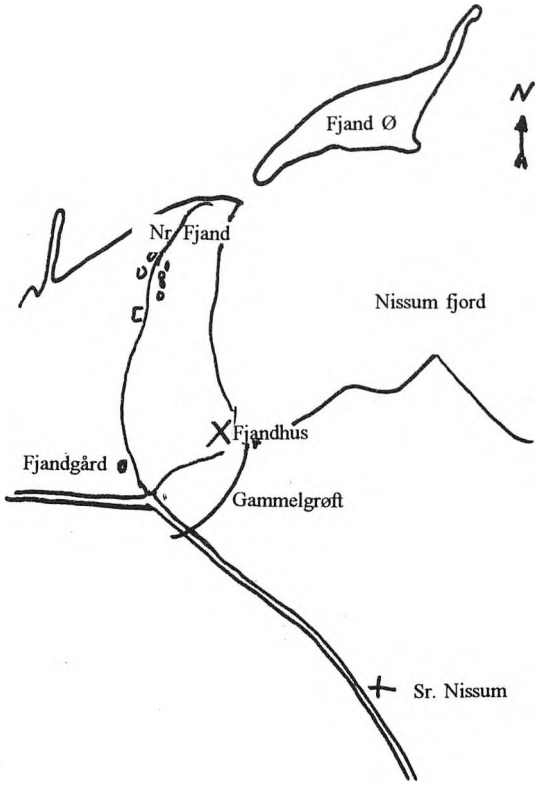

I 1340 blev grev Gerhard myrdet i Randers, efter sigende af væbneren Niels Ebbensen fra Nørreris, hvorefter junker Valdemar blev konge. Der opstod herefter flere oprør i landet og først i 1360 blev der sluttet fred, og i 1397 blev det forbudt at bygge og eje private borge. Høgerederne var næsten alle opført af træ, og i mange tilfælde var der lerklinede vægge og taget var af strå, så der var ikke tale om prangende bygninger.

Fjandhus er sikkert opført af Eske Frost, men hvem denne Eske Frost er, og hvor han kommer fra, vides ikke, hvorimod den følgende ejer, en svigersøn af Eske Frost er bedre kendt.

Det er sikkert Eske Frost, der er omtalt i den gamle folkevise om den engelske kongesøn, der forliste ved Ovenbjerg som lå i det strandlen, som tilhørte Fjandhus, og ikke som der står i visen ved Bovbjerg.

Hvor mange børn, Eske Frost har haft, vides ikke, men et sagn fortæller, at han kørte til Kappel kirke, som lå nær havet på grænsen mellem Nissum og Husby sogne sammen med sine døtre.
Navnet Frost nævnes også i forbindelse med Niels Eriksen Gyldenstjernes ødelæggelse af Aggersborg kongsgård i 1372, dog ikke Eske Frost, men Jesse Frost, som sikkert er en broder til Eske Frost.

En af døtrene, Sofie Eskedatter Frost, blev gift med Bo Kristiansen Høg fra gården Tandrup i Thy.

Bo Høg blev allerede i 1340 en kendt mand, idet han plyndrede nogle af Ribe Bispestols ejendomme.

Bo Høg levede endnu i 1377, men det har ikke været muligt at udrede hans familieforhold.

Bo Høg havde også ejendomme i Hemmet sogn og en af disse, hovedgården Pagård, overlod han til sin elskerindes søstersøn Pabe, som også havde Glistrup i Sdr. Nissum sogn i 1413.

Fjandhus var en ret anselig ejendom, idet der udover ejendommene i Hemmet til Bo Høgs rette arvegods hørte Fjand by med undtagelse af en selvejergård.
Af ejendomme var der Nedertorup, Glistrup, Gade, Udstrup og Øby i Husby samt fire gårde i Ulfborg og gammel Råsted med en mølle. En gård med fire tilliggende gårde samt Tosmersig og Hælsig som er enge i Husby sogn.
I Stadil sogn hovedgården Søndervang med fire tilliggende gårde og i Nysogn to gårde i Tamsberg og Bandsby.
Bo Høg ejede også Hindø og Pugflod samt det område, der kaldes Fjandgrønne helt til Æ minde.

På gården Nedertorup boede Bo Høgs kok sammen med sin fader, måske den, under den engelske kongesøns stranding, omtalte kokkedreng. Fjandhus er sikkert ikke ødelagt af hverken stormflod eller sandflugt, men det er sandsynligvis en af de mange borge, dronning Margrethe i 1397 beordrede nedrevet, og navnet Fjandgård opstår kort efter sydvest for Fjandhus.

Fjandhus har, som andre høgereder i Danmark, kun haft en kort levetid, sikkert kun omkring 80 år; men når de forhold, der levedes under på disse ejendomme, tages i betragtning, må det have været dejligt at flytte ind på tørt land og ikke være udsat for konstant fugt.

Hvordan Fjandhus har set ud, vil kun spaden kunne give os viden om. I sagnet fortælles som tidligere nævnt, at Eske Frost kørte til Kappel kirke med sine døtre, og at Kappel kirke lå tæt ved havet.

Det er sikkert ikke rigtigt, at der har ligget en kirke i det område, men at der har været et kapel i Fjand er tænkeligt, idet Ribe bispestol har haft et område, der blev kaldt kirkejorden, som bestod af matrikelnumrene 55 til 61, som ligger sydvest for Fjandgårde.

Det er sikkert også i dette kapel, Træfiguren af Maria med barnet i sin tid har været anbragt.

KL

Illustrationer fra Væbnerborgen Kokholm ved Resen

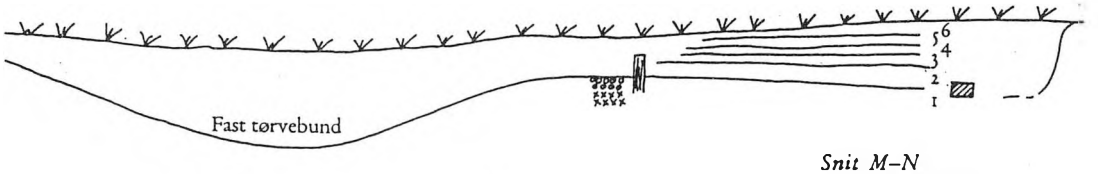

Snit M–N
Jfr. oversigtsplanen
1 Fast tørvebund
2 Påfyldt ler
3 Gråt strandsand
4 Kulsort tørveagtig stribe
5 Sand blandet med ler
6 Græstørv, muldjord
Stenpakning
Faskinpakning

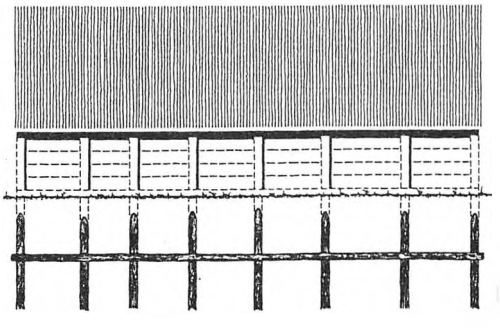

Idealiseret skitse visende princippet i Kokholms fundamentering. På en række nedrammede stolper hviler det vandrette fundamenttømmer, hvori er tappet stolper som bærer selve bygningens fodtømmer. (Tegning: Hjalmar Kjær)

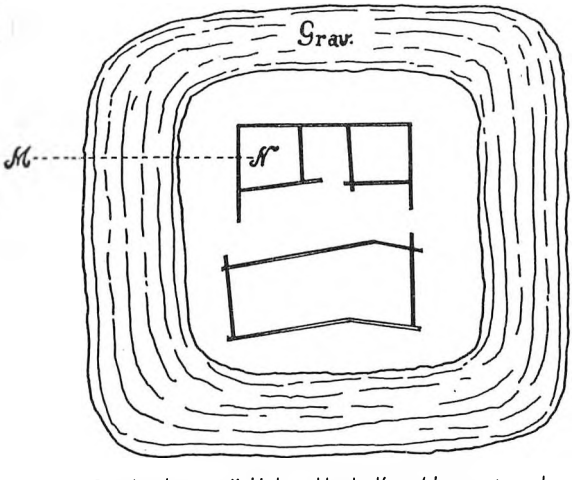

Oversigtsplan over Kokholm voldsted udført af konservator ved Nationalmuseet Peder Linde efter Poul Nørlunds opmålinger.

Varsler om vejret

Varsler om det kommende vejr har altid haft en vis interesse, fordi vejret spiller saa stor en rolle for os, enten vi saa hører til dem, for hvem det er af livsvigtig værdi, at vejret bliver passende godt, eller blot er søndagsvejr, julevejr, sommerferievejr eller saadant, vi er interesseret i og ønsker varmt eller koldt.

"Han er saa klog, saa klog,
den dreng, sagde Ma Polds,
naar han gaar ud og vælter
sig i skidtet, saa er a lige
saa sikker paa, te vi faar
blæst"!

Nu om stunder har vi jo de dygtige vejrmagistre til at spaa for os. Det er næsten saadan, at vi bliver en lille smule fornærmede paa dem, hvis deres vejrforudsigelser ikke slaar til. Det er godt, at de ikke hører alle de nedsættende ord, som bliver sagt, naar deres vejr ikke kommer, men regnen pøser ned, skønt der blev spaaet om solskin i "den sydlige del af landet". Trods alt er det dog nok deres videnskab, som gennem radio og fjernsyn har lært os mest. Hvad vidste vi før vejrmeldingernes tid om alt det mærkelige, der sker i luften, og som skaber vejret over Danmark? Hvor mange kendte og brugte Meteorologisk Instituts daglige vejrkort? De kom jo da ogsaa altid dagen efter sammen med posten, altsaa samtidig med det lovede vejr. Nej, men nu er højtryk og lavtryk, lavtryksbaner, koldfronter og "mildt vejr over Azorerne" noget kendt, der som en selvfølgelighed indgaar i vore daglige overvejelser, enten vi saa giver magisteren ret eller ej. For ret faar han jo ikke altid trods hans mange gode forbindelser. Vejret kan snyde, og saa faar magisteren paa hovedet.

Det gjorde landets første "vejrmagister", præsten Niels Heldvad, ogsaa, naar hans spaadomme ikke slog til. Han udgav i tiden fra 1591 til 1635 hvert aar en almanak med forudsigelser om vejret i det paagældende aar og indførte saaledes fra vore sydlige nabolande skikken at lave vejr.
Den kendte lærde Peder Syv fortæller, at mange klagede over almanakkens upaalidelighed med hensyn til verjspaadomme, ja de tillod sig ligefrem at sige, at der var for megen løgn i dem. Da sagde udgiveren tænksomt i disse ord: Hvor megen sandhed vil I da have for 2 skilling? - Det var jo nok prisen paa hans almanak.

En virkelig vejrmagister, Peder Jacobsen Flemløse, forsøgte sig ogsaa med vejrspaadomme i sin "Elementiske og jordiske Astrologi om Luftens Forandring", trykt i Thyco Brahes trykkeri paa Uranienborg. Men heller ikke han løste vejrets mysterier. Saa kunne man næsten lige saa godt sætte landsbyernes koner til at lave vejr paa omgang, som man gjorde paa Samsø og flere andre steder, saa havde man da "Vejrmagisteren" i nærheden, og man kunne rette sine bebrejdelser direkte imod den ansvarshavende, hvis man var utilfreds.

Ja men kan Gabs og andre vejrprofeter i det hele taget varsle om det kommende vejr? Jeg ved det ikke; hr. Niels Heldvad indrømmede jo stort set, at hans varsler mest var løgn og digt. Men han og Gabs varsler jo ogsaa for et helt aar ad gangen, og det er der ingen vejrmagistre, som indlader sig paa.

Blandt sømænd, fiskere og landmænd er der fra ældre tid en rig overlevering om vejrvarsling baade paa længere og kortere sigt. Den flittige og kundskabsrige August F. Schmidt i Brabrand, som vi kender fra mange artikler her i bladet, har før jul udsendt en bog om "Mærkedage og Vejrregler". Her samler han hele den danske overlevering om emnet, og har man lidt interesse for saadan noget gammelt vejrsnak, saa gaar man ikke fejl ved at kigge i den. Den er egentlig ikke spændende, men det glimter af lune gennem dens sider, naar den gamle fisker eller landmand tager sig en frisk skraa og ser tegn om vejret i sol og maane, himmel og hav, jord og ild og vand, dyr og planter, livløst og levende, i kvindesind, i evangelium og salmebog og tolker det, som hans bedstefar eller oldemor gjorde, mens han endnu kun var en lille snottet unge. Mange af deres varsler slog til, især de kortfristede.

Hør blot, hvad en gammel mand paa Bornholm sagde: - Puggerna (frøerne) gala, lævskræjaaaan (løvfrøen) skræjar, svalerne fløje sidt aa kjørna o tjyragalna, ja synes, ja hør aa ser saa monga fajntajn!
Paa Varde-egnen sagde man: Nær æ Aawsby kjællinger koger kaffe om æ awtener, ska vi drek thevand om æ monner! Det er jo det kendte varsel, at naar solen gaar ned i en sæk, staar den op i en bæk.
Paa Mors ville man sige, at hvis der var mange kvinder forsamlet paa ét sted, saa blev det ondt vejr.

Som varsler for hele aaret havde man julemærkerne, som var kridtmærker paa en bjælke i stuen. De angav i almindelighed vejret i de 12 julehelligdage, og saa mente man at have varsel for det nye aars 12 måneder. Saadan varsling efter juledagenes vejr kendte man allerede i Valdermar-tiden, da Henrik Harpenstreng, datidens berømte læge, sagde, at kommer juledag på en tirsdag, saa faar vi en god avl paa marken næste aar. Det er jo en kendt sag, at julesommer giver paaskevinter; saadan siger allerede salmedigteren Hans Christensen Stheen, som døde 1616. Hans salmebog bragte ogsaa vejrvarsler.
Foruden julen var der aaret rundt en vrimmel af mærkedage. Det var næsten som blev aaret delt efter mærkedagene og deres navne, aaret var levende for de gamle, dagene bar helgennavne, som vi endnu kan se dem i universitetets almanak. Datoerne brugte man ikke saa meget-
Nytårsdag var vigtig. Man skal feje godt i huset nytårsmorgen, saa bliver det godt vejr og ikke saa mange lopper. Helligtrekongersaften skal der være mange stjerner, for - saa faar vi mange gæslinger, sagde man.
Februar maatte ikke gerne være for mild; En maa hellere komme imod en sulten ulv end se en mand arbejde i skjorteærmer i februar. Især varslede den 2. februar, kjørmes. I Staby sagde man, at hvis man kjørmesaften lagde en vilje hø ud i gaarden, og den var blæst væk om morgenen, saa havde man ikke nødig at spare på foderet, for saa blev det tidligt foraar. Det skulle helst storme den dag. I Salling sagde man, at det skulle storme

saadan, at 13 kællinger ikke kunne holde den 14. ved jorden. Andre steder lød det, at 13 kællinger ikke kunne holde et kalveskind. Uro i vejret paa den tid varslede om, at vinteren var paa retur. Det maatte den da gerne være hen sidst i maaneden, for det hed sig, at Peiters dag, den 22., da tager faaret sit lam ved sit laar og takker husbonden for vinterfoder. Saa skulle faarene ud og selv finde føden. Følgelig maatte de smaa faarehyrder ogsaa rykke ud, enten det saa var godt eller ondt vejr.

Da pastor Rønsholt i Torsted-Hover den 28. februar 1822 aflagde et af sine hyppige besøg i Torsted Skole, var der ingen børn mødt, og læreren erklærede, at der ingen havde været i den sidste uge. Præsten siger selv, at aarsagen var den, at de børn, der skulle i sommertjeneste, sædvanligvis maatte tiltræde ved Peterdags-tider eller idet mindste til Graversdag, den 12. marts. Og den desværre mere tiltagende fattigdom og trang gør det nødvendigt for de allerfleste at fly deres børn ud at tjene allerede fra deres 6. eller 7. aar. Det er altsaa notorisk, at de smaa drenge og piger maatte ud med faarene sidst i februar eller først i marts. Man sagde da ogsaa paa Mors, at marts lokker æ lamm ud æ baer i fædderløs hoser. Det er ikke saa sært, at disse hyrder, da de blev gamle, kunne mindes, hvad der blev sagt om varslerne for tidligt eller sent foraar. Det var næsten liv og død for dem, de arme unger. Selv marts kan være uhyggelig kold. Man havde da ogsaa den sej, at marts ska fyld æ grob trej gaang, jen gaang med wor huus.

De løsgaaende faar drev for snestormen, til de kom i ly ved et dige eller satte sig fast i en grøft; naar de saa var sneet godt til, kunne de ikke redde sig selv ud af sneen, selv om det var en tør grøft, de stod i. Fik man dem ikke gravet ud i tide, saa kunne man finde grøften fuld af døde faar, naar det blev tø. Det med at grøfterne tredie gang skulle fyldes med folks huse, det er jo halmen fra hustagene, som foraarsstormene ruskede løs og siden slap i grøften bag diget.

* * *

Det er mageløst, saa træffende billeder de gamle kunne give i faa ord, naar det drejede sig om det nære og kendte, ikke mindst om vejr og vind, thi det var noget, de levede med i. De øvede i sandhed den kunst - ved fornuftig hensyn til den forløbne tid at slutte sig til den efterfølgende og derved afvente meget uheld og gøre et ugunstigt vejrlig mindre skadelig, som den kendte Gregers Begtrup skrev i 1803.

I vintertiden var det selvfølgelig varslerne om foraaret,det drejede sig om, ikke mindst for de smaa hyrder. Det gjaldt om at iagttage, om vinteren forløb paa normal maade; gjorde den ikke det, saa varslede det ilde for vaaren og sommeren - for de smaa baer i fædderløs hoser som for vækst og grøde til dagligt brød.

Og saa slutter vi med haab om vaar. Den 12. marts Gregorius' dag, varslede den milde tid. Gregorius, den blide, faar plov og skib til at skride.
- Da skal gaasen ind at ligge (under bænken) og stakkelen ud at tigge.

Alfred Kaae

En gammel Strandingsvise

Hvad vilde De gøre, hvis De boede nær Havet, og der strandede et Skib, som var lastet med - Sukker og Kaffebønner?

Jo, det vilde krible i Deres Fingre efter at forøge Deres Lager af disse sjældne Varer. Nægt det ikke!

Det maa være sket engang i en Krigssituation, eller før vi selv lærte at lave Sukker, at en Sukkerskude strandede paa Jyllands Vestkyst ved Husby Klit; for en Skælm har i en Strandingsvise skildret, hvilken forunderlig Virkning Sukkeret havde paa den Del af Jyllands Befolkning, der hørte Rygtet om Strandingen.

Den gamle Folkemindesamler Evald Tang Kristensen har optegnet Visen for mere end et halvt Aarhundrede siden, saa vi kan jo altsaa trøste os med, at "om os, naturligvis er ikke Talen." Men da Sukkerhunger jo faktisk er til Stede, kan Nutiden vel nok forstaa, hvilket Røre, Sukkerstrandingen kunde foraarsage. Visen begynder saadan:

Hvad Nyt vi her maa spørge,
som mest forunderlig er!
Et Skib, som er indstrandet
for Husby her i Landet,
det haver Sukker inde,
som vi skuld' se og finde.

Den største Virkning havde Sukkerstrandingen jo nok i Sognene nærmest Strandingsstedet. Digteren løfter med et satirisk Smil truende sin Pegefinger mod de Husby og Nissum Piger.

I Husby Piger, som
for Skipperen gav Rum,
I ondt Eksempel giver
for Nissum smukke Piger,
som før Gud tjene vilde,
men lever nu saa ilde.

De Nissum Piger har altså slikket med paa Sukkertoppene, skønt de ellers godt kunde deres Børnelærdom og gerne vilde overholde den. Og det er, som salig Wessel siger, ilde, at ikke kunne, hvad man vilde.

Men Løbet til Stranden efter Sukker naar langt videre omkring.

Af Staby gaar de og,
ja, Mængde og i Flok,
af Ulfborg faar de fleste,
af Idom er de værste
og Raasted søde Dukker
gaar med og Sukker plukker.
Af Madum gaar de og
til dette Sukkertog,
af Tim de ere vikker
og statelige svikker,
fra Vedersø de kommer
med Poser og med lommer.
Ja, hele Klitten om,
fra Holmsland de kom,
og Sukker vilde stjæle,
for Husby vilde hæle
og lade Losemente
for dennom, som de kendte.

Av! hvor han svirper, den misundelige Rad! Mon han selv har smagt Sukkeret? Et senere Vers lader skimte, at Digteren heller vilde have løbet efter Kaffe:

He, Rindom, Velling med
far' og til dette dette Sted,
af Ølstrup, Lem og Hover,
der ogsaa kommer novver;
af Torsted og af Omme
de ogsaa monne komme.

Det indstrandede Sukker skulde bjerges og sælges. Men hvor der saadan flyder med en eftertragtelig Vare, kan der jo altid bortkomme et og andet mindre Parti. Digteren siger da ogsaa rent ud, at de vilde stjæle af Sukkeret. Og midt i al denne Handlen og Vandlen kommer det ham for, hvor skønt det havde været, om der ogsaa var Kaffe nok til alt dette Sukker:

Ringkjøbing og Holstebro
kan ikke have Ro,
de kjører og de løber
for Sukkeret at kjøbe,
det vilde være skjønner
og kjøbe Kaffebønner.
Nes, Bøvling, Gjørding, Vem,
derfra og ud til Tem,
saa vidt det kunde høres
og lydeligen spøres,

de Sukker vilde have
for Penge og for Gave.

Uh, det er væmmeligt at se, hvor Folk er tossede og slikne, tænker vor Digter. Det hele Vestjylland fra Vem til Tem, der ligger ved Silkeborg og vel nok er kommet med for Rimets Skyld, løber til Havs efter Sukker, som om det var midt i Hvillingtiden, naar Folk skulde skaffe sig Fisk til Tørring. De glemmer ligefrem al jydsk Ærbarhed ved den altfor hidsige Løben efter Sukkeret og for at tjene en Fedteskilling. Hør Slutningsverset:

En Mand fra Husby, der
var Skipperen saa nær,
han svitter og han springer
for at fortjene Penge.

Ja, det er jo meget afskyeligt, kære Læser, som Folk bliver, naar der vejres en fin Fortjeneste, og naar det rygtes, at nu er der Sukker at faa; men ingen ved, hvor længe det varer. Eller Kaffe, Sæbe, Mel, Margarine, Tøj, Sko, Sytraad!

Moralen? Jo, Visen har efter Wessels og Holbergs Mønster ogsaa en meget fin Moral. Digteren løfter igen sin Pegefinger, men med Haanden truende knyttet - maaske ved Tanken om, at der ingen Kaffebønner var med det strandede Skib.
Ha! I Daarer, der løber efter det søde og glemmer al gammeldags Simpelhed og Ærbarhed! I, som gør jer til Stjælere og Hælere og løber Mile for at sikre jer dette Søde! Hvad faar I for al jer Møje? O, I Husby og Nissum smukke Piger og Raasted søde Dukker! Ved I ikke, at det, I mister ved jeres Hægenhed, er sødere end Skipperens Sukker, hvoraf I i heldigste Tilfælde faar Tandpine og Mavekneb.

I yndige Uskyldigheder, hvorfor vil I absolut smage den syndige Sukkergalde!
Muligvis har Visen været noget længere; men vi faar i de to sidste Linier Moralen til alvorlig Eftertanke:

- Men agter eder nøje,
hvad har I for jer Møje?

Og vi kunde godt fortsætte med et par Linier mere i Digterens Aand:

Kun Dyders sprukne Krukker
I fik af dette Sukker!

Thorsted Skole pr. Ulfborg
Alfred Kaae 1940

Køretur fra Vemb til Bur i Trolje

Fra Vemb's lokalarkiv: Fortæller Ferdinand Marius Nielsen Winther

Ægteparret Niels og Johanne yderste til højre

Sidst på Året 1897 blev Niels og Johanne gift. De var begge to ude over den allerførste Ungdom, idet Niels var fyldt 27 og Johanne endog næsten 32 Aar, og man kan derfor ikke betegne deres Forbindelse, som den rene Forelskelse. Der har sikkert været en god Portion Fornuft med i det.

Niels var stor og granvoksen. Han havde været Gardist, var bredskuldret og havde Muskler som Staaltove. Som Regel var han den stærkeste på Arbejdspladsen eller i Selskaber og han var samtidig i Besiddelse af en stærk og retskaffen Karakter, der ikke syntes at have taget Skade af den fysiske Overlegenhed, som han ikke kunne undgå at føle. Johanne var vel nærmest lille og dertil buttet, som Piger skulde være, før den aaleslanke Linie blev moderne. Hun var i Ordets bedste Forstand et Fattigmandsbarn, der havde følt Livets Alvor og Uretfærdighed fra Barnsben, idet hun kun var 4 Aar, da hendes Mor døde. Faa Aar senere fik hun Stedmor, og selv om hun ikke ligefrem følte nogen Fjendtlighed mod denne, var Hjemmet dog ikke mere det, det skulde være, og hun kom derfor meget tidligt ud og tjene. Gennem Aarene havde hun tjent sig op i Graderne, saa hun det sidste Aar før sit Giftermaal, altid indtog den meget betroede Stilling som Kokkepige, hvad enten hendes øjeblikkelige Plads var i en Præstegaard med finere Madlavning eller paa en af Egnens store Bøndergaarde. Hun var med sine omtrent 32 Aar saaledes vel udrustet til at faa sit eget Hjem at administrere.

Det skulde dog hurtigt vise sig, at det alt sammen var vanskeligere end ventet. Niels havde altid sat sin Hu til at blive Landmand og hans Drøm var et Statshusmandssted. Da ogsaa han var uden økonomiske Midler, havde det lange Udsigter med Drømmens Virkeliggørelse, og paa det Tidspunkt, da Parret blev gift, havde han derfor taget Arbejde ved Statsbanerne som Hjælpearbejder. Statsbanerne betalte dengang en saa svimlende Dagløn til sine fastansatte Folk, som 170 Øre om Dagen for 10 Timers Arbejde, men Niels lod sig alligevel overtale til at søge fast Ansættelse, og det unge Par kom derved til at bo først i Maabjerg og senere i Holstebro.

Det viste sig dog ret hurtigt, at de skulde faa deres Besværligheder at slaas med. Johanne viste sig, trods sine 32 Aar, rigtig ferm til at faa Børn, og da der var forløbet 1½ Aar efter Brylluppet, havde hun sin første Søn, Laurits Peter. Allerede Aaret efter kunne hun præsentere Søn Nr. 2, Jens Christian, og da der i Mellemtiden kun var blevet en Lønforhøjelse for Niels paa 10 Øre om Dagen, saa han nu tjente 180 Øre, begyndte de begge at blive betænkelige ved Situationen. De var begge klar over, at 180 Øre daglig ikke kunne strække til, naar der skulde betales Husleje, Brændsel, Føde og Klæder til 4 Personer og hertil kom saa Risikoen for yderligere Forøgelse af den lille Familie. Disse Spekulationer førte til, at Niels søgte Forflyttelse og fik Pladsen som Sporsynsmand til Kolonnen i Vemb og med Bopæl i Vogterhus Nr. 98, der er beliggende Pokker i Vold ude paa Heden omtrent midtvejs mellem Stationerne Vemb og Bur.

Den økonomiske Fordel ved denne Forandring var, at Johanne her blev Ledvogterske. I denne Egenskab skulde hun ganske vist - foruden at passe Hjem, Mand og Børn - lukke Leddene ved Overskæringen for alle Tog og det tog sin Begyndelse ved 5-Tiden om Morgenen og varede ved til omkring Kl. 11 om Aftenen. Til Gengæld fik hun ganske vist ingen anden Løn, end frit Husly for sig selv og Familien, men det var dog en væsentlig Forbedring af deres anstrengte Økonomi. Senere opnaaede Johanne en Dagløn paa 5 Øre, og da var der naturligvis helt Orden med Pengesagerne. Sikken Rigdom, de følte sig i Besiddelse af.

Det kunde ogsaa gøres behov, for i 1902 fik Johanne sit Barn Nr. 3, en Pige der blev døbt Mette Katrine og allerede i 1903 kom den tredie Søn til Verden. Han kom til at hedde noget saa fint som Ferdinand Marius, hvilket vistnok skyldtes en noget romantisk Følelse hos Johanne om, at denne Dreng skulde blive Præst eller noget i den Retning, og Navnet var i hvert Fald bygget over Navne fra de Præster, som hun i sin Ungdom havde lavet Mad til. Drengen selv viste sig at være et sølle Skravl, som de havde det allerstørste Besvær med at holde Liv i. Allerede i Løbet af det første Aar havde han Gang paa Gang Lungebetændelse med de dertil hørende alvorlige Kriser.

De første Gange Drengen blev syg, tilkaldte man straks Doktoren, der hver Gang bestemte Sygdommen til Lungebetændelse og hver Gang ordinerede den samme Behandling. Da Sygdomsanfaldene fortsatte, og det var meget besværligt med de mange Doktorbesøg paa det afsides liggende Sted, syntes de til sidst, at de selv kunde klare Grejerne og give Barnet den Behandling, som de vidste Doktoren vilde ordinere, og da

Drengen for sjette Gang blev syg, bestemte de selv Sygdommen til den obligate Lungebetændelse og gav Drengen varmt Omslag og noget af den Medicin, de havde staaende fra Gangen før.

Det gik udmærket i nogle Dage, men efterhaanden som man nærmede sig Sygdomskrisen og Drengen blev mere og mere syg, blev de alligevel bange. De kunne ikke frigøre sig for en nagende Tvivl om, hvorvidt de nu havde set rigtig, og Sygdomssymptomerne nu ogsaa var de samme, som tidligere. Til sidst sad de sammen og vaagede over den lille Dreng hele Natten igennem. De turde ikke forlade ham et Øjeblik, og ingen af dem vilde have kunnet sove, selv om de havde lagt sig. Sygdommen rev og sled i den lille Krop, og med samme Styrke voksede Frygten i Niels og Johanne, og medens de sammen sad ved Vuggen i disse Nattetimer, blev de stiltiende enige om, at naar Dagen gryede, skulde Doktoren tilkaldes igen. Det kunde jo dog være, at det ikke var for sent.

Drengen stred Natten igennem og om Morgenen Kl. 6 startede Niels sin daglige March ind til Vemb Station, hvor hans første Ærinde gjaldt telefonen for at tilkalde Doktoren. Denne boede imidlertid i Ulfborg og var en gammel stædig Landdoktor, som nok selv skulde bestemme over sin Tid og sit Arbejde. Biler var der ingen af, og Doktoren maatte benytte Toget. Han erklærede derfor, at han ikke kunde komme til Vemb før med Eftermiddagstoget ved 4-Tiden, men saa skulde han ogsaa nok være der.

Det blev en lang Dag for Niels. Naturligvis maatte han med ud og passe sit Arbejde paa Linien, og hele Dagen arbejdede det i ham, om han nu ogsaa vilde komme tidlig nok med Doktoren. Banekollonnen arbejdede til den modsatte Side af Stationen, som Nr. 98 var beliggende, og der var ingen Muligheder for at faa Bud hjem og høre, hvordan det gik. Det kneb for den store, stærke Mand at spise de medbragte Mellemmader i Middagspausen. Det var ligesom, der sad en Klump i Halsen og spærrede Adgangen, og det blev ikke bedre med Humøret i Løbet af Eftermiddagen. Over Middag sænkede der sig en usædvanlig Taage over Egnen, og da det nærmede sig den Tid, hvor Toget med Doktoren kunne ventes, kunde man ikke se ret mange Meter frem gennem Taagetæppet. En halv Time før Togets Ankomst, tog Niels to Kollegaer med sig paa Troljen og kørte ind til Stationen. Ganske vist stod der i et eller andet Reglement, at der skulde være fuldtalligt Mandskab - 4 Mand - ved Kørsel med Læge og Jordemoder, men her drejede det sig om store, kraftige Folk, som Niels selv, Folk der var trænede til det yderste i Kunsten at pumpe en Trolje, og da Strækningen, der skulde køres, tilmed var næsten uden Stigninger, tog man ikke særlig Hensyn hertil.

Da de 3 Mænd var naaet ind til Stationen, blev Troljen fejet og gjort omhyggelig rent, Lægestolen, en almindelig Kurvestol anbragt paa Troljens Midte, uden at den paa nogen Maade blev gjort fast, og man kørte ned i Spor 2, for at være saa nær Toget, der skulde komme i Spor 1, som muligt. Niels var selv den sidste af de 3 Banearbejdere og var saaledes selv ansvarlig for Køreturen, hvis noget skulle Hænde, og medens de holdt og ventede paa Toget sydfra, begyndte Niels at instruere sine Folk for Turen.

- Saa snart Toget er inde, saa kører vi, lød hans første Ordre.
En af Kollegerne gjorde stilfærdigt opmærksom paa, at der jo ogsaa skulde komme et Tog fra den modsatte Side, og at der skulde være Krydsning i Vemb. I den tætte Taage var det maaske bedst at vente, til ogsaa dette Tog var ankommet.

- Jeg har ikke glemt Slæberen fra Bur, bemærkede Niels, der nu da Doktoren kunde ventes hvert Øjeblik, og den ulidelige Ventetid dermed var forbi, syntes at være blevet helt roligt. Jeg skal nok tage Ansvaret for Turen, fortsatte han beslutsomt, og jeg forlanger ikke andet af Jer, end at vi kører saa hurtigt vi kan. Jeg tror, vi kan naa ud til Nr. 98 før Toget, men skulde det mislykkes, saa skal I bare sørge for selv at komme af Troljen og klar af Sporet og Toget. Jeg vil selv staa foran paa Troljen og holde Udkig, og naar jeg raaber, saa er Toget der, og I skal bare springe klar af Sporet. Jeg skal nok selv tage mig af baade Troljen og Doktoren, afgjorde han, da Toget i det samme kom brusende ind paa det andet Spor.

Det var et Gostog med et Par Personvogne i. Der var mange Rejsende og en af de sidste, der kom tilsyne var den gamle Jernbanelæge, der forsigtigt kom trippende over Perronen.
Niels gik ham straks imøde og gjorde opmærkom paa, at de var klar til at køre med det samme.
- Kommer der ikke et Tog fra Bur, forhørte Doktoren sig forsigtigt.
- Jo, det gør der, lød Niels' rolige Svar, men vi har god Tid til at naa ud til Nr. 98.

Dette lod Doktoren sig nøje med og besteg Troljen. Forsigtigt satte han sig i den noget dinglevorne Kurvestol, og Niels stoppede omhyggeligt et Tæppe ned om hans Ben, saa han ikke skulde komme til at fryse under Køreturen idet raakolde, taagede Vejr. Endnu før Niels var færdig hermed, havde Kammeraterne, der stod sammen i den modsatte Side, Troljen i Gang og der var ret god Fart paa, da Niels med lidt Besvær fangede Hjulpiggen med sin Pumpestok. De havde i Dagens Løb tydeligt mærket, at der var noget med den syge Dreng derhjemme, som trykkede Niels, og de var klar over, at naar Niels havde bestemt sig til at køre ud imod Slæberen med Doktoren, saa hastede det. Da Niels havde faaet sin Pumpestok i Stilling paa Hjulet og lagde Kræfterne i, lod det sig mærke, at det var stærke og øvede Troljekørere, der var ombord paa det lille firhjulede Køretøj. Selv om det var lidt opad de første 3-400 Meter fra Stationen, susede Troljen i stærkt Fart ud af Skinnerne, og det varede kun et Øjeblik, før Taagen havde lukket sig om den, og man ikke mere kunde se det lille Køretøj fra Perronen, hvor Stationsforstanderen forgæves søgte at raabe de 3 Mænd op i sidste Øjeblik, for at gøre opmærksom paa det kommende Tog. Da de havde overvundet Stigningen fik de hurtigt fuld Fart paa Troljen, ja mere end det. Den susede ud af Sporet, saa det sang i Skinner og Hjul, og Skinnestødene fik hurtigt en vis rytmisk Ensformighed i de skarpe Knald, naar Troljehjulene jog hen over dem.

Niels stod alene i sin Side over det forreste Hjul. Han stirrede intens fremad i Taagen. Kulden og den Vind man kørte op ved Troljens Fart, fik hurtigt Øjnene til at løbe i Vand og snart randt dise ufrivillige, kolde Taarer Kapløb ned af hans Kinder. De havde

allerede lagt de første Par Kilometer bag sig og der var kun 4 ialt. De var halvvejs konstaterede Niels og endnu havde de ikke set noget til Toget. Troljens Fart var lige stærk, og Hjulenes monotone Sang i Skinnerne tog efterhaanden Form af Ord og Sætninger i Niels' Sind. Nej, ikke Sætninger, kun en enkelt Sætning, ganske kort og ustandselig lød det i Hjulsangen: "Vi naar det", og igen, "Vi naar det". Niels vidste godt, hvad han gjorde, ved at køre en Lægetrolje lige ud imod et Tog, men han vidste ogsaa, at hans lille Dreng laa og sloges med Døden hjemme i hans fattige Vugge, han vidste, at han og Johanne havde undladt at tage Doktoren med det samme, fordi de mente at kende Sygdommen og han vidste endelig, at Drengens Sygdom var blevet værre og værre, for hver Dag og han trøstede sig yderligere med, at Doktoren jo dog endelig var et voksent Menneske, der burde kunne tage Vare paa sig selv. "Vi naar det" jublede det pludselig gennem Niels, da han mente at kunne se Johannes sorte Skilderhus henne ved Overkørslen, men i det samme udstødte han et Brøl, for i det samme saa han Lyset fra det kommende Togs Lokomotiv, der var naaet frem til Overkørslen.

Med et rask Slag huggede Niels sin Pumpestok af Troljehjulet og sprang Øjeblikkelig ned foran Troljen, saa han befandt sig mellem denne og Toget. Han var sprunget lidt frem fra Troljens Forkant, og da den i fuld Fart naaede frem til ham, og hans stærke, øvede Næver straks havde fat i Haandtagene paa Troljens Forkant, satte han begge Ben fast i Gruset og kastede hele Kroppens Vægt ud til højre Side. Det pludselige Ryk paa tværs af Sporene og Troljens stærke Fremdrift bevirkede, at Troljen drejede sig en Kvart Omgang og fortsatte sin Fart ud af Sporet og ned i Grøften, der paa dette Sted var dyb nok til at kunne rumme baade Niels og Troljen. Dette var altsammen sket hurtigere, end man kan fortælle det, og alligevel var der kun en Meter mellem det frembrusende Tog og Troljen, da denne for ud af Sporene, og Niels var godt klar over, at havde Toget haft fuld Fart paa, kunde han ikke have reddet Troljen. Imidlertid havde Toget paa Grund af Taagen, og dels fordi Lokomotivfolkene sad paa deres Haler paa Maskinen og drak Eftermiddagskaffe, kørt med nedsat Fart, og det havde givet Niels Tid til at fuldføre den halsbrækkende Manøvre.

Saa snart Niels var klar over, at Troljen var fri af Toget, satte han Ryggen til Modstød. Han havde jo instrueret sine Kammerater om, de kun skulde sørge for sig selv og lade ham om Trolje og Doktor, og Doktoren maatte jo, nu da Troljen havde tilstrækkelig Hældning mod Bunden af Grøften, komme rusjende i sin Stol, for der var ingen Mulighed for, at den gamle Doktor kunde klare sig selv ud af Faren i saadan en Fart. Han havde dog næppe fået Ryggen krummet, før den tomme Lægestol røg ud over Hovedet af ham og ned i Grøften. Det slog den kolde Sved ud paa Niels. Hvor pokker var Doktoren blevet af? Havde han forsøgt at redde sig og var faldet ved Niels' voldsomme Ryk i Troljen? Saadanne Tanker fór gennem Hovedet paa Niels, indtil han samlede sig til den ene klare Tanke, at hvis Doktoren var kommet under Toget, havde han vel givet Lyd fra sig. Saa først kunde Niels slippe Troljen og kravle op af Grøften for at overse, hvad der var sket. Det første han saa, var det beroligende Syn af den gamle Doktor, der trippede hidsigt og energisk afsted i Bunden af den modsatte Grøft i Retning af den nærliggende Overkørsel og Vogterhuset, og han fik senere at vide, at da han raabte sit Varselraab, havde den ene af Kammeraterne paa den anden Side givet sig

Tid til at vende sig og tage Doktoren under den ene Arm, som en Bylt Klude, før han var sprunget i Grøften for at redde Livet.

Der forestod nu de 3 Mænd et strengt Job med at faa Troljen slæbt op af Grøften og hen til Overkørslen for at parkere den her paa sædvanlig Maade, og da de var færdige med det og Niels vilde gaa ind for at høre, hvordan det stod til, var Doktoren allerede færdig med sin Undersøgelse og ved at forlade Huset igen. De to Mænd mødtes omtrent midt i den lille Gaard, der laa foran Vogterhuset.

Doktorens Øjne lynede af Vrede, da de mødtes, og før Niels kunde faa et Ord fremført, kom det skarpt og vredt fra Doktoren:
- Hvem var Fører for den Troljekørsel, om jeg maa spørge?
- Det var jeg, lød Niels' rolige og tilsyneladende ligegyldige Svar. Der var jo ingen Ulykke sket, og derfor efter hans Mening ikke noget at være ophidset over.
- De er vel klar over, at det bliver indberettet, lød Doktorens næste Bemærkning i samme vrede Tone.
- Jeg kan vel ikke vente andet, var Niels' eneste Svar herpaa.

Omkring en Maaned efter var Doktorens Indberetning naaet frem til de højeste Jernbanemyndigheder i Struer, og der var berammet tjenstlig Forhør over Niels, der var mødt frem paa Vemb Station, hvor Retsforhandlingerne skulde foregaa i Ventesalen. Niels var ikke særlig nervøs, endsige at han havde fortrudt noget som helst. Hans Dreng var i Mellemtiden blevet rask, og ingen havde taget Skade ved den dramatiske Troljetur. Endelig havde han aldrig været særlig begejstret for at være Jernbanemand og skulde ikke have noget særligt at indvende imod at blive sat uden for Hegnet. For det var det Resultat, han ventede. Kun pinte det ham noget, at han skulde kasseres, men det var der jo ikke noget at gøre ved.
Retsforhandlingerne begyndte med, at Banechefen oplæste Doktorens Indberetning og spurgte Niels, om han kunde godkende, at Sagen forholdt sig, som Doktoren havde beskrevet det.

Det kunde Niels, selvom den gode Doktor ikke havde gjort det mindre graverende, end det var i Forvejen, og da Niels havde svaret Ja, for Banechefen op.

- Hvordan i Alverden kunde De komme i Tanker om saa fuldstændig at tilsidesætte Sikkerheds-tjenesten? Er De da rigtig klog, Menneske?

- Ja, det mener jeg da, bemærkede Niels roligt og koldblodigt, og Aarsagen var, at en af mine Børn laa meget syg, og jeg var bange for, at han skulde dø, inden vi naaede frem med Doktoren.

- Jeg er fuldstændig ligeglad, rasede Banechefen videre, om saa hele deres Familie dør, maa De sku ikke overtræde Sikkerhedsreglementet. De maa give Lægen en Undskyldning og afgive en højtidelig Forsikring om, at det ikke skal gentage sig.

- Det kan jeg ikke, svarede Niels alvorligt, for kommer jeg i samme Situation engang til, saa vil jeg ikke tage i Betænkning at udsætte voksne Folk for Fare, naar det gælder et Barns Liv.

- Er De da fuldkommen forskruet Mand. Vil De ikke give Doktoren en Undskyldning og bede ham trække Indberetningen tilbage, saa bliver vi nødt til afskedige Dem.

- Det bliver vel Enden paa det, lød Niels Svar, og pludselig fór der ligesom et Glimt af et usynligt Smil henover hans alvorlige og bestemte Ansigt, da han tilføjede: "Men jeg er jo da ikke afskediget endnu, og saafremt Baneingeniøren beordrer, at jeg skal give Doktoren en Undskyldning, saa er jeg jo fremdeles forpligtet til at adlyde en saadan Ordre."

Den følgende Dag rejste Niels Banearbejder til Ulfborg henvendte sig i Lægeboligen og havde et af sit Livs fornøjeligste Oplevelser ved at se Udtrykket i Doktorens Ansigt, da han afleverede følgende meget sigende Besked: "Efter bestemt Ordre fra Banechefen, skal jeg anmode Doktoren om Undskyldning for den ureglementerede Troljekørsel fra Vemb Station til Vogterhus Nr. 98 og anmode Doktoren om at trække Indberetningen herom tilbage."

Dermed var Episoden afsluttet. Trods altovervældende Fornærmelse mente den gamle Doktor ikke at kunne sidde den indflydelsesrige Baneingeniørs noget mærkelige Henstilling overhørig. Indberetningen blev taget tilbage og Niels blev ved at være Banearbejder.

Fremmedbogen fra Bjerghuse

Af Rudolf Uhre

Vel mere end et tusinde vestjyder og andre havde en stor oplevelse ved Åbjerg Sø, da Vedersøaktørerne i sommer opførte "Ann Bjerre".

"Ann Bjerre"

Fra mit tidligere arbejde med redningsvæsenet, hvor Bjerrehuse i Fjand mange gange blev centrum for de dramaer, der i årene fra 1857 til 1957 foregik ved Vesterhavet, fik jeg viden om Laust og Ane Bjerge. Jeg fik lov til at kopiere "Fremmedbogen" (dagbog og gæstebog), der er fra en tid, hvor rejselivet endnu var for de få udvalgte. Mange skibbrudne, reddede søfolk og mange druknede har ligget i Bjerrehuses lade.

Alt dette blev "genfortalt" af de dygtige amatører ved tre forestillinger. Kulisserne var mageløse; vejret tilpas barsk. Her kom noget ægte jysk op til overfladen, noget som ingen professionel skuespiller kunne have medvirket i. Her var en ægte indføling, og den fortalte historie kom til at fremstå ægte og sand.

Den, som fordyber sig i "Fremmedbogen for Bjerrehuse", kan opleve lidt af samme varme og den mentalitet, som må have præget hjemmet i strandgården fra omkring 1876 til 1959, hvor først

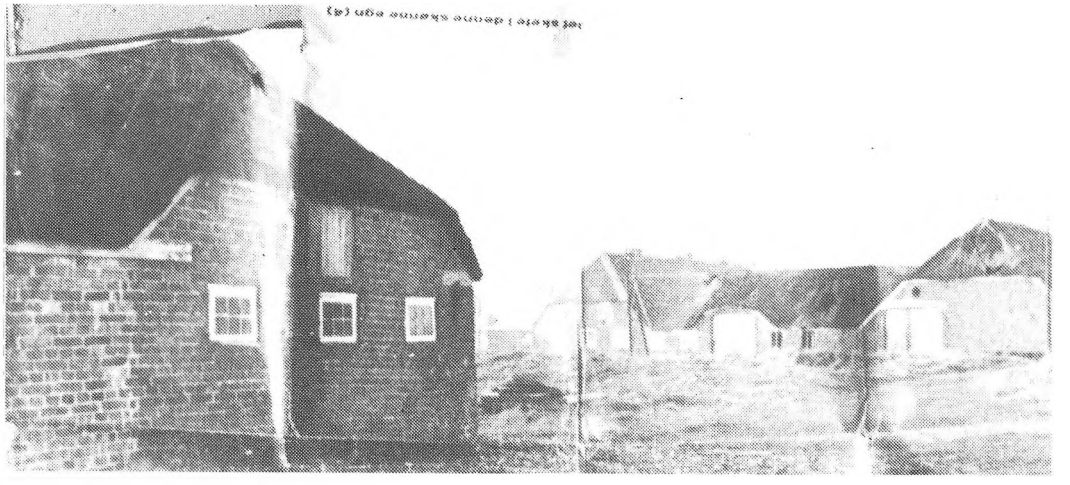

Laust Bjerrre

Ann og Laust Bjerge, senere Johanne og Svenning Kjærgård (stedsøn) var opsynsmænd, fiskere og landbrugere. Den omsorg og gæstmildhed der i dette hjem er strømmet fremmede i møde, uanset om de kom som skibbrudne fra havet eller vandringsmænd langs kysten, er usædvanlig og navnkundig. Mange senere landskendte mennesker har overnattet her, flere har lejet sig ind for at genvinde sundhed i sommertiden, og mange skolebørn fra omegnens skoler har fået saftevand og kager, når sommerudflugten fra Husby, Staby og Ulfborg pr. hestevogn gik til dette dejlige sted.

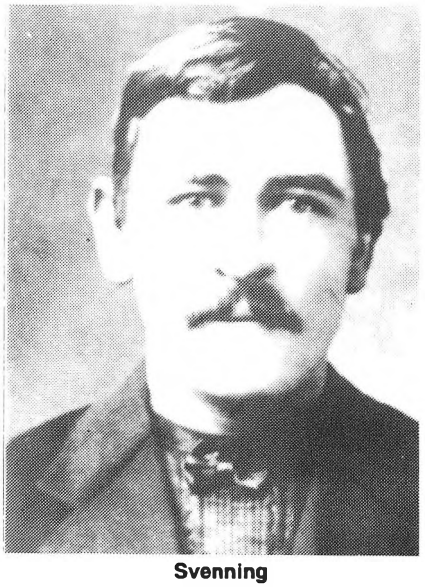

Svenning

Gennem nogle gengivelser af bogens blade, vil vi gøre læserne bekendte med "Brudstykker af en Dagbog", for sådan kan den i nogen måde også læses. Tråden gennem skuespillet fra Vedersø fornemmes klart, når man studerer hele bogen, hvor sorg, glæde og taknemmelighed fra tusinde af navnetræk gennemstrømmer blad for blad gennem 50 år.

Vi ved ikke bestemt, hvornår bogen begynder, fordi Svennings børn nok fik lov til at kikke/lege lidt for meget med den, men bladet fra 1884 er ikke de første, noget er altså gået til.

Evald Tang Kristensen har i sine beretninger fortalt om sit besøg i Fjand i 1890. Vi kan læse om dette i H.P. Hansen's "Syner og Varsler". I fremmedbogen er intet fortalt om Ann Bjerre's evner i så henseende. Navnet her er gengivet som folk her udtalte det. Hendes døbenavn er Anne Cæcilie Pedersen Sønderby. Hun fødtes i Vedersø 27.4. 1839 og hun blev gift med Laurits Jeppesen Bjerge i 1862, som arvede strandfogedgården efter sin far. Laust Bjerre er også et vestjysk afkortet navn. Laust døde i 1916 og Ann i 1919.

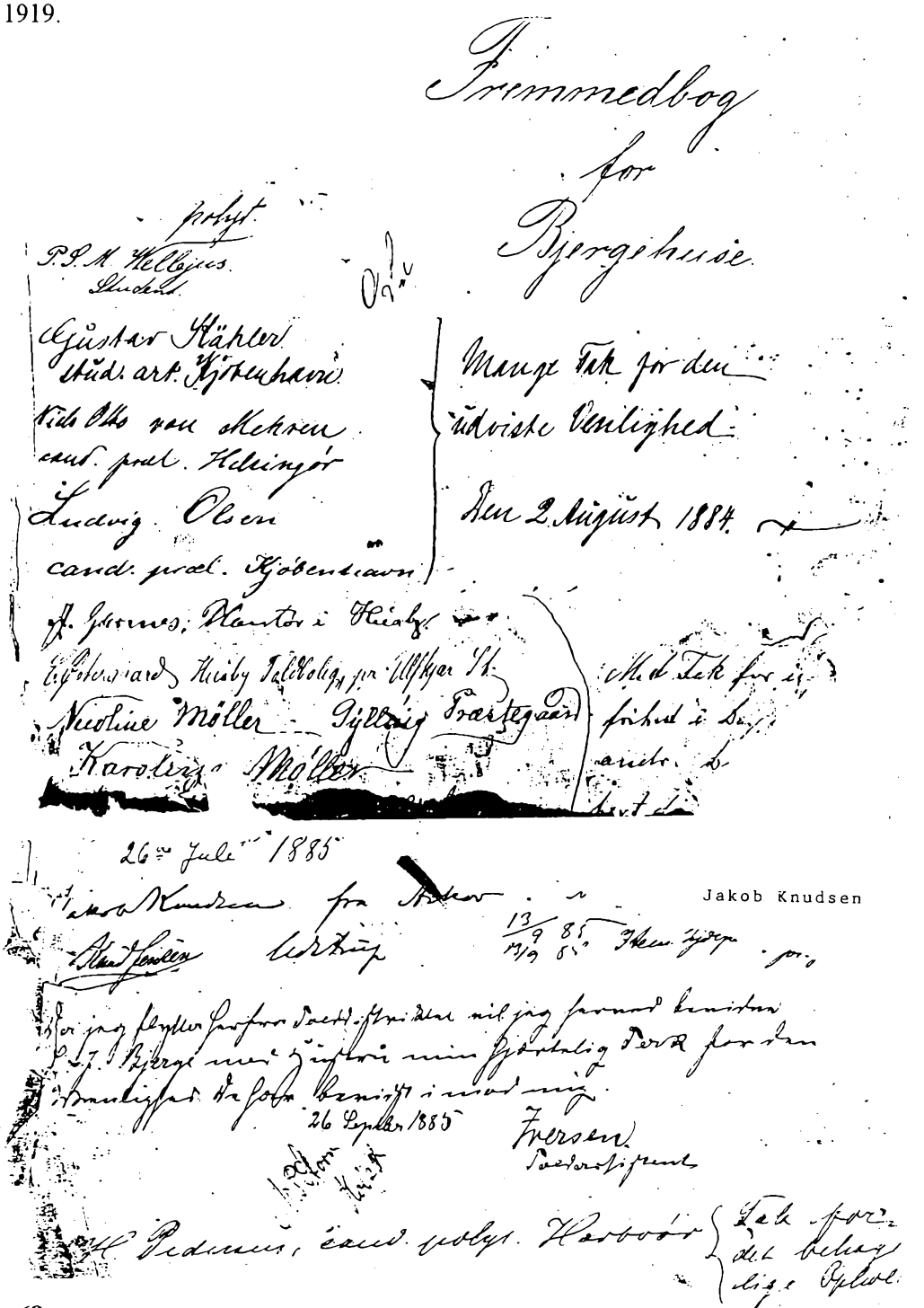
Fremmedbog
for
Bjergehuse

Jakob Knudsen

Jens N. N. Lund, stud. art., Viborg } Tekke for udvist Venlig-
Joh. P. Hansen, stud. art, Viborg } hed

En venlig Afskedshilsen og en hjertelig Tak for den af Vært og Værtinde mod os, under vort Ophold her i Dagene fra d. 8de–15de August 1887, udviste overordentlige Gjæstmildhed og for den Hygge, som de beredte os her.

Fr. V. Gautesen
Capitain.

Sophie Gautesen.
født Hanitz.

Søland

Dagmar Gautesen.

Min hjerteligste Tak for den mod mig af Vært og Værtinde under mit Sommeropholdt her udviste særdeles Gjæstfrihed og Venlighed, der skulde vel være mig i bekjendig Erindring. —

d. 14/8 1887

Lagsrin, Horsens.

N. Petersen, Førstelærer Bogbindergjennem Tak for Minderne fra gamle Daga. — Fødselsdagslykønskning, som jeg i dette Øjeblik har nydt hos Hr. L. Bjerge, bringer min hjerteligste Tak. — Vogn Pedersen fra Tarp. —

Jakobsen Viborg

Brunch herved til Hr. L. Bjerge en hjertelig Tak for [illegible]

(46

I indlagt med-bringer vor
Ærbødigste Tak til vor
Vert og Værtinde i den Sk
vi har haft vort Ophold
hos Dem fra d. 22 til 26 d: e

Bjergehuus p. 26 Aug. 8.

L. Christiansen Carl Chr: Madsen
Gendarm Gendarm.

„ 6 gen Melodi
eller.
V. vor Barndom vi hörte Katrinerne Brag "

Da Vejret blev os haard og trang.
Vi gav os til at digte Sang.
Og det fik straks en dyrlig Gang.
Saa Tiden blev os ikke lang.
Vi Lauritz og Ane prise vil
De har dem gjort fortjent dertil
Thi Mad vi fik
Saa de haid Skik
Og dertil og en deilig Drik.
Nu fra Bjerrehuusets Klitterand
Og Strandens smukke hvide Sand
Vi nu snart bortdrager
Men skjønne Minder medtager
Thi Gæstfrihed her vi nød
Og Venlighed de os bød.
Vor bedste Tak vi bringer
Og Hurra for Ane klinger

14/8 til 23/8 1889.

Ærbödigst
Christine Høy

Ærbödigst Skiftkild fra
Skiftkild

Vi vil her aflegge vores bedste Ønske
for Eder: Lauri Bjørne og Ane Bjørne
Guds Fred og Herrens Naade og Vor
Faders Kjærlighed maa blive tildeelt alle her
om vi ei sees meer her, vi sees alle maalle
sees paa den store dag i Himlens Frydesal, Amen

Eders: minde vil stedse blive bevaret
i Vor Erindring

Niels Lillevei Marie Lillevei
i Hardoder

Mange Tak for Historien m. m. N.-s Ann Cecilie
Pedersens Navn gjerne for bestanding. Jeg glemmer ikke
Bursdagen her
d. 10de Marts 1890. Evald Tang Kristensen

Evald Tang Kristensen

Den 28 Marts 1890 holdt i Ringkjøbing Mindet
med Mad hos T Bjørne: - Velbyrdighed i enhver Henseende
d. 7 skjøt Anledningen sin bedste Tak til Lauri Bjørne
for al vist Gjestfrihed og Venlighed.

M. Miller E C Bygge J Lindvig P Pedersen
J Pedersen J Thomsen J. H. Broeholt Kjøge
J Pedersen Storgaard J Pedersen
Falledyk. Thomsen P Storgaard

Vor bedste Tak for al vist Venlighed
d 29/3 90 Heimann & Maria Nielsen
fra Göteborg

Undertegnede med et Selskab paa
ca. 120 Personer skal og smaa takke
paa det venligste for den store Gjestfrihed
og venlige Modtagelse vi have nydt i
L. Bjørge og Hustrū.

d 26de Juni 1890

Lærer i Stedy

D. 11½ August -90

Viggo Husted. — Maskinist — Aarhus.

Valdemar Hüsted Stud. art. Aarhus Sømand

d. 11½ August 90

Jens Hoy — Ringkjøbing. " " - 90

19 juni 1891.

Hjerteligt Tak og paa snart Gjensyn

Wedel Jarlsberg, Kgl. Svensk Norsk Gesandt i Madrid

Alice Wedel Jarlsberg

Hoppe. Tønsberg.

Julie Hoppe, født Wedel Jarlsberg

Juliane Frederikke Hoppe.

Thora Hoppe

Louise Ingeborg Hoppe

Frederik Hoppe

Louis Hoppe

Guds Fred. bli jer bygge
i godt Folk ved Flav.
Det Ønske er mit bedste,
for hvord I mig gav.
Guds Fred, hvor I fardes
i Kiøbe, paa Eng,
ja, hvor ind I de vregen,
eller ligge i Seng.
I ædelt den nyder
og Tak jeg jer byder
Velsignelsen her og følger med mig.

Bjergehuse d 5 Januar 1849.
Andreas Andersen
Sergeant ved 6 Bataillon

H. Fabritius Hannemann Vexø.
H. Schiønning Ringkiøbing
C. Berthelsen Ringkiøbing.

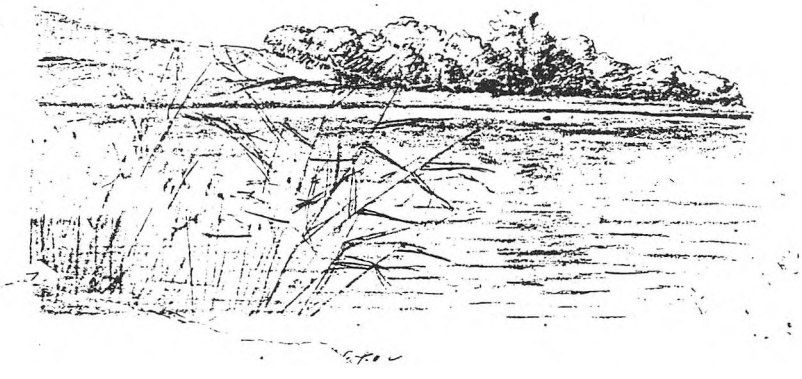

Chr Dybdahl
stud polyt. —

Louise Mylius-Erichsen
Stud. jurid.
Aabenraa

Hjertelig Tak for al Gjæstfrihed og Venlighed
som blev os bevist under vort Besøg den 1ste Juni 1892.

Hugo Hörbye. Aadkjær.

For venlig Modtagelse og gjæstfri Gjæstfrihed tænker
i 30 Juni 1892
Clausen. Margrethe von Barner
Overbetjentspedelen Kammerherre Reder

Vor hjertelige Tak bringer Rasmus Bjerge og Hustru
for udvist Gjæstfrihed og Venlighed
Bjergehuse d 3 Juli 1892.
Kathrine Weyse Karl Frederiksen
Karl Frederiksen Carl Pedersen

Vi have tilbragt nogle Dage paa dette idyllisk Sted — men Pligten kalder os paa ny,
og derom mindede igaaraftes Nymaanen
der stod blank over Vesterhavet i de
lyse Nætter og gyngende hen, og de mørke Aftenskyer
rømme sig med sin Skyttenevrimmel —
men trods al den Pragt som Himlen
rummer, skal vi Tankerne ofte vandre
hid til Fjand- eller Bjergbuse Beboere
— de gjæstmildeste Folk der findes. Tak og Ros
af alle der komme i Berøring med dem
1892. Juli 28. Victor Nielsen og Thiele
astronom

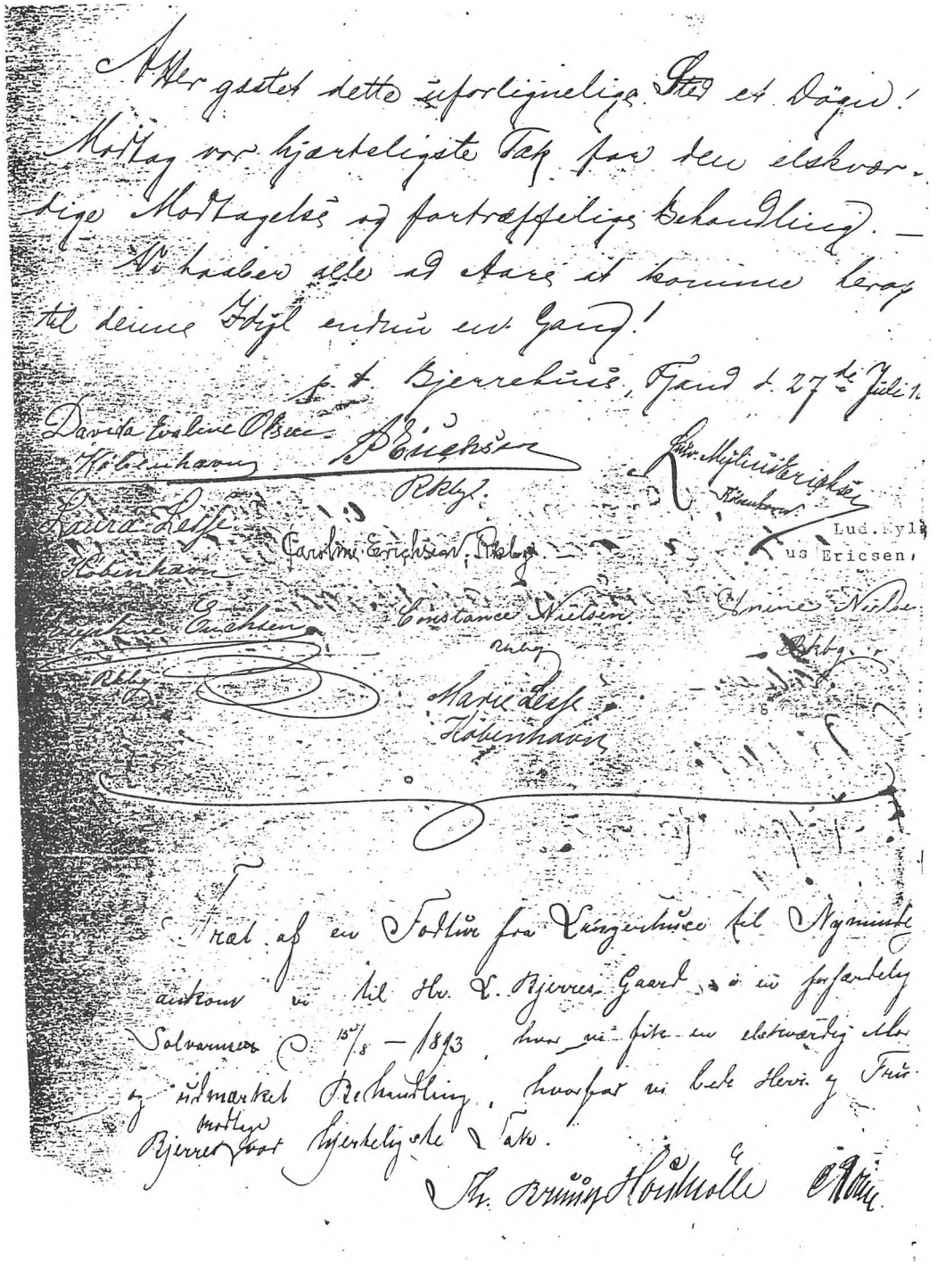

Aller gastet dette uforligneliga Sted et Døgn!
Mottag vor hjarteligste Tak for den elskvær-
dige Mottagelse og fortræffelige Behandling. —
Vi haaber alle at Aare at komme herop
til denne Egn endnu en Gang!

p.t. Bjerrehuus, Gaard d. 27de Juli 1.

Davida Evaline Olsen Kjøbenhavn
Ericksen Rekbj.
Laura Leise Kjøbenhavn
Caroline Erichsen Rekbj.
Josephine Andersen Rekbj.
Constance Nielsen Rekbj.
Marie Leise Kjøbenhavn
Lud. Kyhl[illegible]
us Ericsen,
Anne Nielsen Rekbj.

Extract af en Postkort fra Langerhuse til Nymindegab
adressé til Hr. L. Bjerres Gaard, i en forsendelse
Solvognen d. 15/8 – 1893. hvor vi fik en elskværdig Mod-
og udmarket Behandling, hvorfor vi beder Herr og Fru
Bjerre samtlige Gjesterne Tak.

Fr. Brunn Houmølle

Emma Thomander Gerda Commander
Från Lund i Sverige

Tak for udvist Gjæstfrihed

Apothekes Petersens og Hustrue
Ulfbyes og Søn
23/7 94.

Magdalene Jacobsen,
Esther Simonsen
Helga Wittrup
Anna Edsen

Tak for udmærket Ophold fra Mandag d. 23
til Tirsdag d. 24 d. 23/7 1894 i Bjerghuse.
Lud.Mylius Ericsen

Sophie Hedegaard, Kjøbenhavn,
Lauge Tak!

Lud. Mylius Ericsen
Kbhvn.

Nathalie Ericsen
Ribe.

Josephine Erichsen.

Nær Stormen suser langs Klittens Rand,
og Vesterhavsdønning for Bret durrer;
naar Skumsprøjt styrter mod hviden Strand,
mens Marehalm hyster i Dansen sig omrører,
vi trættes omsider af Havluft og Klang
og vender mod Østen vor ilsomme Gang –
dit Hytten os vinker!

En Hytte med Hjemlighed, Hygge og Fred
og med Vestjydens lovpriste Gæstfrihed –
her møtes ej Vesterhavsstorme og Sne,
men Glæde og Fest ved det lyslige Ens
vi komme til Vest og Vertindes Ære:
De leve længe og lykkelige de være!

Maja Holm
Sandager. Hostelsø.

Carl Knudsen

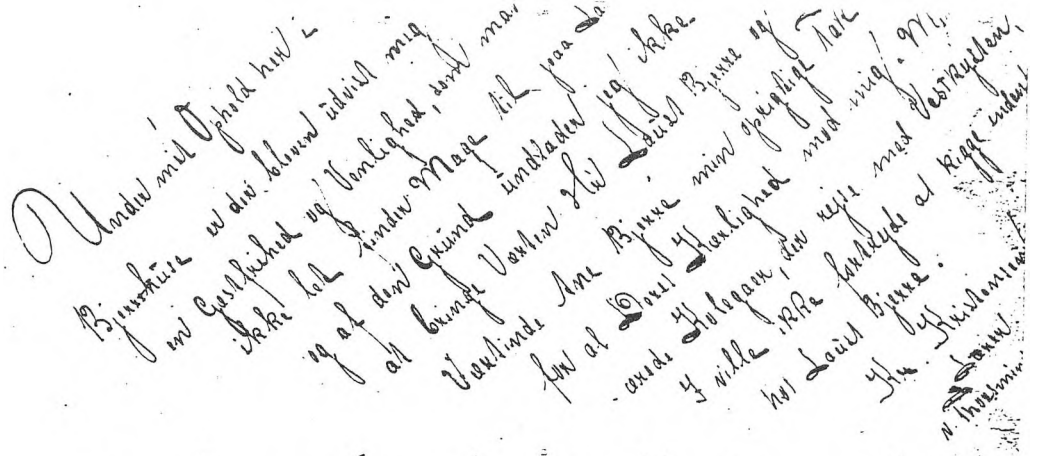

Jeg har nu forsømmen at det passer ikke, vad jeg lærte da jeg gik i Skole, at alle Bjer Folk de vare saa slaasame. Her i Byerne her jeg fonden den største gestfrihed som jeg nogensinde har forsøkt i den tid jeg her regst, og derfor vel jeg her skrive de beste Tak til Laurt Bjere og Ane Bjere for alt det gode jeg har her nydt i denne Sommer.

R Th Haugaard
Vigerslev Tegl

Udmarket hunorig og [illegible]dig d. 2 6/7 1896
Til Laurt Bjerge og Ursulen vi kom
Drage med stod Melk Øl Ideg og Brød
Vi alle fik Feldt vår Vom
Nu Pusind Tak Laurt og Ane
Vi ej Eder glemme saa snart
Kunde en Gang vi gengalde Eder

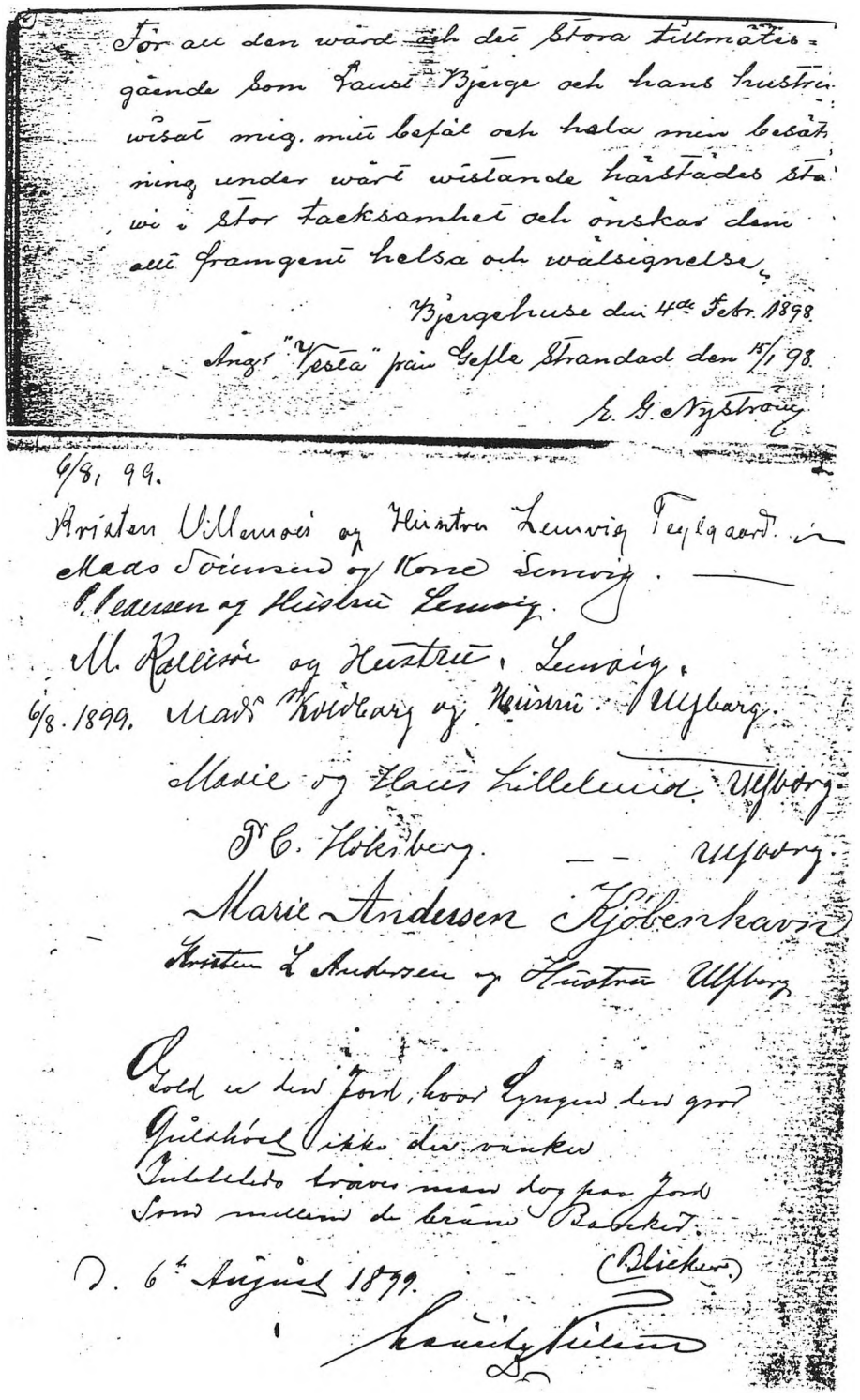

För all den wärd och det stora tillmötes-
gående som Faust Bjerge och hans hustru
wisat mig, mitt befäl och hela min besätt-
ning under wårt wistande hårstädes stå
wi i stor tacksamhet och önskas dem
allt framgent helsa och wälsignelse,

Bjergehuse den 4de Febr. 1898.

Ang:s "Vesta" på Gefle Strandad den 15/1 98.

K. G. Nyström

6/8, 99.

Kristen Villemois og Hustrue Lemvig Fuglsang.
Mads Jörnsen og Kone Lemvig.
P. Pedersen og Hustrue Lemvig.
M. Kallisø og Hustrue, Lemvig.
6/8. 1899. Mads Kolderup og Hustrue. Ulfborg.
Marie og Klaus Lillelund. Ulfborg
P. C. Hobersberg. — — Ulfborg.
Marie Andersen Kjøbenhavn
Kristen L Andersen og Hustrue Ulfborg

Gold er den jord, hvor Lyngen den grøn
Guldskov ikke dig vinker
Tusindfold bringes mon dog paa Jord
Som mellem de brune Bakker.

D. 6te August 1899. (Blicher)

Hans Nielsen

Kjøbenhavn d. 1/8 77

Længst Bjørge og Knatten skal have vor takk,
fordi de os ikke afskjedsvei med sin takk,
men gave os kuskjog hjelp os tilrette
med Pisken og mad, ja længst mens med dette
for gestfrihed Rogdaat mest hine og vid,
De spaner ej Knuften, de spaner ej skid,
at hjelpe på andre med nåd og med dåd,
de er ikke saare fåi og de altid ved nåd,
ti hvor hjertenmin er, dor er kunsten malt,
derfor søge vi alle kristi saare i fjelt.
Og havet, den vældige, brusende hav,
din brusende forskjed, kunde tit vi få
Den kunstfjeld er saare en mygdam i vor
sådan kes ogsaa mest trange år.
Den melde er gansaare i atomiens kunst,
din skjønhed kes synde i mindre sus,
Det smiler derude i morgengry,
det atter bli, når solen i skjør kjøt på sin vej
Og solen sig bader i saltet vand,
og kaut forfriskes af aolens brand.
Vor tak nu til alt kes ved vesterhavsstrand
for Knuften vi fik kes til livets bekos.

Maren Bang
(Dagmar Hoff)
(Kristine Hvidberg)

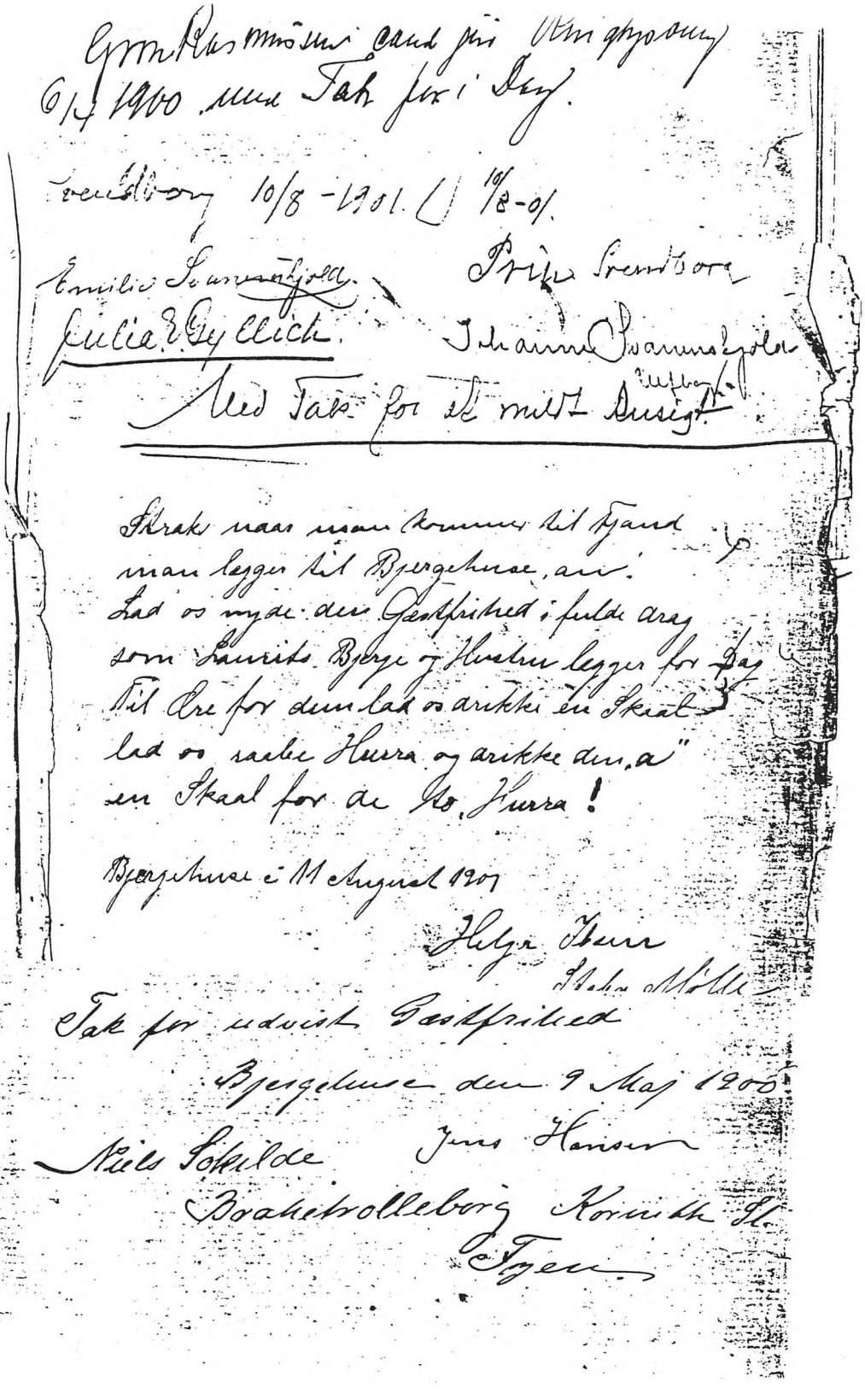

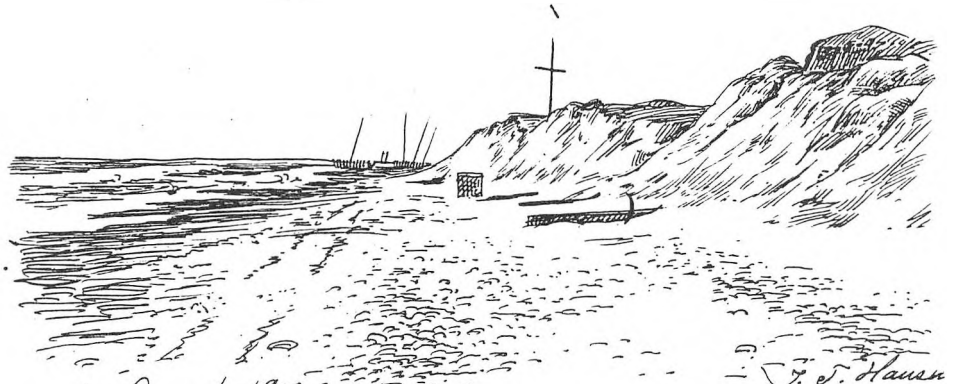

20 August 1902. — J. E. Hansen

Oscar Gad fra Sunderland, England – boede her i August Maaned 1902 – medens Steam Yacht "Buckhound" laa her ved Thors Havn – og havde det ualmindeligt godt – og takker for særdeles Venlighed og Gjestfrihed

Jensk ingang imellem paa "ERIK No 2" Sømand

Med godt Humor fra Venstre vi korte,
forbi Laust Byrre, Vejen os førte
Gæstfrihed siden lige vi fandt
og paa Turen vi morede os kolossalt
Tak for alt hvad vi har faat
det var saadt for Dyderne god
Bededagen d. 3 Mai Anno 1902

Laurids Vilhelmsen — Ane Bellesen
Anna Agnete Vilhelmsen — Th. Thorsen

Jeg har besøgt mange gæstfri og gode Huse, men aldrig
nogen Bedre end Lauvst Bjørge and hans gode
Hustru hjerteleg Tak for i Dag. Jørgen H. Groth. forladen
Skipper paa den ved Thorsminde strandede Fransk
« Bayle Hound »
Kaptain

Hjerteleg Tak for alt vedvarende Velvillie
og for 14 x 25 - Draaber, den gode Hoste
og Forkjølelse Hjemme.
den 3/9 - 1902

Mit herzlichem Dank für freundliche und
ausgezeichnete Bewirtung

Dr. Schütze, Oberlehrer
Fellendorf i/Holstein

Jørgen Beskrivelse staar til, man maa komme
og se for at forstaa, og ved da forlade Bjergene
med varme Kjærlighed af Naturen og Folket her
Det ønsker mit Sind med Forg at vide alle kunde
naa nemmer frem "Norna" og nyde dens dannede
Hygge og gjæstfrihed like som undertegnede
Reder af Oktober

Louis W Hansen
Bergen.

April 8 - 1903.

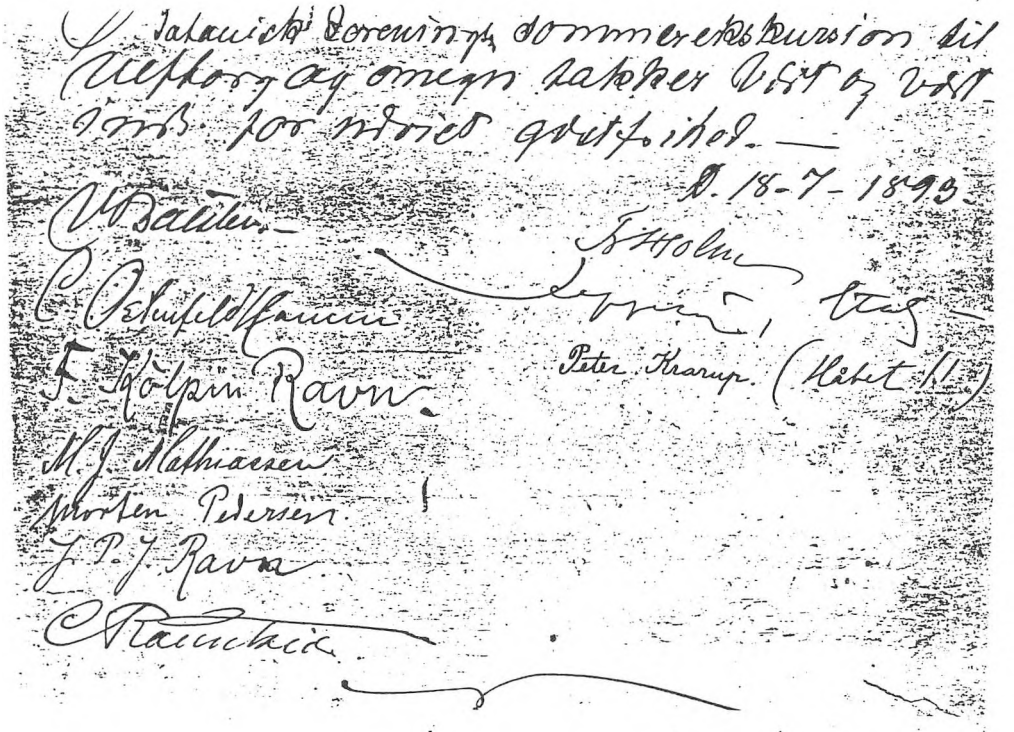

Talrige Forening for sommerekskursion til Alsborg og omegn søndag d. 18-7-1895

V. Balslev
Schifeldt Hansen
F. Holm Ravn
M. J. Mathiassen
Thorsten Pedersen
J. P. J. Ravn
Rasmussen

J. Holm
Peter Krarup (Hæfet til)

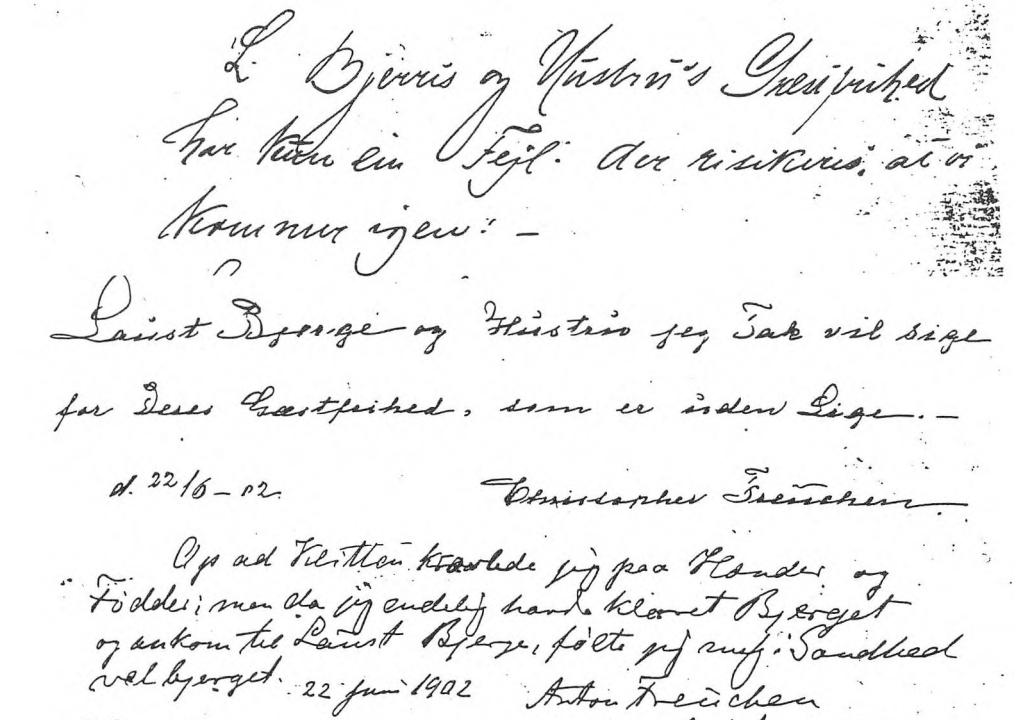

Til Bjerris og Thistrup's Gæstfrihed har Peter ein Fejl: der risikeres at vi kommer igen! –

Først Bjerris og Thistrup jeg Tak vil sige for Deres Gæstfrihed, som er uden Lige. –

d. 22/6-02 Christopher Reichert

Op ad Vintten kravlede vi paa Hænder og Fødder; men da vi endelig havde klaret Bjerget og ankom til Først Bjerg, følte vi os i Sandhed vel belønnet. 22 juni 1902 Anton Reichert
fem. Birkebrummer

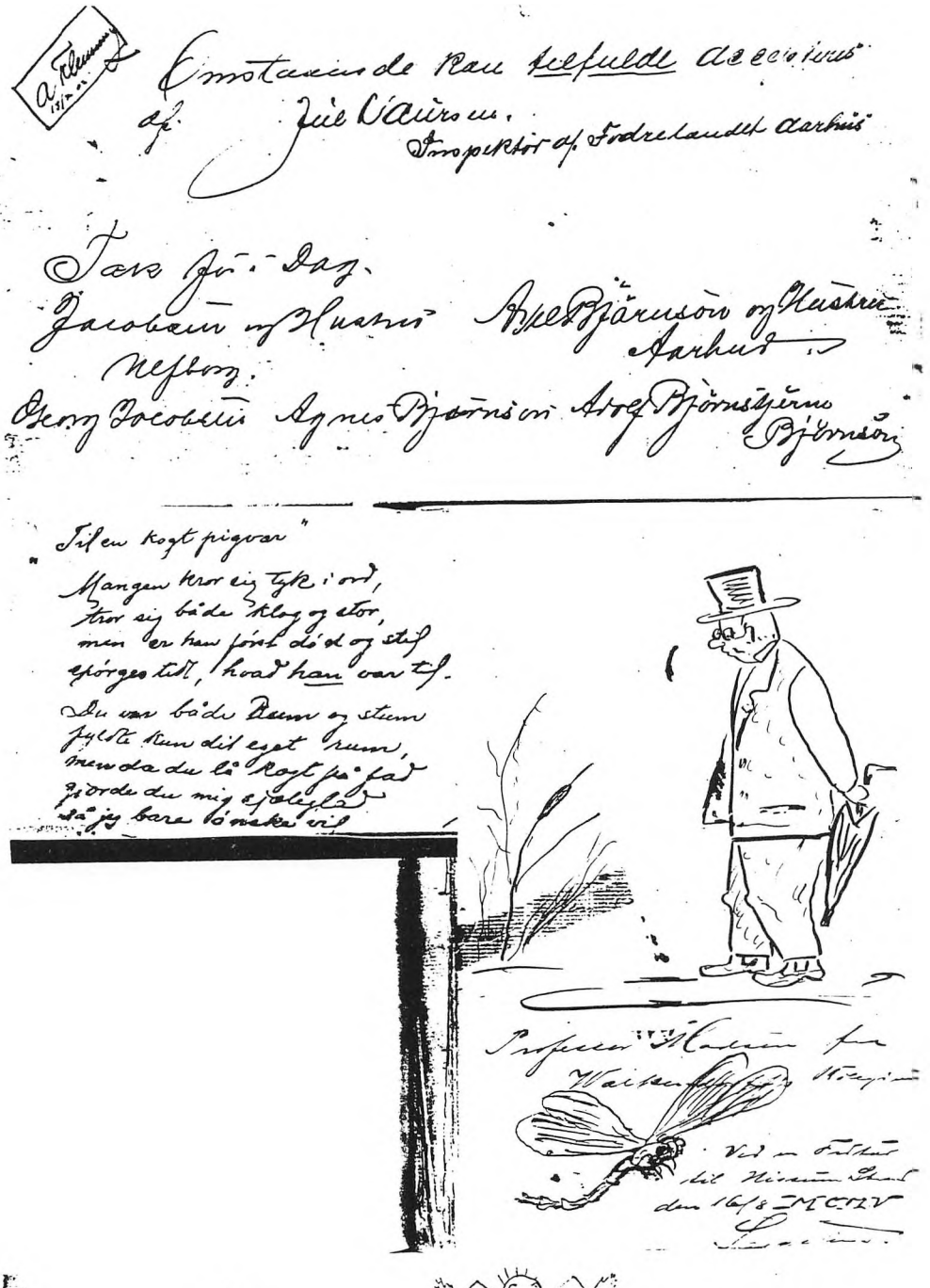
Jacobsen
Bjørnson
Aarhus
Nesbyen
Jacobsen
Agnes Bjørnson
Bjørnson
Til en kogt pigvar"
Mangen tror sig tykk i ord,
tror sig både klog og stor,
men er han først død og stiv
spørges tidt, hvad han var tiv.
Du var både Baum og stum
fyldt kun dit eget rum,
men da du lå kogt på fad
gjorde du mig ej fortræd
så jeg bare ønske vil
Aarhus
Du er kun liten
Du er kun stor
Du er kun lidt
Du er kun stor

Tak for Kaffe og Petroleum.
19/9 06 M Tvede

Ivar Rönde
Helsingör
d 5-9-1906

5/9. 1906.

Kære Tak, for mange skyldes
man, man forlader
dette Hus; skulle komme vi
snart til; Lysten til Ensomhed
og smukke Natur driver os
paa Vandring, og Gæstfrihed
og Hjertelighed vi altid dem
Vandrende storste Glæde,
og derfor disse vi glades herfra,
men da vi kom, efter at
vi havde tilbragt 3 rolige og
hyggelige Dage i Lars Bjerg
og Thorkils gæstfrie Hjem.

Deres med Hjertelighed
forbundne

Harry Poiberg
Jenny Jansson.

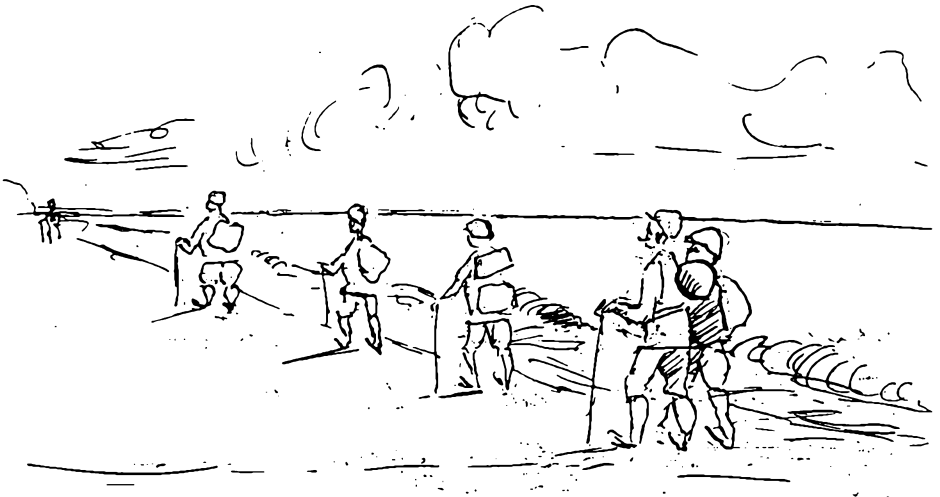

Fra Bovbjerg Tyr vi traskede afsted
Humøret var godt og Vinden var mer
Men Bølgerne vare saa store og Raade
Og gjorde Sløverne lidt saa vaade
Til Bjergehuset vi naaede hen
Hvor Ane blev vor bedste Ven
For vi fik Mad og gode Senge
Og det er godt, for Sexurens Dreng

Herude Professoren Johistorieuren.
Even Neuhaus Aag. Haarmann Elfelt.

Tak for den Gæstfrihed,
vi har modtaget i dette Hus, naar
vi have været paa Vesterhavsudflugten.

11-9-0

Eleven fra Staby Højskole
Anton M. Jensen, Jens P. Jensen
Laurits Pedersen.

Ikke man spørger om hvem eller hvad
Men Bordet vender med Fe og Stad. —
Jeg beklager de stakkels Skræddere der ikke
har været i Bjerghuse

Tak
Med Ærbødighed for Dag.
Hansen
Skræddersvend i Gerdsminde

Havde Hørket, Havde Hørket Havde
det jeg ikke, det jeg aldrig glemme kan

Paa Børnenes og egne Vegne takker
for udvist Gæstfrihed.

Johannes Pihl
Elev
Elever i Staby v. Ske

Elev i Staby

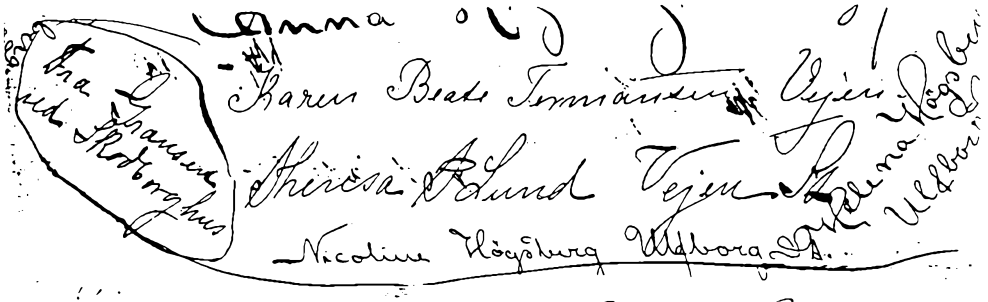

Lægende Børn er Præsidets Bølger –
Vesterhavs-Vover er Kæmper i Kamp.

5/7 1908. H. I. Aastrup.

d. 4/8. 1911.

Mange Tak for Deres store Gæstfrihed.

Fridtjof Werner. Knud-Aage Jensen.

Roger Chaureau. Carl Leo Thanning

Polytekniske Studenter på Fodrejse.

Fs Svende gik langs Havets Bred,
den ene saa op, den anden ned,
den ene trallede, den anden stred
med Tankerne bag sin Pande.

Og Bølgen rullede fra Havet ind,
og Solen flettede sit gyldne Spind,
og Sandet ~~lokke~~ hvirvled for letten Vind
til Musik fra de ukrølpende Vande.

Slig vandrer vi alle langs Livets Bred,
den ene glad og den anden ked,
og Bølgen og Vinden sletter de Fjed
vi traadte paa langlige Strande.

Fjand, Bjerreluse, d. 20/6-13 Aage Pedersen

Tak for Lykken det mig at kan lit i mere end Danmark
saa herlende Egnsar Hans og Lue Fjeld at se.
Tak for Lykken Gastfrihed ogsaa udvidt dit lit os.
I, alle mødrager Gastfrihedens, har kun saa lidt at give
igen. Tak for alt godt.
Bjergheim d. 21/6 1910.
A. & H. Williamsen

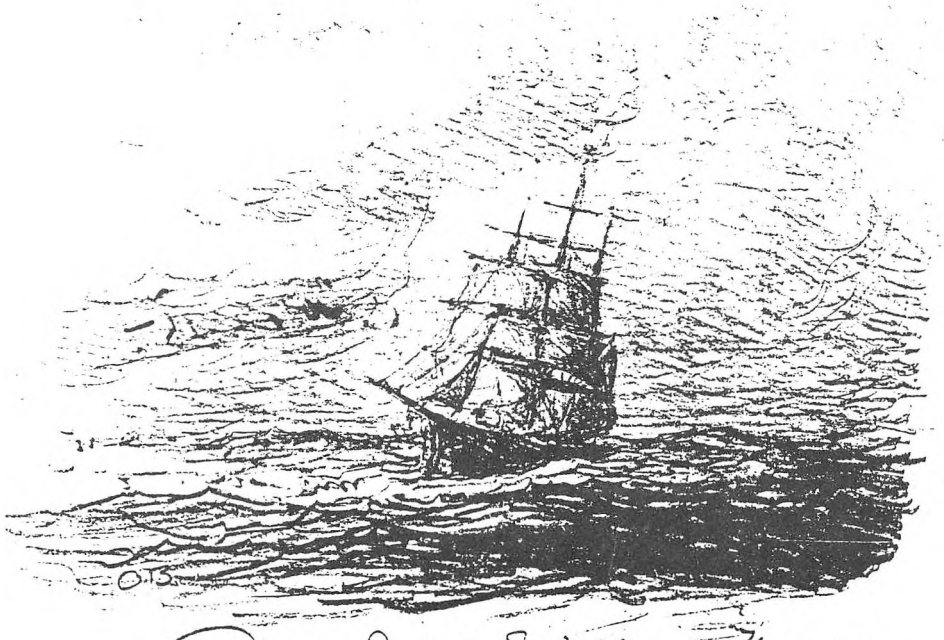

Hans og Oscar Bjerken 7/7 1915
Chr. Rasmussen, skudspidt. København

Bjergehuse, den 14. August 194[illegible]

I 1933 hörte jeg 2 Mand tale sammen. Den
ene sagde: „Jeg har været i Fjand i Dag!" „Hvordan
havde Svenning det?" spurgte den anden. „Svenning,
hvem er det?" „– Hvis ikke Du har hilset paa
Svenning, saa har du ikke været i Fjand!"

Den 4. April 1946.

Nu er Krigen forbi, og vi er igen kommet
til Fjand. Svenning er den samme. Vil vadig
ha' en „Bajer og en Snaps". Skaal Svenning.

Chr. Sørlev

Hos Svenning Kjærgaard man møder Glimt i Øjet
vi nød Gæstfrihed og havde det fornøjet
Kære Far, vi ønsker, at Du stadig
maa være rask
I Kringsvinkel,
Din knøgivne
Kornelius Rask 2.

Holstebro, den 4. April 1946.

1 års fødselsdag i Provstens have i Ulfborg Kirkeby 4. august 1925

Af Kristen Bro

fra venstre: Ellen Jensen, en af gartnerens piger, hvoraf 7 har tjent hos provstens, Magda Gade, købmandsdatter fra Sevel, Poul, der døde som ung, provstindens mor, Jensine Petrine Hesseldal Andersen, fødselsdagsbarnet Jørgen, der blev 70 i sommer, Hanne Boutrup, Trekroner, provstens far, Anders Kristensen, Lilletoft, provstinde Julie Kristensen og provst Kristian Marius Kristensen.

TAK

Arkivet siger tak til følgende for indleverede arkivalier og museumsgenstande oktober 1993-94

Vagn M. Husted, Bramming
Jens Andersen, Husby
Else Sørensen, Staby
Aage Arnoldsen, Ulfborg
Husby Menighedsråd
Kresten Bro, Ulfborg
Dorthea Andersen, Ulfborg
Jens Peter Nielsen, Ulfborg
Marianne Dahl, Ulfborg
Eva Thomsen, Ulfborg
Struer Arkiv
Mary Petersen, Ulfborg
Dagmar Nielsen, Staby
Ulfborg-Vemb Sangkor
Johannes Holk, Sdr. Nissum
Kurt Madsen, Ulfborg
Inge M. Jensen
Kaj Larsen, Staby
Villy Krarup, Ulfborg

Formandsberetning

Forklaringen på vor passivitet i det forløbne år er nærliggende, idet vi jo allerede sidste år berettede om de indskrænkninger, som måtte komme, når vi blev flyttet fra Staby Centralskole. Kommunalbestyrelsen fandt ikke egnede bygninger, og såvel arkiv som alle de mere værdifulde, mindre rarieterter blev stuvet sammen i Staby Sognegårds kælderrum under køkkenet.
Vi gik ind på dette, mod at noget bedre og mere varigt planlægges til 96. Kommunen har sat 200.000 af til formålet, og vi har jo selv fra Harald Steffensen mere end 300.000 kr. Endnu kan vi ikke se nogen muligheder, for der kræves jo megen plads med sikre lokaler til en del af samlingerne, om tingene skal bruges til deres formål, hvor arkiv og museum holdes samlet. Vi kører på vågeblus. Birgit har kun få timer i arkivet, hvor man kun kan være længere tid, hvis hoveddøren er åben, så luften er til at indånde.

Vi forsøger at holde årsskriftet på banen, idet vi tror på, at kommunalbestyrelsen vil finde en løsning. Kommunalbestyrelsen har da også bevilget nødvendige ekstra 7.500 kr. til trykning af årsskrift, idet vi jo ikke selv har mulighed for at lave andre indtægter end medlemsbidraget fra vore ca. 120 medlemmer.

Jeg kan meddele, at en del af vor samling er blevet registreret. Nemlig samlingerne i laden hos Karen og Ernst Nygård. Endnu mangler den største del, hvoraf halvdelen fik numre allerede for 20 år siden. Nu er det hele stuvet så tæt sammen, at det først lader sig gøre ved flytningen i 96. Til mine bestyrelsesmedlemmer en stor tak for fysisk hjælp ved flytningen fra skolen.

Hvis man vil vide mere om årsagen til flytningen osv. kan man læse i årbog 93, hvor jeg gjorde bredt rede for bestyrelsens situation.

Vi takker meget for gaver fra egnen fra pengeinstitutioner og fonde.

Vel 25 medlemmer var mødt op til møde med Kim Clausen fra Skjern/Egvad Museum, som fortalte os om "Dejbjergrakkerne" og om moderne museumsvirksomhed, hvilket var meget spændende.

Fremtidsplaner kan man jo høre, at vi har i 96, men i 1995 ligger vi underdrejet som nu. Dog kunne jeg forestille mig, at kommunen og skolerne kunne bruge os en del i forbindelse med 4. og 5. maj, hvor 50 året for krigens afslutning nok skal markeres.

Idet jeg takker alle som har ydet artikler til årbogen og i øvrigt hjælp til vor forening i det forløbne år, vil jeg opfordre til, at man skriver eller fortæller til os, måske gennem os offentliggører dagbøger og andet som fortjener sådant.

Rudolf Uhre

Husk generalforsamling 28. okt. kl. 19.30 i Staby Centralskoles bibliotek.

Egnshistorisk studiecenter

regnskab 1/10 93 - 30/9 94

Indtægter

	93/94	92/93
Medlemskontingent	6800,00	6940
Salg af årsskrift	1828,75	1685
Renter	16555,26	20504
Gaver	3000,00	4500
Kommunalt tilskud	9000,00	3000
Salg af kopier	472,00	802
Salg, udstilling	215,00	500
Entre	325,00	1925
	38196,01	
Kassebeholdning 1/10 93	319002,97	
Balance	357198,98	

Udgifter

Film, bånd	1035,75	1651
Kontorartikler, porto, gebyr	1482,50	866
Indkøb til arkiv	1885,00	1431
Annoncer	338,31	892
Medlemsskaber	1192,00	1125
Trykning af årsskrift	15378,75	9645
Udflugt, møder, udstilling	1123,00	7083
Givet gaver	387,50	150
Telefon- og kørepenge	400,00	300
Kursus	190,00	
Diverse	115,50	434
	23528,31	
Kassebeholdning 30/9 94	333670,67	
Balance	357198,98	

Status

Formue 30/9 94	333670,67
Formue 1/10 93	319002,97
Formuefremgang	14667,70

Ulfborg d. 1/10 1994
Kristen Bro

Offa grav
vid Thorskeboden, 1,5 km öst fr. Alfborg, Skarens by